

**ДОБРОМ ЗОГРІТЕ СЕРЦЕ:
Володимир Жук**

Львів,
2010

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

ДОБРОМ ЗОГРІТЕ СЕРЦЕ:

Володимир Жук

**Львів: Сполом,
2010**

ББК 84 (4УК)

Д 563

УДК 82 (477)

Д 563 Добром зогріте серце: Володимир Жук / Упор. Т. Жук, І. Козловська, Л. Сліпчишин. – Львів: Сполом, 2010. – 160 с., : іл.

У книзі висвітлено життєвий і творчий шлях кандидата педагогічних наук, завідувача відділу профтехосвіти та педагогіки Львівського науково-практичного центру Володимира Павловича Жука. Розкриті різноманітні напрями його діяльності як педагога, організатора науки і практичного керівника професійної педагогіки.

Видання адресоване рідним, друзям, науковцям-педагогам, викладачам, інженерно-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам педагогічних факультетів, широкому читацькому загалові.

© Упорядники, автори, 2010

© Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, 2010

Володимир Жук¹

Володимир Павлович Жук народився 27 листопада 1935 року в с. Посадів Томашівського повіту на Холмщині. Зазнавши поневірянь, пов'язаних із переселенням родини, він із ранніх літ розпочав свою трудову діяльність. Після закінчення школи працював сільським учителем, на виборних посадах у молодіжних організаціях, керівником колективного сільського господарства Івано-Франківського, Яворівського районів Львівської області. З 1965 року працював у системі професійно-технічної освіти Львівщини на посадах заступника директора училища, старшого методиста обласного навчально-методичного центру.

У 1989 році після захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук створює у Львові лабораторію профтехпедагогіки Академії педагогічних наук України. До роботи в лабораторії залучає широке коло творчих працівників навчальних закладів і установ професійно-технічної освіти області. Здобутки її працівників, розширення тематики наукових досліджень привело до створення в 1994 році з його ініціативи Львівського науково-практичного центру Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України, де він до 1997 року завідував лабораторією загальноосвітньої підготовки у професійно-технічній освіті. З 1997 року переходить на посаду старшого наукового співробітника названого центру, залишаючись до останніх днів роботи одним із загальноновизнаних його лідерів. Володіючи енциклопедичними знаннями в галузі професійної педагогіки, він зберігає позиції чільного керівника різноманітних наукових досліджень, надає допомогу співробітникам центру, великій групі пошукувачів у плануванні, організації та виборі технології наукових пошуків.

Навколо Володимира Павловича Жука створилася у Львові справжня наукова школа дослідників у галузі професійної педагогіки. Його учні стали авторами понад 300 наукових праць, 17 здобули наукові ступені кандидатів і докторів педагогічних наук.

Талант організатора науки поєднувався в ньому з великими науковими здібностями.

Він став автором понад 40 наукових праць із теорії виховання, проблем управління підготовкою кваліфікованих робітничих кадрів у системі професійно-технічної освіти.

Володіючи глибокими знаннями з всесвітньої історії та історії України, історії релігії й усвідомлюючи витоки їх суспільного поєднання, він проводив широку просвітницьку роботу щодо формування української національної ідеї, був цікавим співрозмовником і розрадником при вирішенні різноманітних наукових, соціальних і життєвих проблем.

¹ Лист від Академії педагогічних наук України

Ліна Костенко

**Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі уже їм спинилася мить.
А підмайстри іще не зробились майстрами.
А робота не жде. Її треба робить.**

*І приходять якісь безпардонні прогнози.
Потираючи руки, беруться за все.
Поки геній стоїть, витираючи сльози,
метушлива бездарність отари свої пасе.
Дуже дивний пейзаж: косяками ідуть таланти.
Сьоме небо своє пригинає собі суєта.*

**При майстрах якось легше.
Вони – як Атланти.
Держать небо на плечах.
Тому і є висота.**

Частина перша

**ЛИЦАР ДОБРА
І ЛЮБОВІ**

СТЕЖИНОЮ ДОБРА І ЛЮДЯНОСТІ

(Біографічний нарис-спогад)

*Світлій пам'яті мого батька –
Володимира Жука*

ВСТУП

У житті кожної людини є моменти, які вона запам'ятовує на все своє життя. І це не обов'язково пов'язано з якимись яскравими подіями, помпезними святкуваннями, а здебільшого з хвилинами, коли формується світогляд, переламними моментами у пізнанні світу, яскравими моментами у формуванні характеру людини. Окремі незначущі події, випадкові люди стираються з пам'яті людини, бо пам'ять людська не є безмежна, але такі події є опорними віхами в пізнанні, які в цілості складають розум і пам'ять людини. Це опорні, реперні точки характеру людини, її переконань, які є невід'ємною частиною всього життя. У мене особисто такі закладки в пам'яті пов'язані з моїм батьком. Саме він відіграв чи не найважливішу роль у формуванні мене як особистості, людини. Я щаслива людина, тому що мав "золоте дитинство". І не тому, що було навколо золото, я не зростав у палаці, хоча завдяки батьковій і материній праці не знав, що таке нужда. Я щасливий, тому що в дитинстві був огорнений опікою, увагою і любов'ю батьків. Саме батько присвячував мені весь свій вільний час. Походячи з простої селянської сім'ї, де до освіти було дуже далеко, він був наділеним надзвичайним розумом, толерантністю, інтелігентністю.

Маючи за плечима нелегке дитинство (рано втратив батька, війна, переселення), він виявив надзвичайний потяг до знань, до КНИГИ. Невідомо, коли він мав час на читання та навчання, адже з самого малку мусив заробляти на хліб, але він зумів досягнути глибини науки, пізнання та систематизувати у своїй голові все, що пізнав.

Будучи ще малим, я саме від батька дізнався про Всесвіт, про природу. Він не тратив жодної хвилини, щоб не пояснювати мені про навкілля. Дуже добре мені запам'яталося ще малому, коли він пояснював мені про пори року і про те, що Сонце спочатку нагріває землю, а від землі вже нагрівається навколишнє повітря. "Якби було навпаки, – пояснював він мені, – то навколо нас би було розпечене повітря і ми не могли б існувати". Вміння доносити знання в певний момент, мимохідь, у побуті, на ходу – було однією з цікавих сторін його

таланту. Читаючи книги, він робив закладки і мимохідь давав мені прочитати відмічені абзаци. Між парами і заняттями спортом, між роботою в лабораторії чи обідом, будучи постійно зайнятим, “на льоту”, я перечитував зазначений текст і лише потім зрозумів, як влучно і вчасно були підібрані закладки, щоб дати зрозуміти мені, що є основним у житті. Це були віхи в моєму житті, моменти, які якраз мені й запам’ятались.

Не знаю, яким наукам він приділяв більше уваги. Мабуть, гуманітарним. Як я вже згадував, важке дитинство не дало йому можливості здобути фундаментальну освіту, тому “білі плями” в освоєнні точних наук залишилися для нього втраченими назавжди. Але він дуже любив природу, прагнув усе більше пізнати глибини Всесвіту. Цю недостачу знань він втілював у мені, представникові “точних наук” – у домі щоразу з’являлися цікаві книжки, які він дуже любив купувати для мене. У науковому пізнанні він скоріше був філософом, ніж представником інших наук: історичних, педагогічних чи філологічних. На певному етапі життя він викладав у системі профтехосвіти історію та атеїзм. Саме цей момент, на мою думку, став визначальним у надбанні величезної кількості знань у філософії, історії та інших науках. Хоча коло знань, якими він володів, важко окреслити з першого разу. Він у свій час захоплювався історією стародавнього світу, античною грецькою філософією, німецькою класичною філософією, досконало знав філософські твори Івана Франка, а в історії релігії йому взагалі не було рівних. І це тільки те, що я можу згадати з першого разу. Я вже не говорю про його захоплення педагогікою. Він знав праці всіх основоположників педагогіки. Ім’ям Яна Амоса Коменського він завжди захоплювався, досконало знав усю наукову спадщину Василя Сухомлинського. До речі, його “Листи до сина” батько давав мені постійно мимохідь перечитувати, як завжди виділяючи окремі абзаци.

Якщо згадувати образ батька, то це – трудівник. Пам’ятаю, як йому спочатку важко давалося написання наукових праць, своєї дисертації. Не маючи наукового академічного вишколу за плечима, важко було сісти за стіл і творити науку. Але той науковий багаж, який він невпинно здобував упродовж усього життя, надав йому сміливості повноцінно увійти в науку і зробити в неї свій внесок. А ще – великий життєвий досвід, викладацька практика. Адже він у певний час став методистом, тому що бачив брак педагогічних розробок у педагогіці професійно-технічної освіти. Вмів просто і доступно до людей донести знання, якими володів. Пам’ятаю, як він купив книжку з історії та пояснював моїй маленькій тоді ще Софійці історичне походження нашої нації, і як допитливо і уважно слухала його моя маленька донечка, я навіть тоді сам зацікавився тим, як просто це пояснював батько дитині. Адже я багато часу провів у науково-дослідній лабораторії та серед науковців. І засвоїв для себе істину, що справжній науковець – це той, хто може пояснити свою теорію навіть п’ятирічній

дитині. Під впливом батька я засвоїв, що свої думки треба викладати ясно і чітко, а особливо лаконічно, щоб усі тебе зрозуміли.

Він був трудівником не тільки на науково-педагогічній ниві. Весь свій вільний час він присвячував будівництву та розбудові, благоустрою власної оселі. Удвох із матір'ю відпустку проводили за змішуванням бетонних розчинів, заливанням опалубок, укладанням цегли та веденням домашнього господарства. Батько розумівся на будівництві, у свій час любив розробляти оселі для родичів, знайомих. Креслив, проектував. Думаю, що, якби він мав вибір, він міг би стати, скажімо, архітектором. Він бачив будівництво й архітектуру під своїм, тільки йому притаманним кутом зору, а його деякі ергономічні розробки втілені у власній будівлі і не тільки. Можна довго говорити про таланти, якими Бог його наділив. І тепер тільки можна дивуватися, як він зумів жодного з них не закопати, а всюди себе проявити. У молодості натхненно писав вірші, мав почуття гумору, завжди був веселим і життєрадісним. Навіть, коли йому було дуже боляче, не показував болю. Був дуже чуйним до людей, сам будучи дуже вразливим і чутливим. Але особлива його любов була до КНИГИ. Відпочинком для нього було читання книг.

Неділя – це обов'язково КНИГА, відпочинок на природі – це теж КНИГА. Будучи “жайворонком” за своєю природою, о 5-6 годині ранку він вставав, читав, робив помітки чи писав. Потім ішов на роботу, а в неділю міг читати впродовж усього дня. Інколи в погожий літній день він це робив під своїм горіхом, у садку. У нас він ще росте, вже величезний, розрісся, але він пам'ятає, напевне, ще моє народження, в його тіні любив читати батько і мені, рука не піднімається його зрубати. Дивлюся на нього влітку і бачу розкладачку, розставлену в тіні, і батька, який сидючи схилився над книгою. Такі люди в історії не проходять мимохідь. Вони не розчиняються в часі та просторі, а залишають на всіх, кого знають, незгладимий слід. Кожен його крок, погляд, слово було втіленням мудрості, виваженості, толерантності. І вже після його несподіваної хвороби та смерті, коли мені треба було прийняти якесь рішення, я завжди думав, як би це зробив батько. Адже тоді у мене не було можливості просто прийти до нього і порадитись. І тепер ще життя ставить багато запитань, які потребують вирішення. І завжди у мене є своє мірило в житті – це батько.

На жаль, рано і, головне, несподівано, він відійшов. Його не стало, і це стало справжнім випробуванням для всіх нас, а особливо для мене. Не стало порадника, вчителя. І тепер ще, оглядаючись на все своє життя, я згадую про речі, які він мені говорив, я, на жаль, не надавав цьому вчасно уваги і з цим пов'язано багато помилок у моєму житті.

Порядність, інтелігентність, людяність – кредо його життя, його стан характеру. На жаль, такі люди відходять, а разом із ними – ціла епоха. На зміну в суспільстві, як норма, приходить зрада, нелюдність,

пихатість. Наше завдання, моє, його учнів і співробітників, – усіх, хто його знав, полягає у тому, щоб засвоїти якомога більше доброго на прикладі батька і передати це прийдешнім поколінням.

ДИТИНСТВО

В історії нашої нації, української Держави, є багато суперечностей. Вона була завжди “ласим” шматком для завойовників, постійно змінювалося панування тих чи інших монархів, влад чи окремих держав. Кордони змінювалися, люди залишалися. І, хоча приходила інша влада, змінювалася державна мова, закони, порядки, українці жили на своїх історичних землях, при цьому зберігаючи мову та власні традиції. І хоча завжди робилося так, щоб вони були найменш імущою частиною держави, не могли здобувати освіту, піднімаючи усвідомлення власної незалежності та національної гідності, жодній панівній владі не вдавалося викоринити національного духу, мови та звичаїв.

Наприклад, Холмщина. Саме тут 27 листопада 1935 р. на українських землях, які були під владою Польщі, і народився мій батько. Село Посадів Томашовського повіту. Мати Марія походила з родини Спільників, де було ще два брати – Єгор та Василь і наймолодша сестра Катерина. Мати моєї бабці померла, коли наймолодша сестра була ще зовсім малою, тому основною нянькою для наймолодшої сестри була моя бабця Маня.

Батько у батька був Жук Павло. У нього ще була сестра Верка, яка вийшла заміж і померла молодою, та брат Сергей, якого ще молодим забили поляки.

Як розповідав батько, його дядько Сергей був гарним молодим чоловіком, дуже подобався дівчатам. Якимось під своїм плотом він підняв розсипані кимось набої, у цей час наскочили поляки і вбили дядька. Предметом ворожнечі між українцями і поляками стали все наростаючі у той час тортури, катування та вбивства, які кимось із певною метою були розгорнуті на національній ниві. Це була справжня війна ще до приходу німців. У час, коли батько був ще хлопчаком, вже щось бачив і усвідомлював, ця боротьба досягала епогею. І вже коли ми разом приїжджали на його батьківщину після п'ятдесятирічної перерви, він усе ще показував лісок, із якого на їх село робили наскоки поляки.

Однак дід Павло зі своєю дружиною Мариною та сином Володькою (так весь час називала тата моя бабця) не захотіли жити в родині Спільників, де батько і старший брат “жондили” і були хазяями, і поселилися на “кольонії”, під лісом, разом з іншими поселенцями. Я особисто маю великий потяг до техніки, вмю поводитись із металом: зварюю, роблю вдома стелажі, загорожі. І, очевидно, всім цим я завдячую дідові Павлові, адже він був коваль. Їхня хата стояла на краю села, тут же була і кузня. Дід Павло все вмів зробити, а селянинові

завжди щось треба, тому в кузні завжди збиралося чимало людей, вони приходили, щось завжди цікаве розповідали. Тато мені розповідав, що у кузні він дуже любив бувати – завжди було повно людей і він міг годинами з цікавістю слухати їхні оповідки.

А ще батько завжди любив долину, особливо, коли тільки починають цвісти “латаття” і траву ще ніхто не косив. Він завжди говорив, що кінець літа настає, коли скошують першу траву. Тому завжди машиною у травні – червні він виїжджав за Львів і міг годинами милуватися долиною. При цьому згадував, що у них “вдома” (так вони всі називали місце, де народились і вирости), була долина, тепла річка з чистою водою. Вони в ній купалися, ловили рибу. Взимку ходили на ковзанку. Одного разу дістав від матері, бо забрав з дому рядно і вони з товаришем ковзалися по льоді, використовуючи його як вітрило. У долині він пас худобу, лежав у високій траві і, очевидно, дивлячись на безхмарне небо погожої літньої днини, про щось мріяв. Ось таке було його “золоте дитинство”. Цей термін належить моєму батькові як спогад про час, коли ти ще малий, безтурботний, а життя навколо здається прекрасним і гармонійним. Дивлячись на свого малюка Володю (йому зараз 7 років і він у першому класі), я з приємністю згадую цей батьківський вираз.

Однак почалася війна і прийшли німці. Як і всюди, вони встановлювали свої порядки, свою владу. Бабусі Мані сестру Катерину та брата Василя, оскільки ті були неодружені, забрали на роботу до Німеччини. Пізніше вони довго будуть шукати один одного по білому світу, але таки знайдуться.

Коли прийшла радянська армія, татого батька мобілізували до Червоної армії, та назад він уже не повернувся. А якщо врахувати те, що раніше померла його сестра і загинув брат, то по батьковій лінії у мого батька ніяких родичів не залишилося. Ситуація ще ускладнилася тим, що поки дід Павло був на фронті, сім'ю переселили на схід. Дід Павло вважається пропавшим безвісти. Однак, коли потім, у 70-х роках, батько почав його розшукувати, знайшлися документи, в яких зазначено, що дід демобілізувався і повернувся до родини – в Томашовський повіт.

Він зареєструвався у військкоматі, сім'ї не знайшов і сліди його загубилися. Мабуть, він розділив долю своїх співвітчизників, які стали жертвами міжнаціональної ворожнечі. А сім'я опинилась аж у Запорізькій області. Тут тато пішов до школи. Збереглася фотографія, датована 1 серпня 1946 р.

Повоєнне життя на східній Україні для жінки з 10-річним хлопчиком було дуже важким, і вони разом з іншими переселенцями повернулися сюди, ближче до заходу, де до цього часу вже оселилася частина їх односельчан. Маючи евакуаційний лист на руках, баба Маня отримала пляц із “хатиною-временкою”, у якій навіть влітку було сиро. Тато пішов до Батарівської початкової школи і в 1947 р. вже ходив до 3-го класу.

Баба працювала на елеваторі, час був дуже голодний і всюди була суцільна біднота. Тато згадував, що мусив працювати і після школи ходив на торфовище, де складав викопані торф'яні брикети в "коминки". Разом з ним поряд було багато колег, які стали справжніми товаришами у житті. Одним із них був Плахтина Дмитро Лук'янович – у майбутньому доцент Львівського медуніверситету, з яким він пройшов усе своє життя. Батьківська хата Дмитра була недалеко і не раз вони залишалися спати у нього.

ЮНІСТЬ І МОЛОДІСТЬ

Своє навчання батько продовжив у Ряснянській середній школі, тут у нього були хороші вчителі, які заклали основу майбутніх знань і зав'язали любов до них. З деякими з них він підтримував довгі та дружні зв'язки упродовж довгих років життя. З Рясненською восьмирічною школою пов'язаний початок трудової діяльності. Тут він почав свій трудовий шлях на педагогічній ниві. Як свідчить запис у трудовій книжці, 15 серпня 1951 року був прийнятий на роботу старшим піонервожатим. Маючи важкі роки за плечима, він розумів, що таке праця, порядність, надійність у роботі та дружбі, і це навколишні зуміли зрозуміти і достойно оцінити.

Свого часу з простого піонервожатого він за декілька років став першим секретарем райкому комсомолу. Між тим ще була служба у Військово-морському флоті, де тоді служили аж 3 роки. Але під час служби важко захворіла його матір і, оскільки у неї не залишалося опікунів, батька достроково демобілізували. Він знову повернувся до Львова, на попередню роботу. На цей раз його відрядили працювати до містечка Бібрка Перемишлянського району. Потім була робота трохи ближче дому – в тоді ще районному центрі – містечку Івано-Франкове. У цей період заклалося дуже багато його знайомств і набув дуже багато друзів, з якими підтримував зв'язки упродовж усього свого життя. Так, на Яворівщині він працював із Ничкало Неллею Григорівною, під керівництвом якої в майбутньому він захистив дисертацію з педагогіки.

Приблизно в цей період часу знайшлася їхня з бабою родина – бабина сестра Катерина та брат Василь, яких вивезли на роботу до Німеччини. Тітка Катерина працювала у бюргера і потрапила в англійську зону, разом з іншими польками виїхала до Англії. Там вона вийшла заміж за поляка – Броніслава Фукса, ветерана війни, який воював у польських частинах у складі союзницьких військ в Італії. Вони разом емігрували до Канади і поселились у Монреалі, де тітка працювала медсестрою. А дядько Василь повернувся з Німеччини разом зі своєю дружиною Мотрею, з якою одружився в Німеччині, на батьківщину дядини Мотрі (так ми її називали) – в с. М'якоти Хмельницької області.

Туди й направився батько після отримання звістки про родину, де і познайомився зі своїми трьома двоюрідними сестрами: Вірою (вона народилася ще у Німеччині), Сонею та Лідою – наймолодшою. З цього часу він завжди відвідував дядька. В наступні роки він говорив: “Хоч раз в рік, але я мушу поїхати до дядька”. І коли ми приїжджали, дядько завжди плакав від радості та говорив: “Ой, мої діти!”, далі просив батька: “А якби я ще хотів поїхати до нас, на видолинок. Володька, завези мене”. Востаннє ми з мамою були у дядька з дядиною після смерті батька влітку 2001 р. Вони були вже немічні й дочки забирали їх до себе в Миколаїв. Тоді ми їх з мамою бачили востаннє. Там, у Миколаєві, вони і померли.

У кожний період життя у людини є щось особливе, неповторне. Завжди здається, що в певний момент у житті важко, а коли оглядаєшся з висоти років на цей період, він завжди тобі здається безхмарним і легким. Очевидно, цей період життя був для батька особливим. З одного боку, він був повністю поглинутий роботою, але молодість вирувала, і він навіть писав вірші. Це був щасливий період у житті батька ще напевне й тому, що весь народ вийшов з-під страху постійних репресій, воєн, смертей і щоденної смертельної небезпеки. Зі смертю Сталіна в 1953 р. та приходом до влади Микити Хрущова жити стало ненабагато краще. Але, як згадував батько, поступово відкотилася війна, щоденна робота почала замінювати страх і невпевненість у майбутньому. А найголовніше, що це були роки національного відродження. Тепер кожен керівник носив не військовий китель, а штани з “маринаркою” та капелюхом. Невід’ємним атрибутом одягу була вишита сорочка. Почала відновлюватися мова, література. Це був період Хрущовської “відлиги”. І хоча ще був відчутний тиск репресивної машини, на мій погляд, саме тоді закладалася нова генерація української інтелігентності. У цей час батько набув дуже багато друзів, особливо під час навчання на історичному факультеті Львівського університету. Так, під час вступних іспитів він познайомився з професором Здоровею Володимиром Йосиповичем (тоді ще асистентом, котрий приймав у нього вступний іспит) та Марискевичем Георгієм Федоровичем, з якими він дружив впродовж усього свого життя. Серед його знайомих і друзів – науковці, керівники, поети та звичайні люди, серед усіх він мав пошану та повагу.

Будучи людиною щирою та дружелюбною, він міг привертати до себе людей, умів дружити. Серед його рис характеру не можна було помітити зверхності чи зайвого гонору, з усіма міг розійтися по-дружньому та не посваритися. Власне толерантність, дипломатія, були також рисою його характеру. Він ніколи ні з ким не воював, побачивши несправедливість чи зверхність, він розумів, що його повчання не змінять цей світ, тому не встрявав у сварки, нікому нічого не намагався довести, просто обминав таких людей і не акцентував на їх вчинках. Маючи величезну школу життя за плечима, де б він не працював, завжди

розпізнавав людей, що допомогло йому відповідним чином чинити з ними. Одним із його повчань було: “Дивись, сину, завжди розставайся з людиною так, щоб потім тобі не соромно було з нею знову зустрітись”.

Я вже згадував, що батько був талановитою людиною. І це не пов'язано з творчими талантами. Він проявляв свій талант у роботі. Адже життя заставляло його займатися різноманітними професіями. І всюди він зумів себе проявити. Особливо в період, коли піднімалося сільське господарство. У цей час батько був скерований на роботу в село. З 1959 по 1963 роки він працював головою колгоспу. Не маючи спеціальної освіти, у короткий термін довелося освоїти ази сільського господарства. Іншого виходу не було, оскільки в той час строго треба було виконувати державні замовлення по вирощуванню зерна, льону й інших культур. Часи були дуже суворі – за зрив плану здачі державі сільськогосподарської продукції можна було потрапити під суд. Пам'ятаю, як він мені розповідав про ці часи. В одному місці в колгоспі вирощували льон. Кліматичні особливості цієї місцевості були такі, що там льон дозрівав пізніше. Однак партійні керівники цього не розуміли. Його неодноразово викликали на “килим” у район, давали догани, та важко було комусь щось пояснити. У спокої залишали лише тоді, коли план здачі було виконано. В цих важких умовах треба було виконувати державний план, поступати так, щоб колгоспники залишалися менш-більш вдоволеними життям, не нажити собі ворогів. А бути головою колгоспу в цей час – це була страшенна відповідальність, при цьому всьому треба було вміти керувати.

ЗРІЛІ РОКИ

Під час його роботи в колгоспі й відбулися зміни в особистому житті. Він одружився з моєю матір'ю 24 квітня 1960 року. 20 грудня 1961 р. народився я, якого батько назвав Тарасом на честь Кобзаря. Напередодні тато був в Києві, на з'їзді працівників сільського господарства. Будучи у Києві, він ходив біля пам'ятника Тарасу Шевченку і постановив собі, що коли народиться у нього син, то буде мати ім'я Тарас. З іменем Кобзаря пов'язано дуже багато в житті батька. Як я вже згадував, становлення його відбулося в час “відлиги”. У цей час відбулося не лише формування нової генерації української інтелігенції, а й усвідомлення та підйом національного духу. У батька це відбувалося, в основному, під впливом Тараса Шевченка. Це був його кумир. Батько не раз говорив мені, яка це глиба, а глибині думки та актуальності поглядів Кобзаря батько не раз дивувався. Я, будучи ще малим, знав напам'ять “Причинну”, під керівництвом батька систематично читав “Кобзаря”.

Після мого народження батько і далі продовжував працювати головою колгоспу. Завдяки цьому вся сім'я не знала горя-нужди. Ми жили у хаті маминого батька – діда Гриця – недалеко від хатини баби

Мані. Мама працювала у школі на Кам'янці. Але життя складалося так, що батькові важко було жити окремо від сім'ї. І хоча він часто приїжджав і я його часто бачив, все одно він розумів, що я за ним дуже скучаю. Врешті-решт батько поставив "крапку" на своїй кар'єрі в районі та перебрався в місто, де і почав по-справжньому свою педагогічну діяльність. Спочатку він працював учителем у школі, потім – у профтехучилищі. Я тільки потім зрозумів, яку жертву батько приніс заради мене. Адже у 26-28 років бути перспективним головою колгоспу, все кинути, поставити крапку на своїй кар'єрі та піти працювати простим учителем заради того, щоб бути з сім'єю і виховувати сина – це подвиг із його боку. Пізніше він не раз мені говорив, що інколи шкодував за цим. Але з висоти своїх років я усвідомлюю це все таким чином, що так було потрібно зробити Богу. Я також у житті, оглядаючись на свій шлях, розумію, що можна було в певний момент використати якийсь свій шанс. Але життя прожите саме так, але не інакше і ніхто не знає, чому сталося так, крім Господа Бога. Може, він таким чином уберегав від нещасних випадків і катастроф?

Але батько і тут знайшов себе. Адже робота голови колгоспу – це постійне напруження, немає ні дня, ні ночі, ні спочинку, ні спокою. Він мав час зайнятися собою. Почав нормально харчуватися, схуднув, кинув курити. Я досі пам'ятаю, що у нас були дієтичні рибні, м'ясні та молочні дні. Він запровадив обов'язкові прогулянки в ліс. А найголовніше – у нього був час займатися КНИГОЮ. На цей час припадає найбільша активність у неймовірному напливі знань. Він запоем читав і купував книжки. Маючи масу вільного часу, він почав цікавитися філософією, історією релігії. Новим захопленням для нього стало будівництво. До цього часу його життя кидало по маленьких селах і містечках, але він завжди повертався до домівки в тоді ще передмісті Львова, де жила його матір, а потім і сім'я. З цим місцем була пов'язана частина його дитинства, юність, а тому тут він вирішив будувати свою оселю.

Однак, по-справжньому, професійно він себе проявив у профтехосвіті. 1 грудня 1965 року він перейшов на роботу в середнє спеціальне профтехучилище № 25 м. Львова. Він усе своє життя пропрацював заступником директора з навчально-виховної роботи (спочатку ця посада називалася "заступник директора з культурно-масової роботи"). Я вже добре пам'ятаю цей період у житті батька. Він розпочався, коли мені виповнилося 3 роки, а закінчився, коли я був у 10 класі. Територія училища на сьогоднішній день перекроїлася, але будинок, у якому був кабінет батька, все ще стоїть. Завжди проходячи повз цей будинок, я бачу вікна його кабінету, пам'ятаю, як я часто був там і що бачив із вікна. Будинок цей розміщений на розі біля Стрийського базару, а вікна виходили на протилежний бік, на пагорб, де вгорі розміщувався тоді дитсадок. Дуже добре пам'ятаю подвір'я, навчальні

майстерні (їх уже знесли), спортзал. У батьковому училищі був дуже гарний колектив, директор і заступники. Вони всі вміли дружити, виїжджали разом на природу, ходили один до одного в гості. Але особливо батька поважали та любили майстри виробничого навчання. Всі вони прийшли в профтехосвіту з виробництва, учні теж були різні, непрості, тому майстрам і викладачам доводилося нелегко, але вони з батьком знаходили спільну мову, керували учнями то жартом, то прочуханом. Училище мало солідну виробничу базу – трест “Промсантеххіммонтаж”, для якого і готувало кадри. Такі солідні шефи могли забезпечити училище всім необхідним для навчання та відпочинку, постійно влаштовувались екскурсії, виїзні спортивні табори. У той час викладачем української мови в училищі працював Юрків Ананій Федорович, з яким особливо тепло дружив батько. Будучи різносторонньо розвинутою людиною, Ананій Федорович вів фотогурток, а я у нього навчився фотосправі. Будучи фанатиком української літератури (він сам писав твори), Ананій Федорович знайшов у с. Тухля стіл, за яким Іван Франко писав “Захара Беркута” та купив його і поставив у себе в кабінеті. А кожного року за його ініціативою організовувався табір відпочинку на березі річки Опір. Ми кожного року з батьком їздили в цей табір, відпочивали в Карпатах. Пам’ятаю, як я вперше побачив гори. Ми виїхали автобусом зі Львова рано-вранці й за кілька годин були в Сколе. Я сидів на передньому сидінні автобуса “Турист” і вперше побачив гори. Це була перша поїздка з батьком у Карпати в табір на березі Опору. Потім були ще автобусні поїздки по Закарпаттю, у Брест, але ця, перша, запам’яталася мені особливо. В училищі я вперше почав ходити на спортивну секцію, вперше сів за автотренажер.

У цей період часу вирувало не тільки життя, пов’язане з роботою батька, а й родинне життя. У батьків було дуже гарне товариство. Завжди дружні, вони вміли бавитися, відпочивати, ходили один до одного в гості. А особливо з того періоду мені запам’яталися пісні. Які прекрасні пісні вони співали! Більшість із них уже зараз не співають, деякі забуті. Шкода тільки, що це тоді не можна було записати на “відео”.

Ми часто ходили в театр. Кожна нова постановка заньківчан була святом, і батьки радо йшли і вели з собою дітей. Прем’єру “Невольника” я ніколи не забуду, як і те, як по щоках батька під час овацій потекли сльози.

Мій батько був страшенним моїм опікуном. Мало того, що весь вільний час він присвячував моєму вихованню, він завжди не давав порошинці впасти на мою голову. Майже кожного року ми відпочивали на морі. Одного разу, коли я закінчив перший клас, ми з батьком удвох поїхали в Одесу і попали на карантин. В Одесі десь знайшли холерну паличку і закрили виїзд із міста, а всіх заставили проходити обсервацію. Можна було з міста втекти полями через кордони солдатів (місто було

оточене), але він не хотів ризикувати моїм життям. Тому пішов у Одеське обласне управління профтехосвіти і поклопотав про направлення на обсервацію.

Треба відмітити, що система виховання і навчання становила стержень його життя ще задовго до наукової діяльності. Будучи у всьому людиною систематичною та послідовною, він переніс систему на виховання власного сина. Треба відмітити ряд особливостей тодішньої системи виховання та навчання, яка мала місце у школі. Навчання поєднувалось із заняттями спортом і трудовими навиками. І система заставляла робити це кожного школяра. Пам'ятаю, що у школі кожен із нашого класу займався якимсь видом спорту – плаванням, легкою атлетикою, п'ятиборством, важкою атлетикою. Нормою життя було бігати і плавати “стометрівку”, вкладаючись у певний час, нормативів, на жаль, уже не пам'ятаю. Всі в обов'язковому порядку ходили збирати металобрухт, в туристичні походи, на екскурсії в ліс, колекціонували марки та відкритки. Комп'ютерів у кожного школяра не було, але кожен мав навики, які в майбутньому не раз ставали у пригоді. І це все завдяки школі, системі тодішнього навчання. Але не остання роль у всій цій системі відводилася сім'ї. І тільки вдома, завдяки батькові та матері, я отримав належне виховання і здобув ті знання, які в майбутньому для мене становили важливий життєвий багаж.

Як я вже згадував, батько любив у всьому систему. Зранку він заходив у кімнату, де я спав, із включеним радіоприймачем “VEF”, по якому транслювалася ранкова зарядка. Вмивання, сніданок – усе було за розкладом. Одягу батько приділяв велику увагу. Завжди акуратний, у костюмі та галстуку, або з гарасівкою, він завжди мав зразковий вигляд. І я змалку привчався до охайності та зразкового зовнішнього виду. А тому шкільна форма моя не була подібна на “спецівку”, а виглядала святково. Він завжди шив собі та мені костюми, говорив, що одягу треба мати достатньо, щоб не виглядати “ошурком”.

Ще дуже добре мені батько запам'ятався в робочому одязі. Він постійно будував, здебільшого сам, замішуючи розчин чи працюючи кельмою. Ця пристрасть до будівництва не залишала його майже до кінця життя. До 1970 року вже можна було в хаті жити і ми переїхали від дідової хати до новозбудованої. І хоча за минулі роки вигляд хати та її планування суттєво змінилися, стіни в першопочатковому стані я ніяк не можу забути. Вони мені часто снились, особливо відразу після смерті батька. Як я вже зазначав, батько мав різні таланти. І будівництво – не виключення. Не маючи спеціальної освіти, будучи самоучкою, він сміливо вирішував різноманітні будівельні завдання. Коли було закінчено перший поверх, переходив до другого, вдвох із матір'ю вони заливали стіни на другому поверсі, подавали розчин нагору. Так вони вдвох проводили відпустку. А збудувавши другий поверх, тато вже думав, як

піднімати дах. Цей процес тривав практично до останніх років його життя.

У ці роки батько формувався як методист. Справа в тому, що треба було писати самому плани навчально-виховної роботи, розписувати обов'язки учасників виховного процесу, а відповідної літератури не було. Його завжди залучали до роботи в управлінні, до написання різноманітних виступів і розробок. Знаю, що він користувався вагомим авторитетом тодішнього начальника управління Батракова Григорія Кузьмича та його заступників. Його дуже поважали та мали за авторитетного чоловіка.

У системі профтехосвіти відчувався брак методичної літератури, який за власною ініціативою заповнював батько. А якщо врахувати ще й те, що він самотужки освоїв значні здобутки педагогічної науки (він досконало знав праці В. Сухомлинського, Яна Амоса Коменського), він робив це професійно, зі знанням справи. Пам'ятаю, як цікаво було, коли батько поїхав на Всесоюзний з'їзд працівників професійно-технічної освіти, який проходив у Московському палаці з'їздів. Він привіз із Москви фотографії, сувеніри, цікаво розповідав про свої враження.

Училище, в якому довгий час пропрацював батько, перейменували з ПТУ № 25 на ТУ № 10, а потім на ТУ № 57. Місцезнаходження училища разом зі зміною останньої назви переїхало майже на окраїну Львова – вул. Орджонікідзе. Далі було вже поле. Тим більше окраїна, яка на протилежному кінці міста від тієї, де ми жили. Добиратися до місця роботи ставало дедалі важче. У 1978 році я закінчив 10-й клас і поступив на фізичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. Пам'ятаю, який він був щасливий, коли я закінчував школу, а потім поступив. Дивувався, як швидко спливали роки. Він завжди мені говорив, що до тридцятки час ще якимось повзе, а потім летить так, що не оглянешся. Тепер я міг часто заходити з пар до нього на роботу. Адже через те, що училище перенесли, він наприкінці 1979 року перевівся на роботу в навчально-методичний кабінет Львівського обласного управління профтехосвіти, яке розміщувалося в самому центрі міста. Пам'ятаю його робоче місце в просторому класі біля вікна з видом на костел Ієзуїтів. Він сидів за столом, у нього на столі завжди були аркуші паперу, списані його специфічним почерком, прямим, з легким нахилом вліво. Я його почерк завжди розпізнавав здалеку. Писати він любив на листках, терпіти не міг зошитів і блокнотів. Працював завжди з лінійкою, завжди щось розкреслював та підкреслював. Наступні 10 років були найбільш плодovitими в систематизації його розробок. Його товариш, Марискевич Георгій Федорович, завжди жартував, коли батько писав дисертацію: “Жук пише свою біографію” (Тема батькової дисертації була пов'язана з діяльністю заступника директора училища з навчально-виховної роботи, а батько майже весь час робив цю роботу).

Пам'ятаю, як він прикріпився та їздив на консультації до Ничкало Неллі Григорівни. Вона завжди йому говорила: "Ви пишіть, а там видно буде". Нелегко йому давалася здача екзаменів кандидатського мінімуму, особливо з англійської мови. Але він вперто писав, здавав іспити і йшов до захисту кандидатської дисертації. Це був перший прецедент у системі профтехосвіти, зокрема Львівщини. З надр системи вийшов кандидат наук, який захистив дисертацію на базі власних розробок і власного досвіду.

Але науку треба було продовжувати, тому у 1989 році відкривається лабораторія профтехпедагогіки НДІ педагогіки України, першим завідувачем якої стає батько. Я пам'ятаю ті часи. Як різко змінилося життя батька. Він немов би пірнув у середовище, яке йому було призначене. Це його, його робота, стихія, злет таланту і творчої думки. І тут він не закопав свій талант. Я тільки пізніше зрозумів, скільком людям він дав можливість проявити себе в науці. У такому становищі можна було запишатись і загордитись, стати консерватором. Але його талант і серце були відкритими для багатьох. Адже в системі профтехосвіти на той час було багато талановитих людей: директорів училищ і їх заступників, майстрів і вихователів. І кожного, кого він вважав талановитим, він не пропускав, а давав можливість і навіть заставляв займатися наукою.

З середовища, яке він створив, на сьогоднішній день є науковці, доктори і кандидати наук, викладачі, вчителі та просто люди, які завжди будуть його пам'ятати і які спонукали мене до написання цього нарису, за що я їм сьогодні дуже вдячний.

Скупі сторінки книги не дозволяють мені більш повно відтворити все те, що задумано. Але загалом я висловив те, що ношу в серці.

**Мій дід Павло, баба
Марина і тато Володя**

**Дядько Сергей
і цьотка Верка**

**Таким він був у своєму
«золотому дитинстві»**

**Цю фотографію дід Павло
прислав з фронту, про що
свідчить напис. Таким,
очевидно, його запам'ятали
тато і баба Маня і вже більше
ніколи не бачили**

Батарівська початкова школа. 3 клас.1947 рік.

Дудниківська початкова школа. 1.8.1946 р.

Тетяна Якимович

ВОЛОДИМИР ЖУК: СПОГАДИ ПРО ЛЮДИНУ, ПЕДАГОГА, НАУКОВЦЯ

Зустріч із Володимиром Павловичем Жуком стала знаковою у моєму житті. Скільки світла і добра дала ця людина оточуючим! До сьогодні його місце залишається незаповненим.

Із чим ми порівнюємо непересічну людину? Є “люди – гірські вершини”. Їхня велич помітна звідусіль, але стоять вони самотньо, підносячись над нижчими за себе. Є “люди-океани”. Вони безмежні та глибокі. Та занурення у їхній світ доступне не кожному. Є “люди-дуби”, міцні та вічні. Але ніщо не росте у їхній тіні.

Володимира Павловича не можна порівняти ні з одним із цих символів. Для мене він “людина-поле”. І не лише тому, що засіяні поля, косовиця, жнива були найкращими спогадами його дитинства. А й тому, що коло нього зросло багато людських долі-колосочків. І всім вистачило тепла, сонця, простору.

Хто з тих, що особисто знали Володимира Павловича, не мав нагоди переконатися у його безмежній людяності, безкорисливості, порядності? Не одному стали у пригоді його настанови і поради. Вони і мені допомогли знайти себе, відкрили шлях до науки, дали нове бачення. Йому першому ми віддавали у руки скромні наукові опуси і з нетерпінням, мов у першому класі, чекали оцінки. І він чинив як справжній вчитель школярів: поганих оцінок спочатку не ставив (щоб бажання не відбити), а вимогливість проявляв пізніше (нема чого науку засмічувати). Пам’ятаються його слова після довгої розмови з черговим здобувачем: “Мудра дівка (хлопець)! Нехай пише... Місця в педагогіці вистачить”.

Володимир Павлович був педагогом не лише за професією, а й за покликанням. Пізнати в особистості здібності, підтримати і розвинути їх – це важка і довга робота. Не легко таке зробити для однієї людини (переважно самого себе), а для багатьох – ось завдання для справжнього педагога. А Володимир Павлович зробив це за своє життя багато разів.

І ось тепер засіяне ним наукове поле педагогіки колоситься, зростає, дає щедрі врожаї. І всі ми, його учні, під подихом вітру споминів вклоняємося до землі пам'яті Володимира Павловича Жука – Людини, Педагога, Науковця.

І ці слова про нього:

*Здолавши негоди дороги,
Ви сіли спочити в траві.
Не слухали перестороги
І сили шукали нові.*

*Черпали цю силу в колоссі,
Що вже перестигле стоїть,
Та в яблунь, що родять дорослі –
Дарують солодкий свій плід.*

*І ви дарували прийдешнім
Свій досвід і мудрість свою.
Слова ваші добрі і чесні
Упали, мов зерня в ріллю.*

*Із них проросла юна сила
Й до сонця торує свій шлях.
А заступ, який ви гострили,
Опиниться в дужих руках.*

Надія Заячківська

NON EST DISCIPULUS SUPER MAGISTRUM

Володимир Павлович знав, що я не люблю писати.

– Надю ! За тобою з диктофоном треба ходити, – не раз хвалив мене за сказане і просив занотувати це на письмі.

Володимире Павловичу! Прийшов час писати мені про Вас. Я свідомо відмовляюся від класичного наукового стилю, який буде занадто сухим та нудним у моїх спогадах...

Іноді зустріч, знайомство з однією людиною може зовсім по-іншому накреслити твою життєву дорогу. І тоді стираються грані між випадковістю та закономірністю. Розумієш, що так мало бути. Пригадуєте, в Симоненка: “Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок. Є тисячі шляхів, але один лиш мій”?.. Сьогодні я не можу уявити свого життєвого шляху без Володимира Павловича Жука.

Взимку 1989 року Жук створював науково-педагогічну лабораторію з проблем профтехосвіти. Напитував майбутніх працівників. Першою напивав мене – тоді викладача української мови і літератури ПТУ № 27. Коли ми зустрілися для співбесіди, пригадав мене в обличчя: колись з високим начальством із Києва він потрапив до мене на урок як до творчої та ініціативної учительки. Потрапив випадково і був щиро здивований, які літературні журнали читають мої учні – майбутні кулінари. Свого часу я організувала своїх вихованців для збору коштів на майбутній пам’ятник Шевченкові у Львові. Ініціативу підхопили інші училища. Про це надрукували замітку в журналі “Пам’ятки України”. Прочитавши її, Володимир Павлович, який дуже цінував такі речі, запам’ятав мене добре і бесіду вів як із “рідною душею”.

Тоді у приміщенні методичного центру профтехосвіти на проспекті Леніна, а нині – кав’ярні “Віденська кава” на проспекті Свободи переді мною відкрився новий шлях. Ним стала педагогічна наука. Не знаю чому, на рівні інтуїції, серцем, мабуть, я відчула глибоку порядність Володимира Павловича і була з ним дуже відвертою. А це означало, що не хочу займатися роллю партії, з’їздів і класиків марксизму-ленінізму у вихованні молоді. Мені болів стан української мови, долі моїх дівчаток-випускниць, яких примусово скеровували після закінчення училища у

Сибір – до Братська, Іркутська і ще далі, немовби тут не були потрібні їхні робочі руки. Я конче хотіла займатися патріотичним (читай: українським) вихованням. І хоча в той час офіційна українська педагогічна наука до цього ще не дозріла, Володимир Павлович розумів і підтримував мене.

У квітні я поїхала на конференцію до Чернігова. Це були педагогічні читання, присвячені 120-річчю з дня народження Н. Крупської. Я вважала, що мої мова і традиції, якими я захоплювалася, там ні до чого. Володимир Павлович провів зі мною інструктаж такого змісту: “Ти дай у заголовок статті “Інтернаціональне виховання” – так швидше пропустять. А тоді скажи: “інтернаціонального нема без національного” – і розкажуй про своє: ти ж стільки фольклорно-етнографічних матеріалів назбирала з учнями, а мудрі люди це завжди зрозуміють та оцінять”. Жук, як завжди, мав рацію. З Чернігова я повернулася з тріумфом. Після мого виступу до мене (єдиного україномовного доповідача на численній секції) вишикувалася черга для спілкування. Завдяки мудрим напучуванням Жука я принесла першу ластівку слави нашій маленькій лабораторії.

Другою працівницею, яку напитував Жук, стала Ірина Козловська. Без усяких нашіптувань і “блатів”, таких характерних для тодішньої радянської освіти, він запросив працювати цю геніальну жінку, людину-енциклопедію, якій не знаходилося місця викладача в одному зі звичайних ПТУ.

Жук добирав людей як фрагменти єдиної картини, створюючи цілісний образ колективу лабораторії. У нього кожна людина багато важила і в кожній він цінував її неповторну індивідуальність. Дуже швидко проявився талант Ірини Михайлівни до писання наукових праць, і Володимир Павлович всіляко заохочував її до захисту дисертації. Мене ж, де б не відбувалася якась конференція чи нарада, відряджав виступати.

Жук угледів серед профтехосвітянської громади ще одну непересічну особистість – Н. Б. Лозинську. Багатющий досвід виробничника, досконале знання роботи заступника директора з виховної роботи, висока шляхетність і почуття справедливості – далеко не повний перелік якостей Ніни Болеславівни.

Пізніше у лабораторію прийде ще багато достойних людей. Це також штрихи до управлінського хисту Володимира Павловича. У доборі кадрів ненав’язливо й органічно він здійснював принцип природо- та культуровідповідності. А ще – диференціації. Він давав можливість кожному заблиснути гранями своїх здібностей і природних обдарувань, максимально розкрити їх.

У нього було важке дитинство. Володимир Павлович зазнав болю втрати своєї маленької батьківщини, належав до сім’ї переселенців із Польщі. Його виховала мама, і він із великою любов’ю і трепетом ставився до неї. У системі професійно-технічної освіти Жук знайшов своє справжнє покликання. Долі багатьох учнів ПТУ також були нелегкими:

неповні сім'ї, матеріальні нестатки, проблеми фізичного та психологічного характеру. Володимир Павлович не був байдужим до них. Розумів, що училище, гуртожиток для багатьох ставали рідним домом. Отож, проблема зайнятості цих дітей, їхнього повноцінного розвитку глибоко хвилювала його. Особливу увагу він приділяв позаурочній діяльності учнів, гуртковій роботі, чіткій організації режиму праці та відпочинку, змістовному дозвіл्लю учнів.

Не можна сказати, що Жук "сипав" великою кількістю наукових праць. Та на моє глибоке переконання, цінність поглядів науковця вимірюється не кількістю публікацій, а якістю, змістом, який не втрачає своєї актуальності впродовж довшого часу. Сьогодні, коли переживає кризу інститут класного керівництва та наставництва, коли ринкові відносини наклали свій прагматичний відбиток на підготовку фахівця, коли відбулася девальвація та переоцінка багатьох моральних цінностей, ми звертаємося до творчого доробку В. П. Жука.

Володимир Павлович глибоко знав історію своєї Батьківщини, вивчав релігію, яскраво переживав час національного відродження кінця 80-х. Я "підпільно" їздила на перший фестиваль "Червона рута" у Чернівці. Разом з товаришкою та новою знайомою-дисиденткою з Івано-Франківська нам пощастило обманути три заслони міліції та прорватися на стадіон, де відбувався концерт. Сиділи ми в секторі "облздравотдєла" серед червоних замовних прапорів, як стовпчики, як "білі ворони", і демонстрували свою громадянську позицію. Коли я, невиспана, збуджена та щаслива, зранку приїхала на роботу, про все розповіла Жукові. У нього на очах були сльози. Знову сказав тоді про диктофон. А я й досі жалкую, що не записала в той час такі свіжі та яскраві враження.

Львів гудів мітингами, людей на роботах керівництво лякало участю у них. У нашій лабораторії офіційно це питання не порушувалося, як кажуть поляки, "ніби ніц". А потім на кожному мітингу я незмінно бачила Володимира Павловича, і він лукаво підморгував мені.

Коли розпадався СРСР, усі дослівно "прилипали" до радіоприймачів. Під час мого чергування в лабораторії ми з Володимиром Павловичем слухали прямі трансляції Верховної Ради Союзу, я занотувувала найцікавіші місця. Жук підтримував мої патріотичні симпатії, розумів, що з дисертацією я "тягну" час і не хочу захищати абищо. Залюбки слухав мої розповіді про поїздку до Довженка в Сосницю, відвідини музею літератури в будинку Галагана, виставку оригіналів акварелей Шевченка, знайомство та екскурсію в будинок-музей Івана Гончара. Під час однієї з конференцій у Києві я, отримавши гонорар за статтю в газеті "Освіта", потратила його на квіти і пішла дарувати їх симпатичним мені Алтуняну, Косіву і, на жаль, тоді й Л. Скорик. Особливо потішно виглядало знайомство Заячківської із Зайцем. Улюбленець публіки написав тоді на листівці для товариства української мови в рідному мені училищі пророчі слова про те, що Україна буде вільною.

Чому я пишу про все це? Тому що Володимир Павлович непідробно цікавився незалежним майбутнім України. Тут він був справжнім, молодів, радів і хвилювався, коли щось було не так. А про людське, не завжди доброзичливе око, треба було триматися по-іншому.

Справжність Жука проявлялася в його глибокій людяності. У той час я важко хворіла, але гордо приховувала це, як могла. Випадково довідавшись про деякі драматичні моменти мого життя, зізнався у цьому і сказав, що я “маленька мужня жінка”. З того часу я ще більше відчувала його опіку, неначе крило ангела-охоронця. Жук узагалі володів людськими серцями та секретами. У кожній-кожніській людині бачив щось добре, проймався її проблемами. Це був тип не бездушного “паперового” науковця, а мудрої людини, прекрасного фахівця, керівника від і для людей. При цьому він якимось скромно залишався “в тіні”, ніколи не рвався на перші ролі, на керівні крісла, а за порадою до нього зверталися і вчені мужі, й інші посадові достойники. Він встиг благословити мене на роботу в рідному університеті, хоча й не приховував, що за одинадцять років праці в одній установі я стала йому наче донька.

Коли я довідалася про трагічну смерть Володимира Павловича, мене це приголомшило, але не здивувало. Адже він зовсім не беріг себе. Проблеми зі здоров'ям почалися вже раніше. Саме з цієї причини в 1997 році він попросив мене очолити лабораторію. Йому не можливо було відмовити. Треба було “вилазити” з-під надійного крила свого Учителя і брати відповідальність на себе. Були моменти, що вже не він, а я його захищала. Життя – не казка, і тому не всі, в кого повірив Володимир Павлович, залишилися йому вдячними. Хоча я знаю, що глибоко в душі вони усвідомлюють усю міру свого боргу перед В. П. Жуком. Безперечно, Володимир Павлович – батько сьогоднішнього Львівського науково-практичного центру. Працівники лабораторії, яка започаткувала профтехнауку на теренах Західної України, бережно шанують пам'ять про наставника. У лабораторії – портрет Володимира Павловича, останні прижиттєві фотографії. Та найголовніше, що пам'ять про В. П. Жука живе в наших серцях. Його образ “озвучений” на моїх лекціях перед студентами. Це так легко і радісно розповідати не про книжний приклад, а про добре знайому людину, справжнього Педагога-гуманіста, якого Бог послав Тобі в житті во ім'я добра і всього світлого.

Минають роки та, спілкуючись із колегами, які знали Володимира Павловича Жука, ми розуміємо, що пройшли школу справжнього гуманізму і далі продовжуємо вчитися в нього, вдосконалюватися, щоб досягти його високого рівня. Недарма древня біблійна мудрість гласить: *Non est discipulus super magistrum*”, що в перекладі означає “Учень не вище від учителя”...

Юрій Жиდეцький

ЛИЦАР ЛЮБОВІ ТА ДОБРА

Вже пройшло багато років від дня смерті Володимира Павловича Жука, але почуття втрати у житті когось близького, вагомого, суттєвого, збереглося і до цього часу. Моє перше знайомство з В. П. Жуком відбулося у жовтні 1992 р., після першої моєї публікації в журналі. Я не буду розповідати про “історію нашої дружби”. Це багатьом не буде цікаво. Для дружби з В. П. Жуком я був занадто молодим і слабким партнером. Але ця щедро пульсуюча близькість із часом перейшла у багатолітні, доброзичливі, теплі стосунки, що, звичайно, допомогло мені глибше проникнути в духовну сутність великої людини.

Поки живе серед нас талановита особистість, важко вірити в її самотність і велич. Прижиттєве визнання яскравої, неординарної особистості понад усе заважає обов’язкова якість таланту – скромність і нерівноцінність, навіть певна його недосконалість. У буденному житті та діяльності В. П. Жук розкривався як особистість піднесеної душі, яка прагнула не буденності чи приземленості, а чогось більш суттєвого, вагомого. Він любив розмовляти на історичну тематику і, майже завжди переводив мову на перспективи, на майбутнє, говорив про свої плани, які часто межували з мріями. На жаль, не всі встигали розуміти і йти за бурним потоком його натхнення, панорамою його бачення розвитку профтехосвіти.

Для В. П. Жука був характерний дух благородства, лицарства. Переживши часи лицемірства та половинчастості, він був здатний відстоювати безкомпромісні думки у протистоянні всепоглинаючій багнюці байдужості. В. П. Жук своїм життям проповідував кращі риси лицарства – честь, сміливість, обов’язок, офірність.

В. П. Жук був дуже чутливий до несправедливості й образ. Він добре пам’ятав нетактовні ставлення чи слова і реагував на це миттєво, але доброзичливо, без суворості вироку. Володимир Павлович мав талант “локалізувати” свої образи і не перетворювати їх у конфлікти.

Він мав надзвичайний дар розуміти, співпереживати та допомагати людям. Ці риси в нього були закладені ще з дитинства. Він зізнавався, що його мама ще з раннього дитинства прагнула бачити його

служителем церкви. Доля вибрала йому інші професії та посади, проте через усе життя він ніс свій хрест, пропагуючи кращі риси християнства – любов і добро. Більшість працівників наукової лабораторії, а потім Центру відчували до себе його “пасторську” увагу й опіку.

Хоча це й ображає самолюбство багатьох сучасників, але В. П. Жук увійшов до історії профтехосвіти як яскрава, неординарна особистість, що полум'яніла не холодним блиском, а глибинним, животворним сяйвом. Можливо, пройдуть десятиліття, поки з'являться нові особистості, які зможуть зробити для розвитку науки з проблем профтехосвіти на Львівщині більше ніж В. П. Жук.

Важко сприймати втрату близької людини, здається, що це якесь непорозуміння, проте з часом розумієш, що це космічне звершення для “великого вчителя”, учителя добра, любові, який у колі своїх заземлених учнів піднісся до зоряних небес та поринув у історичну сутність земних поколінь.

Богдан Костів

СПОГАДИ ПРО УЧИТЕЛЯ

“Учителем Земля стоїть”, – сказав колись давно Великий Каменяр Іван Якович Франко. Ці пророчі слова можна поставити епіграфом до життя і діяльності Володимира Павловича Жука.

Наші життєві шляхи перехрестились у далекому 1971 р. в професійно-технічному училищі № 25 м. Львова, де Володимир Павлович обіймав посаду заступника директора з навчально-виховної роботи, а я прийшов на посаду викладача спеціальних предметів автомобільного профілю.

У вступній співбесіді з керівництвом училища Володимир Павлович відразу привернув мою увагу своєю інтелігентністю, доброзичливістю і глибиною поставлених запитань чистою літературною українською мовою, яка вже в той час була рідкістю у професійно-технічних закладах різних рівнів.

Через деякий час ми зустрілися у навчальному кабінеті, після відвідання Володимиром Павловичем одного з моїх уроків. Я, вже маючи значний виробничий досвід на керівних інженерно-педагогічних посадах на автомобільному транспорті та дворічний педагогічний досвід роботи

викладачем автомобільних предметів одному з технікумів області, був знову вражений доброзичливістю, педагогічним тактом аналізу відданого уроку. Після цього я зрозумів, що маю справу з людиною вродженої інтелігентності, широкої ерудиції, психологом і справжнім педагогом.

Співпрацюючи разом впродовж багатьох років в училищі, я проникався вдячністю і великою повагою до цієї людини, яка в умовах великодержавного шовінізму, ідеологічного тиску й адміністративного пресингу з боку керівництва училища не втратила своєї людської гідності, залишилася другом і радником для колег-педагогів, справжнім вихователем підростаючої робітничої зміни.

Він міг бути не тільки професійним педагогом, учителем і наставником, вихователем, але і зразковим учнем. У цьому я переконався, коли ми на деякий час помінялися ролями, я став його вчителем, а він – моїм допитливим учнем. Це сталося тоді, коли Володимир Павлович вирішив приєднатись до великої армії автомобілістів, що було успішно досягнуто.

Одним із перших у професійно-технічній освіті України Володимир Павлович на високому науково-педагогічному рівні вирішував проблеми зайнятості учнівської молоді, їх виховання не тільки в урочний, але і в позаурочний час, патріотичного і культурно-просвітницького виховання, залучаючи для цього творчий потенціал інженерно-педагогічного колективу училища. Його науково-педагогічну методику було поширено і використано у професійно-технічних навчальних закладах України.

Володіючи майже енциклопедичними знаннями зі всесвітньої історії та історії України, педагогіки і дидактики, психології та логіки, Володимир Павлович відчував, що йому стає тісно у стінах нашого навчального закладу.

Маючи аналітичний склад розуму, схильність до наукових досліджень і солідний життєвий та педагогічний досвід, він на початку 80-х років переходить на науково-методичну роботу, продовжує працювати над впровадженням наукових розробок у навчально-виховний процес професійно-технічних навчальних закладів, що послужило міцним фундаментом для його науково-педагогічної діяльності.

У 1989 році, після успішного захисту дисертації на здобуття наукового кандидата педагогічних наук, він уперше у Львові створює лабораторію професійно-технічної педагогіки при Академії педагогіки наук України.

Для науково-дослідної роботи в даній лабораторії він залучив творчих працівників професійно-технічних навчальних закладів Львівщини. До науково-дослідної роботи в лабораторії долучився і я, де в якості наукового співробітника пізнавав ази науково-дослідної праці.

Співробітники лабораторії під керівництвом Володимира Павловича успішно працювали над впровадженням у навчально-виховний процес професійно-технічних навчальних закладів нових форм, методів і

технологій навчання та виховання учнів. І тут також проявився його творчий талант і хист керівника, науковця і педагога.

Здобутки і напрацювання співробітників лабораторії, розширення тематики наукових досліджень, необхідність їх прикладного характеру привели до створення у 1994 році Львівського науково-практичного центру Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. До становлення науково-практичного центру Львова великих зусиль доклав і Володимир Павлович, там він згодом очолив науково-дослідну лабораторію, а потім працював старшим науковим співробітником.

Він фактично створив у Львові справжню науково-дослідну школу. Його учні стали авторами понад 300 науково-педагогічних праць, серед яких є і моя скромна частка. Багато його учнів здобули наукові ступені кандидатів і докторів педагогічних наук.

Як людина був цікавим співрозмовником, порадником і розрадником у вирішенні різних науково-педагогічних, соціальних і життєвих проблем. До кінця своїх днів був невинуватим оптимістом, сповнений творчих планів, вмінням організувати інших на наукові та конструктивні дії, великим патріотом української землі й українського народу.

Дух Володимира Павловича Жука і донині витає у нашому навчальному закладі. Змінювалися назва, структура та видозмінювався навчальний процес, але наукові основи виховання учнів започатковані ним, впроваджуються у навчально-виховний процес до сьогодні. Педагоги-ветерани, які працювали поряд із Володимиром Павловичем, пам'ятають і з теплотою згадують його.

Чолом Тобі, Учителю! Пам'ять про тебе вічно житиме у наших серцях!

Богдан Камінський

СПОГАДИ ПРО ДРУГА, НАСТАВНИКА, ВЧИТЕЛЯ В. П. ЖУКА

*Найкращий учитель той, хто своїм словом
і навчає, і приносить естетичну насолоду,
і справляє сильне враження*
Марк Туллій Цицерон

Час прийнято називати і лікарем, і мудрецем, і суддею, його часом порівнюють із гірською рікою. Кажуть у народі, що життя прожити – не поле перейти, і на цьому шляху зустрічається теж багато різних людей, а в пам'яті залишаються лише яскраві та найбільш значущі епізоди нашого життя. Мені щастило на добрих людей, які згодом стали близькими, щирими, розумними друзями, яким можна довірити свої задуми та все найпотаємніше, з ними цікаво жити, працювати.

Серед багатьох була людина, яку я поважаю понад усе: за світлий розум, за щедрість душі, за високий професіоналізм, гуманність, культуру, вміння спілкування, особливу працездатність, – це блаженний пам'яті Володимир Павлович Жук.

Ця людина воістину високо християнської моралі, бо до останніх днів життя творив добро для людей.

Вперше наші життєві дороги перетнулися в 1978 році, коли я працював на посаді заступника директора з навчально-виробничої роботи, а Володимир Павлович – заступника директора з навчально-виховної роботи професійно-технічного училища № 57.

Старі приміщення були розташовані на вул. Ш. Руставеллі, а новий навчальний комплекс (теперішня назва – Міжрегіональне вище професійне училище автомобільного транспорту (МВПУАТ)) будувався на вул. С. Ордженікідзе (І. Пулюя). Директором працював О. К. Романов. Це був час завершення і здачі державній комісії нової будови, переїзд та освоєння нових приміщень. Працівники училища називали новобудову “БАМ”, бо вона була найвіддаленіша від усіх житлових будинків вул. Наукової, без доріг і благоустрою.

Слід згадати, що основною формою одягу дирекції та працівників училища були гумові чоботи і спеціальні будівельні куртки. Був особливий час переїзду навчального закладу: це перевезення верстатів та інших матеріальних цінностей, отримання і монтаж нового

обладнання, оформлення й облаштування навчальних і побутових приміщень, а найголовніше – це подолання психологічного бар'єру педагогічними і господарськими працівниками та забезпечення навчального процесу.

Мені саме на той час довелося виконувати обов'язки директора. Переживав, як спрацюємося з Володимиром Павловичем, оскільки він старший за віком і на той час був авторитетом серед заступників із навчально-виховної роботи, помічником, радником заступника голови обласного комітету професійно-технічної освіти Львівщини Я. Г. Камінецького. На усіх секціях, нарадах не обходилося: “А що думає з того чи іншого питання В. П. Жук?”. Пригадую, що було багато різних труднощів у освоєнні приміщень 9-поверхового гуртожитку, організації харчування учнів, але не було жодного випадку, коли б ми не знаходили спільного єдиного правильного рішення. Він був добрим філософом, логістом.

Його зважені виступи, доповіді та робочі наради, консультації пам'ятаються ще й сьогодні. Вміння порадити у вирішення найскладніших проблем, оптимістично налаштувати кожного працівника, психологічно підтримати – це незмінна риса Володимира Павловича як керівника, людинолюб, що забезпечило збереження педагогічного колективу і віру в те, що все буде добре. Улюблена фраза “Ну і що?” вселяла силу, віру в усунення недоліків, які виникали в роботі,

Володимир Павлович брав активну участь у справі реформування освіти на Львівщині, розробленні положень комплексної системи управління якістю підготовки (КСУЯП).

Він відстоював рівноцінність розкладу уроків і розкладу № 2, де передбачена суцільна післяурочна зайнятість учнів, гурткова робота тощо.

Згодом він вибрав нелегкий шлях науковця. З його ініціативи і під керівництвом була створена лабораторія профтехпедагогіки, яка потім переросла у потужну наукову установу і виховала цілий ряд науковців Львівщини. До науковців залучив і мене.

Схиляю перед Тобою, Володимире Павловичу, свою голову, до дрібниць пам'ятаю нашу співпрацю, дякую за те, що вчив любити книгу, любити людей, любити працю, любити цей складний, але досконалий світ. Низький Тобі уклін, мій Вчителю.

Олександра Палка

ДАР ВСЕЛЯТИ ВІРУ...

Світ тримається на Людах – людях із великої літери. Вони усе життя, навіть відійшовши за межу, – з нами. Їх меншість, проте у найвідповідальніший і найважчий момент Доля надсилає їх нам, бо світ має на комусь триматися, щоб не впасти непомірним тягарем буденщини, роботи, зневіри на твої плечі, завалитися і звалити...

Я зустрілася з Володимиром Павловичем Жуком саме у такий момент. Тривали пошуки спонсора для видання вистражданого підручника: кожен, до кого зверталася, давав багато порад, але далі не йшло. Наростало почуття непотрібності, бо робота, у яку вкладено чимало зусиль, не викликала зацікавленості у тих, до кого зверталася. Він вперше, вникнувши у зроблене, сказав своє знамените: “Ти – мудра дівка, то – початок дисертаційного дослідження, пиши, бо можеш ... Документи оформити потрібно за тиждень, спонсор прийде сам...” Величезним позитивом цієї Людини був дар вселяти віру...

Здавалося б, Володимир Павлович був далеким від досліджень у галузі методики викладання іноземних мов; коло його інтересів становив виховний процес у професійній школі та дотична до нього історія педагогіки тощо, проте народженням свого дисертаційного дослідження я великою мірою завдячую саме йому – Вчителеві, котрий навчав власним прикладом, далекоглядністю, вірою в кожну особистість, простотою і геніальністю своїх ідей, котрі так щедро сіяв серед людей і щиро радів, як падали вони на вдячний ґрунт і, скроплені потом, проростали зерном на ниві національної науки.

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ЛЮДИНИ

Володимир Павлович Жук. Спогади про цю Людину віють теплотою, вдячністю, бажанням спілкуватися з друзями, гіркотою від втрати наставника, порадника, особи, яка могла ще так багато зробити для розвитку профтехосвіти, друзів, знайомих і рідних.

Ми познайомились із Володимиром Павловичем у 1987 році, весною. Дуже вдячний долі за це знайомство. На той час я працював заступником директора професійно-технічного училища № 20 і після повернення з курсів підвищення кваліфікації, що проходили у Ленінграді (нині Санкт-Петербург), вирішив займатися підготовкою до написання кандидатської дисертації. Думав вступати до аспірантури в НДІ професійно-технічної освіти та готувати наукову роботу. Цією думкою поділився з тодішнім начальником методичного кабінету професійно-технічної освіти п. Б. Пастушенком. Він вислухав і сказав, що найкращим порадником у цьому може бути Володимир Павлович. Це був початок нашого знайомства.

Важко передати мою радість від того, що після спілкування з паном Володимиром отримав чітке викладення іншого шляху написання наукової роботи та захисту дисертації. Мене з перших хвилин розмови вразило його щире бажання допомогти. Це була моя “Золота жила” в науці. Згодом Володимир Павлович дав мені зразок своєї дисертаційної роботи, і я пішов гарно протоптаною стежиною. Потрібно було написати обґрунтування для прикріплення до кафедри педагогіки та психології університету ім. І. Франка. Часу було зовсім обмаль до засідання кафедри, і я переконував свого наставника, що перенесемо це на наступний рік, на що отримав приблизно таку відповідь, нічого: пару ночей не поспиш (витримаєш, тобі це корисно), у неділю прийдеш до мене до дому, в понеділок допоможу тобі віддрукувати, а у вівторок на засіданні кафедри педагогіки будеш доповідати. Так і сталося. Це був для мене приклад відповідального, принципового і водночас дружнього підходу до справи. Він не просто вказував, що потрібно зробити те і те, а безпосередньо брав у цьому участь. Як можна було не зробити обґрунтування, коли людина тратить свій час у вихідні дні для мене?

Саме Володимир Павлович познайомив мене з видатними вченими-педагогами, зокрема з академіками Ничкало Неллею Григорівною, Гончаренком Семеном Устимовичем – моїм науковим керівником. Завдяки їм та постійній підтримці п. Жука дисертація була написана. На той час, у червень 1991 року, робота була написана російською мовою, але Володимир Павлович наполіг на тому, щоб захист дисертації відбувся українською мовою. Це був другий захист наукової роботи у професійно-технічній освіті Львівської області після В. П. Жука.

Пригадую, що під час написання роботи Володимир Павлович постійно цікавився ходом справ, підтримував мене, давав надзвичайно корисні поради. Так, після вичитки роботи моїм науковим керівником Семеном Устимовичем Гончаренком – потрібно було окремі розділи передрукувати, зробити певні правки. Скажу, що з друком на той час була дійсно проблема, адже комп'ютерної техніки ще майже не було і потрібно було знайти кваліфіковану друкарку, а це також було не легко. Поділився цими прикрасами з Володимиром Павловичем, а він усміхнувся (це він робив завжди, коли я приходив із якоюсь проблемою) і приблизно так відповів: “І оце скільки тобі потрібно передрукувати? І оце всі твої проблеми? Це взагалі не проблема. От у мене, так то була проблема. Нелля Григорівна заставила передрукувати напередодні захисту майже 1/3 роботи. Та я в день захисту, вранці іще зшивав дисертацію”. Після цього моїх проблем не стало. Дійсно, у порівнянні з його проблемою моя виглядала вже зовсім мізерною. Завжди у таких випадках якимось виглядало так: ідеш до п. Володимира з проблемою, а під час її обговорення з ним вона якимось зникає.

Володимир Павлович завжди знаходив аргументи, у більшості випадків із жартом, щоб зняти невпевненість, проблеми інших людей. Він вмів сказати доречне слово, підтримати людину. Так, спочатку науковим керівником дисертаційної роботи М. П. Копельчака був я, а вже згодом п. Жук переконав мене без якихось проблем, образ, що для кращого захисту Михайлу Павловичу потрібний був би науковий керівник зі ступенем доктора наук. Ми обговорювали це втрьох, тому все вирішувалося щиро, відверто, не за чийось спиною. Завдяки йому досить швидко була погоджена тема наукової роботи С. М. Мамрича Пригадую, Степан Миколайович подав Володимир Павловичу для розгляду обґрунтування, він перечитав і сказав йому: “Навіщо ускладнювати життя, бери такий самий напрям, як у Сагана, якоюсь мірою ти вже це робиш, і все буде добре”.

Хочу підкреслити його стратегічне бачення розвитку професійної науки на Львівщині та цілеспрямовану роботу над втіленням задуму в реальність. Пам'ятаю, що після захисту дисертації Володимир Павлович почав виношувати ідею щодо створення наукової лабораторії. Не всі ставилися до цього схвально, і я говорив йому про це. У відповідь почув, що ми не тільки створимо лабораторію, а ще й філію або навіть науково-дослідний інститут. Потенціал для цього на Львівщині є. Він надзвичайно

радів офіційному створенню лабораторії, виділеним двом кімнатам на третьому поверсі будинку профтехосвіти. Кімнати були розташовані так, що їх досить важко було знайти вперше. Жук говорив, що це зовсім не проблема, і якщо хтось захоче займатися науковою роботою, то знайде приміщення. Сміявся: “Ти побачиш, пройде час і стрілки іще з фойє будуть показувати шлях до наукової лабораторії”. Оскільки я був прийнятий за сумісництвом на роботу в його лабораторію, то з великою приємністю згадую наші засідання та знайомство з новими творчими особистостями. Нас було троє, а згодом четверо. Засідання проходили регулярно, ми всі набували досвіду планування та проведення науково-дослідницької роботи. Володимир Павлович був вимогливим до написання та виконання запланованого. Його вимогливість була неординарною. Я ніколи не чув, щоб він сварився з кимось або розмовляв у підвищеному тоні, але вмів завжди переконати, що саме так потрібно зробити. Робив це якимось так, що ніхто не ображався на критику. Він вмів добирати людей, згуртовувати їх навколо ідеї. Яскравим прикладом цього є захист кандидатських і докторської дисертацій фахівців, що починали з ним працювати. Згодом була створена ще одна лабораторія та перехід у колишнє ПТУ 50, що на вул. Кривоноса. Пригадую, що саме Володимир Павлович вирішував організаційні питання щодо переходу в приміщення училища. Він дуже переживав, після того, як училище залишило приміщення, адже окремі кімнати були зовсім непридатні для роботи, що не було можливості зустрітися з людьми у відповідних умовах. Жук В. П. не міг ніяк зрозуміти, чому все так було знищено. Не було тепла, і взимку в кімнатах замерзали квіти, вода. Дві лабораторії починали працювати саме в таких умовах, але ніколи п. Володимир не скаржився колективу на таку обстановку. Це могло бути лише в індивідуальних розмовах. Він ходив на роботу, працював у пальто, а коли було просто нестерпно, жінок відпускав до дому. Володимир Павлович вірив, що все зміниться на краще, науковий потенціал зміцніє. Його мрією було – училища повинні відчувати справжню підтримку від професійно-технічної науки. Гадаю, що незалежно від лабораторій, де працювали фахівці, але кожен із них у певний час отримав пораду, підтримку від Жука В. П.

Наша співпраця сприяла більш тісному знайомству з родиною Жука. Мені випала прекрасна нагода познайомитись із його дружиною та сином. Це прекрасна родина. Вони вміли підтримувати один одного та створювати відповідні умови для життя та розвитку. Я ніколи не чув жодного прикрого слова про його сім'ю або родичів. Володимир Павлович радів успішному захисту дисертації сина Тараса, його одруженню, народженню внучки. У нього не було проблем, коли приступив до реконструкції будинку. Він жартував, що є головним “прорабом” у сина. Хочу сказати, що таки чимало різноманітних робіт п. Володимир переробив своїми руками.

Ще одна його характерна риса – прогностичний погляд на розвиток тих, чи інших речей, події. Він умів передбачити, що буде потрібно згодом для професійно-технічної освіти. Яскравим прикладом є перетворення однієї лабораторії в Науково-практичний центр.

Наведу ще такий приклад. На початку здобуття незалежності України ми якось мали з ним суперечку відносно того, коли наша держава вийде на європейський рівень. На той час Україна мала найкращі стартові умови з усіх республік колишнього СРСР. Я йому доводив, що це станеться років через 3-5. Адже Китай через 10 років досяг таких різких змін і т. інше. Він говорив, що якщо наші внуки будуть жити у наближених до європейського рівня умовах, то це буде добре. Тепер чітко бачу, хто з нас двох помилявся.

Гадаю, що багатьом із тих, хто особисто знав і спілкувався з Жуком Володимиром Павловичем, не вистачає його порад, підтримки, усмішки. Ми стали біднішими. Це була Людина, з якою хотілося спілкуватися, зустрічатися, обговорювати різноманітні проблеми, як фахові, так і житейські. Гідною пам'яттю на моє переконання, було б назвати Науково-практичний центр іменем В. П. Жука.

Ігор Бегей

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЛЮДИНИ ІЗ ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Був сонячний, теплий, лагідний травневий день 1975 р. Я, випускник історичного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка, прийшов працювати у Львівське ПТУ-25 (згодом – ТУ-10, тепер – ТУ-57). Вийшло так, що вступну співбесіду мені належало розпочати із заступником директора училища з виховної роботи. Коли я зайшов до його невеличкого кабінету, з-за письмового столу піднявся і ступив мені назустріч чоловік середнього зросту, міцної статури, з хвилястим непокірним чубчиком, променистою добротою в очах, привітною усмішкою. Міцно потиснувши мою руку, назвався – Володимир Павлович Жук. Засміявся, сказав якийсь каламбур щодо свого прізвища, і досі в моїй уяві він асоціюється з тим далеким чудовим травневим днем.

Після кількох хвилин світської розмови на загальні теми Володимир Павлович почав неквапливо гортати сторінки моєї особової справи, інколи з особливою інтелігентністю зволожуючи вказівний палець. У кабінеті панували доброзичливість і спокій, джерелом яких був його господар. А відтак, мої внутрішні хвилювання і напруженість, із якими я переступив поріг, швидко минулися. І така атмосфера огортала мене при кожній наступній зустрічі з Володимиром Павловичем. Далі Володимир Павлович повів мене на розмову до інших очільників училища – заступника директора з навчальної роботи, старшого майстра, директора, які всі троє були російськомовними. Свідомо наголошую на цьому, оскільки хочу зазначити, що Володимир Павлович завжди розмовляв із ними українською мовою. Тоді та в подальшому цей приклад позначився на моїй позиції в мовному питанні.

Не показова, а глибинна українськість Володимира Павловича віддзеркалилась і в такому епізоді. Якоїсь обідньої перерви ми прогулювались неподалік від роботи у Стрийському парку. Кружляв пухнастий “теплий сніг”. Теплий стан природи, як з’ясувалося, подобався нам обом. Очевидно, це вплинуло на відвертість і довірливість нашої розмови. Розказуючи про своє юнацьке життя, Володимир Павлович згадав про початок своєї кар’єри на посаді першого секретаря райкому комсомолу в селищі Брюховичі неподалік Львова. Суть його спогадів була приблизно такою. До його кабінету завітали двоє оунівців. Вони сказали, що не мають проти нього нічого особистісного, що навіть краще бачити у цьому кріслі свого хлопця, ніж зайду. А тому сподівалися на те, що він, Володя Жук, не буде надміру вислужуватися перед чужинською владою, паплюжити українство, діяльність ОУН і УПА. При цьому ні в словах, ні в їх національності не прозвучало жодної погрози. “Ось тобі, Ігоре, інформація для роздумів”, – завершив Володимир Павлович. Така інформація зовсім не збігалася з тодішньою офіційною пропагандою, її поширення мало би небезпечні наслідки для носія, тому півтора десятиліть потому вона залишалася лише моїм надбанням і джерелом формування мого світогляду. Ще одна знакова зустріч і розмова з Володимиром Павловичем відбулася на початку 90-х років. Тоді, образно кажучи, я знаходився на роздоріжжі. Що робити і куди йти далі, я думав і того ранку, коли після тривалої перерви випадково (а насправді – закономірно) перед собою побачив Володимира Павловича. Зі справжньою зацікавленістю розпитавши про моє тогочасне життя-буття, оцінивши невизначеність і хитання щодо моїх перспектив, він переконав мене стати на наукову стежу. При цьому запропонував особливо доречний тоді заробіток у науково-дослідній педагогічній установі, яку очолював. Часто згадую сказану ним на прощання підбадьорливо-авансну фразу: “Ти давно кандидат наук, тільки не маєш на те документів. Піди та здобудь їх!”. Так Володимир Павлович став моїм науковим хрещеним батьком. Правда, через рік я пояснив йому, що більше тяжію до політології, ніж до педагогіки. Він зрозумів мене.

Я вдячний Володимирі Павловичу за згадані епізоди і багато інших моментів у моєму житті, пов'язаних із його іменем. Він, очевидно, не плануючи цього, істотно вплинув на моє особистісне становлення і залишив глибокий слід про себе у моїй пам'яті.

Зі схиленою головою, Ігор Бегей.

Лідія Чорній

Спогади про Володимира Павловича Жука

Володимир Павлович залишився в нашій пам'яті як людина з надзвичайним творчим потенціалом, з філософським світобаченням і прекрасними організаторськими здібностями.

Ще молодим, працюючи в районних владних структурах, він намагався організовувати нові нестандартні заходи роботи з молоддю.

Назавжди залишилося в моїй пам'яті зібрання кращої учнівської молоді в лісі с. Шпильчина поблизу Бібрки, де проводилися конкурси на смачнішу кашу, краще виконання пісень, гумору, спортивні ігри. Щось подібне тепер у нас проводять як "Козацькі забави".

Сьогодні, проїжджаючи територією району, милуюся лісами, і згадується посадка лісових саджанців, організована п. Володимиром. Працюючи в методичному кабінеті Львівського обласного управління профтехосвіти, Володимир Павлович створив лабораторію викладання суспільних наук і виховної роботи.

Саме тоді було налагоджено вивчення і пропаганду педагогічного досвіду, видання методичних рекомендацій з організації виховної роботи з учнями. Ці рекомендації зацікавили не тільки Україну, а й навчальні заклади профтехосвіти інших республік. Ми, методисти інших лабораторій, використовували у своїй практиці його методику роботи з молодими педагогами: семінари, клуби, тренінги.

Надзвичайно тактовна, вихована людина, він легко орієнтувався в людях. Володимир Павлович володів тонким гумором, йому було "запросто" переконати будь-яку людину. Завідувач методичного кабінету (пізніше – навчально-методичного центру) Пастушенко Б. Н. був до певної міри, категоричним, однак п. Володимирі вдавалося завжди

залагоджувати будь-які непорозуміння і встановлювати творчу дружню атмосферу в колективі.

Завжди згадуємо його за столом задуманого, замріяного... “Пише, думає, пише...”.

А це він створював рекомендації “Комплексна програма позаурочної діяльності учнів у профтехучилищах”. Як Д. Менделєєв працював з шахматками над створенням періодичної системи хімічних елементів, так п. Володимир розписував кожен день у році зайнятість усіх учнів, виділяючи різні аспекти трудового, морального, фізичного й естетичного виховання. Планував зустрічі в кожному колективі з творчою інтелігенцією області.

Сьогодні відчуваємо брак такої системної організації виховної роботи, і дітей більше виховує вулиця, низькопробні телепередачі, комп’ютерні ігри.

Ми втрачаємо фізично здорову, загартовану, з висококультурними морально-етичними правилами поведінки робітничу молодь.

Хочеться звернути увагу на те, як п. Володимир (виходець із селянської родини) тяжів до науки, вмів поставити мету і досягати її. Вдало він підбирав здібних, творчих молодих педагогів і залучав їх до наукової праці. Здається, така собі проста душевна людина, але який глибокий слід залишив у історії профтехосвіти Львівщини! Саме завдяки його невтомності, наполегливості, вірі створено у Львові Лабораторію педагогіки і психології професійного навчання при Інституті педагогіки і психології АПН України.

У професійно-технічну освіту області п. Володимиром були посаджені пагінці науки, які знайшли добре підґрунтя й успішно розростаються.

Ми пишаємося тим, що багато років працювали пліч-о-пліч із такою чудовою людиною, педагогом, науковцем, як Володимир Павлович, що взяли від нього певні зерна мудрості.

Незабутніми є години, проведені з ним за кавою у філософських роздумах, із цікавими оповідками та науковими розвідками.

Григорій Васянович

ЯКИМ Я ЙОГО ЗНАВ...

- Куди так поспішаєш?
- Йду за порадою до Володимира
Павловича Жука...
- То мудрий чоловіча...
(Із почутого)

Перше моє знайомство з Володимиром Павловичем Жуком не було тривалим. Я прийшов із метою ознайомлення з майбутнім місцем працевлаштування у відділ, яким керувала Галина Семенівна Дегтярьова. Був я тоді у формі капітана першого рангу, і Володимир Павлович також відрекомендував себе як молодшого військово-морського офіцера, з приємністю розповів, що строкову службу проходив на Балтиці. Так, жартуючи, ми перейшли і до серйозних проблем, пов'язаних із незалежністю України. Це був 1992 рік.

Я відразу помітив, що Володимир Павлович має потужний заряд гумору, володіє гнучким розумом і відкритою душею. Він легко переходив з однієї теми розмови на іншу, й у всьому відчувався не дилетантизм, а фундаментальність знань, великий життєвий досвід. Цікавими у майбутньому нашому спілкуванні були і спогади про колгосп, у якому він головував, і процеси промисловості, виробництва, а найбільше – стан підготовки робітничих кадрів для народного господарства України. Особливо його хвилювали питання управління системою професійно-технічної освіти, зокрема професійно-технічними навчальними закладами. Цю справу він знав, як кажуть, “зі споду”, з самого низу. Переживав, коли бачив, як нищиться профтехосвіта, коли керують непрофесіонали, байдужі до справи люди. І тут варто сказати, що мудрість його як керівника була очевидною. Жодного разу я не чув, щоб він зневажливо ставився до будь-кого зі своїх підлеглих або ж, як це часто-густо буває серед управлінців, намагався б показати, що він начальник і владу має...

Десь підсвідомо це і покликала присвятити йому такого вірша:

Цей Жук в Єгипті був священний,
Життя по ньому всяк верстав,
А наш, Владимирком хрещений,
В профтехосвіті присно став.

І все майбутнє покоління
Вже не забуде жу Жука,
Бо тема, бачте, управління
Нам Богом дана на віка!
Я чув в Брюховичах недавно
(І від Плюща самого чув):
В державі нашій було б славно,
Якби керманичем Жук був.
Європи хилої провінцій
Не доповняли б, як Польща,
Тоді б ми "кузьку" на гостинці
Давали б ніби в час Хруща!
А так, що маємо, то маєм...
Нехай зозуленька кує,
І уродженого вітаєм,
І добре, що цей Жук в нас є.

Справді, відчувається, що Володимир Павлович і нині є серед нас, бо є добра людська пам'ять про Вчителя, Педагога, Батька, Чоловіка, Дідуся, Друга, Людину... Велика це справа – пам'ять. Здавалося б, час такий, що кожному нелегко, навіть дискомфортно в цьому житті, та вже де там до інших, якщо своїх проблем доста. Та ж ні, пам'ять невмируща, бо кличе до добра, випромінює надіями на прийдешнє щасливе. Володимир Павлович, як на моє світобачення, був щасливою людиною, бо не жив лише для себе. Як християнин, він сповідував любов до інших людей, жив із ними їх радощами й печалями. Скільком він допоміг (і учням, і вчителям) вийти на шлях не лише високої професійності, але й людської шляхетності, гуманності, доброзичливості!

А ще Володимир Павлович завжди відзначався високим почуттям громадянськості й патріотизму. Це відчувалося не у зовнішніх манерах, одязі, поведінці, а у тому внутрішньому переконанні, яке він глибоко носив у собі. І на яких би посадах Володимир Павлович не перебував, постійно прагнув виховати у молодих людях почуття любові до рідної землі, краю, до сумлінної праці, яка робить із людини людину. Жартома його називали патріархом профтехосвіти, і йому це було приємно. У цьому сенсі й написана ще одна присвята науковцеві:

Жук - не аматор - справжній фахівець!
Відповідає всім стандартам й гостам,
Доскіпливий за істину борець —
Є ж науковці з голови колгоспу!
А в "Центрі", пане Жуче, інтегруй!
А тут хоч плач: культура без моралі...
Жіноцтвом науковим покеруй —
Це ж кожен день вступатися на гралі!

Та міцно Жук тримає свій штурвал,
Бо ж недарма служив в імперському флоті,
Бува, що оголосить він “аврал”,
Псалми співа всім, ніби Паваротті...
Згада Давида, Павла і Луку,
Згада Старий і Новий заповіти,
Далось же на Холмщині Жуку
І по воді, як по землі ходити...
(На благо лиш її – профтехосвіти)!

Я знаю людей, які подумки і сьогодні йдуть за доброю порадою до Володимира Павловича Жука, бо вірять у мудрість його розуму, вірять світлій душі.

Ірина Козловська

ОСТАННІЙ ЛИСТ ВОЛОДИМИРУ ПАВЛОВИЧУ...

Кожен із нас колись переступить цю межу і перейде в небуття... Кожен із нас рано чи пізно, так чи інакше задумується: а що ж залишиться? Якою залишається людина для живих? У своєму відході у вічність: люди – як мелодії. Одні замовкають відразу і лишається пам'ять про них як нетривка хмаринка. Інші – бринять у серцях рідних як пісні. Ще інші – вражають через століття своїми геніальними творами чи науковими відкриттями. А ми, звичайні люди: не геніальні інженери чи поети, не видатні полководці чи мандрівники? Яка ж доля нашої пісні, коли замовкають уста?

Мені здається, що найвищий дар – залишити свою пісню в серцях інших людей. Щоб вона звучала, як жива ще довго-довго після того, як людина відійшла в інші світи... І звучала не простою мелодією пісеньки, а могутньою симфонією, яка знаходить відголос у багатьох серцях... Яка єднає людей: таких різних, таких далеких, часами і незнайомих. Щоб у справах високих і буденних, у важливих і маленьких ми подумки радилися з тим, кого фізично серед нас уже нема. Щоби були кращими, чистішими, добрішими. Щоби були чистішими навіть перед самими собою: бо добрі та незабутні очі дивляться в душу і серце.

Коли навколо свіжої могили стояла така сила людей і всіх об'єднувало одне – любов до того, хто відійшов, подумалося, що ці люди – найкращий, найдорожчий пам'ятник.

Час біжить так швидко... Пам'ять стирає дрібне і буденне. А серце щемить, як у ту хвилину, коли зрозуміла, що стільки залишилося недоказаного, стільки непрожитого...

Скільки разів ще здригатися, коли на вулиці побачу здалека схожу постать, інстинктивно рвануся до неї, а тоді дійде... Скільки ще сліз виллється, коли серед суєти і буднів раптом згадаються ласкаві очі, голос і свіжий біль полосне душу, як ножем... Так буде завжди. Тільки біль цей світлий і чистий, тільки зростає в ньому нота вдячності долі.

Дякую, що ми зустрілися в цьому житті. Дякую, що Ви були поруч ці роки. Дякую за добро і мудрість, які вбирали від Вас наші душі, а тепер дарують іншим людям, новим, незнаним людям.

Пісня Вашого життя непідвладна часові. Жодна нота її не стихла, кожен такт її чистий і сильний. Вона розростається, як джерело, у сильну і прекрасну ріку. Вона не просто спогад, не пам'ять. Вона жива часточка нашого життя...

Частина друга

**ФУНДАТОР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ ЛЬВІВЩИНИ**

Володимирові Жуку

*Дорога є, а друзів тих немає,
Що так її любили у житті...
А. Малишко*

*Коли відходять друзі за межу,
Звідкіль нічого в світі їм не треба, –
Мені здається Володимир Жук
Ще зрить на нас із зоряного неба.*

*Він добрим усміхом очей глядить,
Немовби тихо-лагідно питає:
“Чи не занастилися труди
Із профтехпедагогіки у краї?”*

*О, незабутній, щирий друже наш,
Твою ми завше тямимо науку:
Вона, немов щоденний отчонаш,
Дає нам добру для діянь спонуку.*

*Двигтить на гору Замкову все та ж
Дорога попри óсідок науки.
Й нелегко споминів нести вантаж
І тамувати схлипи серць беззвукі.*

*Живе наука, у якій є ти,
Хоча душа у засвітах мандрує...
Серед мирських турбот і суєти
Тебе ми, друже, згадуєм не всує!*

Нелля Ничкало

ДЕСЯТИЛІТНІ ЦИКЛИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХУ ВОЛОДИМИРА ЖУКА

*“Нехай подождуть невідкладні справи.
Я надивлюсь на землю і на трави.
Наговорюся з добрими людьми.
Бо час минає. Бо минаєм ми.
Бо ми минаєм, ми минаєм так-то.
І час – це тільки відбивання такту...
І час великий диригент.
Перегортає ноти на пюпітрі”
Ліна Костенко*

Наша Велика Українка – геніальна Ліна Костенко – написала ці правдиві слова, від яких щемить серце... Так, у цьому реактивному леті часу минають дні, тижні, місяці, роки й десятиліття, а з ними – дорогі нам люди, рідні та близькі нам, із якими ми йшли нелегкими життєвими шляхами.

Серед тих, хто “минув”, кого вже немає з нами, але присутній у наших серцях, у пам’яті та добрих справах, які живуть і житимуть довго, – Володимир Павлович Жук.

Доля звела нас на профтехосвітнянській ниві Львівщини в лютому 1970 року. З Григорієм Кузьмичем Батраковим (тодішнім начальником Львівського обласного управління професійно-технічної освіти) ми приїхали у профтехучилище №25 м. Львова, де Володя Жук працював заступником директора з навчально-виховної роботи. Уже в перші хвилини розмови я відчула, що мій співбесідник – зрілий педагог із досвідом роботи в молодіжних організаціях, військової служби у Військово-морських силах СРСР, господарської роботи (був навіть обраний головою колгоспу імені Івана Франка Івано-Франківського району Львівської області). Такий соціальний досвід Володимира Павловича став добрим ґрунтом для педагогічної діяльності: з вересня 1964 р. він працює вчителем історії та географії у восьмирічній школі №25 м. Львова, а далі його педагогічна праця пов’язується з профтехосвітою. Він починав оволодівати освітньо-виховними проблемами підготовки кваліфікованих робітників, працюючи помічником

директора з культурно-виховної роботи того ж 25-го училища, де пізніше став заступником директора.

Гортаю “Виписку з трудової книжки Жука Володимира Павловича, 17.XI.1935 року народження, освіта вища, професія вчитель”. Так називається цей архівний документ. Записи, зроблені в ньому згідно з нормами трудового права, досить чіткі, конкретні й водночас багатозначні. Я побачила в них таку цікаву закономірність: його багаторічна профтехосвітня педагогічна діяльність ніби розподілилася на періоди: 1969–1979 – заступник директора 25-го Львівського ПТУ; 1979–1989 – старший методист навчально-методичного кабінету Львівського обласного управління профтехосвіти.

А третій період у педагогічній біографії Володимира Павловича розпочався в лютому 1989 року, коли він був призначений на посаду завідувача лабораторії профтехпедагогіки Науково-дослідного інституту педагогіки Міністерства народної освіти Української РСР. Вже не один рік до цього Володимир Павлович, уважний аналітик, проводив клопітку роботу з творчими педагогами профтехучилищ, які виявляли бажання займатися експериментальною роботою. Спочатку він створив науково-дослідну лабораторію на громадських засадах. Пізніше ідею створення господарчої лабораторії підтримала Галина Семенівна Дегтярьова, яка тоді працювала начальником Львівського обласного управління освіти. Добру справу, як завжди, зробив Г. К. Батраков, виділивши 2 кімнатки в Палаці учнівської молоді профтехосвіти імені Юрія Гагаріна. Там, на третьому поверсі, завжди булолюдно. До керівника лабораторії тягнулися педагоги профтехосвіти, йшли до нього на пораду, яка завжди була доброзичливою, зацікавленою. 31 серпня 1989 р. вчена рада Інституту одноголосно (таємним голосуванням) обирає його на цю посаду.

З ім'ям Володимира Жука пов'язане і створення Львівського науково-практичного центру профтехосвіти (спочатку в структурі Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України). Як відомо, першим директором цього Центру став кандидат економічних наук Ярослав Камінецький. Третій період – науково-педагогічний – у трудовій біографії В. П. Жука закінчився 13 квітня 2001 року – коли його не стало.

Відтоді, коли звела нас доля, минули десятиліття. Так щасливо склалися обставини, що я виконала прохання Григорія Кузьмича Батракова – “взяти під своє наукове крило” Володимира Павловича, який присвятив своє життя профтехосвіті й самостійно дійшов висновку про необхідність експериментальної роботи у професійно-технічних навчальних закладах. Ми не один раз радилися, як сформулювати теми його наукових пошуків, як обґрунтувати поняттєво-термінологічний апарат, як побудувати констатувальний і формувальний педагогічні експерименти, як здійснити ретроспективний аналіз багаторічного досвіду його роботи в профтехосвіті Львівщини.

18 травня 1987 р. Володимир Павлович Жук успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему “Совершенствование содержания и организации деятельности заместителя директора среднего профтехучилища по учебно-воспитательной работе”, спеціальність 13.00.01 – теорія та історія педагогіки (У ті роки, як відомо, і дисертація, й автореферат друкувалися лише російською мовою).

Пригадую день захисту В. П. Жука у квітучому травні двадцять два роки тому в спеціалізованій вченій раді Інституту педагогіки Української РСР. Це було на 52-му році його життя. Перед захистом він дуже хвилювався, тремтіли руки, пропадав голос... “А чи може бути таке, що члени вченої ради проголосують “проти”?” – запитував він. “Звідки така дурниця могла прийти до Вашої розумної голови?” – відповідала йому питанням на питання. Тоді я працювала в Інституті педагогіки (на вул. Леніна, 10, нині – вул. Богдана Хмельницького, 10, де того Інституту, на жаль, вже давно немає...). Заспокоювала його дуже просто: “Володимире Павловичу! Все йде нормально. Не хвилюються лише дурні. Ви йшли до цього дня впродовж двох десятиліть складної і захоплюючої праці в профтехосвіті. Ось побачите, все буде добре...”

І справді, захист був високодостойний. Бо свої випробувані на практиці ідеї і методики організації позаурочної виховної роботи з учнями ПТУ захищав “профтехосвітнянський метр”. На той час Володимир Павлович уже був добре відомий у науково-педагогічних колах України, і не тільки. Його знали як автора цікавих публікацій у всеукраїнському науково-методичному журналі “Рідна школа”. Алла Миколаївна Пилинська, науковий і літературний редактор, як говориться, від Бога, не так давно згадувала, як В. П. Жук прислухався до зауважень і побажань редактора, ретельно їх враховував і вибачався за недоречності...

Володимир Павлович як колишній заступник директора середнього ПТУ розумів, що викладачам і майстрам виробничого навчання потрібні конкретні поради. Враховуючи це, він приділяв багато уваги підготовці методичних рекомендацій. Так, у 1986 р. Республіканським навчально-методичним кабінетом Державного комітету УРСР з професійно-технічної освіти було схвалено й опубліковано методичні рекомендації з організації позаурочної діяльності учнів середніх профтехучилищ на основі розкладу зайнятості учнів за їх інтересами. Ще задовго до цього, починаючи з 1982 р., він розробив, опублікував і впровадив у всіх середніх ПТУ Львівщини методичні рекомендації для педагогів із різних аспектів виховання учнівської молоді. Усе це робилося не формально, а дуже щиро, сердечно, з розумінням справи. При цьому враховувалися результати наукових педагогічних досліджень і реальні тогочасні потреби профтехшколи.

Перечитую брошуру “Планування позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти”, видану В. П. Жуком у 1996 році. В основу її змісту покладено положення видатного українського педагога

В. О. Сухомлинського про те, що найбільш інтенсивний розвиток учнів відбувається не на уроці, а під час вільного спілкування, дозвілля, гри, улюблених занять та праці.

Вдумливий, глибокий науковець-педагог В. П. Жук наголошував, що забезпечення гармонійного розвитку особистості майбутнього кваліфікованого робітника неможливе без комплексного підходу до організації позаурочної діяльності учнів, тобто створення системної форми роботи з кожного напрямку національно-громадянського виховання. У цій винятково важливій справі, що має загальнодержавне значення, він визначав такі пріоритети:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу;
- утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі;
- формування творчої, працелюбної особистості, майбутнього фахівця, цивілізованого господаря, виховання учнів на трудових традиціях рідного народу, стимулювання потреби у набутті знань і професійної майстерності, вироблення розуміння необхідності праці як для розвитку суспільства, так і для вдосконалення особистості, розуміння необхідності інтеграції в цивілізовану економіку;
- формування правосвідомості та громадянської відповідальності, непримиренного ставлення і готовності до боротьби з антигромадськими проявами та злочинністю, правопорушеннями громадського порядку в суспільстві;
- екологічне виховання майбутніх фахівців, формування у них гуманного ставлення до природи, почуття відповідальності за неї;
- фізичне вдосконалення майбутніх фахівців як невід'ємна складова гармонійного розвитку, відповідальне ставлення до зміцнення світового здоров'я, дотримання здорового способу життя, розуміння необхідності постійного фізичного самовдосконалення.²

Ці пріоритети опубліковано учнями В. П. Жука через три роки відтоді, як його не стало, у першому випуску Бібліотечки профтехосвіти, про яку він мріяв. Було б дуже добре, якби вже на початку другого десятиліття XXI століття ця бібліотечка “ожила” на Львівщині. Її “реаніматорами” можуть стати Львівський науково-практичний центр профтехосвіти НАПН України та Навчально-методичний кабінет профтехосвіти у Львівській області.

На нашу думку, й нині актуальними є науково обґрунтовані поради В. П. Жука щодо творчого використання різних організаційних форм позаурочної діяльності учнів профтехшколи. Він не випадково у своїх виступах і публікаціях наводив думку А. С. Макаренка, що “ніяка школа

² Жук В. Навчально-виховна робота у професійно-технічних навчальних закладах. Бібліотечка профтехпедагогіки. Випуск перший. – Львів, 2004. – С. 20–21.

не може і не повинна обходитися без клубної роботи, і що учнівський клуб – обов'язкова ланка в загальному педагогічному процесі”.

Як науковець, що виріс із профтехосвітнянського педагогічного середовища, Володимир Павлович надавав значення взаємодії учнівських об'єднань із різними соціальними інститутами. На конференціях і семінарах він неодноразово наголошував, що робота учнівських клубів не може обмежуватися стінами ПТНЗ. Саме через клуб життя учнів має тісно пов'язуватися із соціальним середовищем. Клуби мають опиратися на тісні зв'язки з підприємствами-замовниками кадрів, загальноосвітніми школами, закладами культури, творчими організаціями, товариствами тощо. При цьому їхня робота має будуватися не на епізодичних заходах, а на добре продуманій і спланованій системі спільних заходів із різними соціальними інститутами.³

Як гарний батько, який виховував чудового сина Тараса, він усвідомлював, що в життєдіяльності училища багато залежить від впливу батьків. Тому він радив надавати допомогу в організації спільної роботи керівників клубів із сім'ями учнів, залучати батьків до підготовки і проведення засідань клубів. Адже вони працюють у різних галузях виробництва (у промисловості, сільському господарстві, у торгівлі, в установах культури, в державних, правоохоронних органах, є військовослужбовцями, бізнесменами та ін.), а їхній позитивний досвід цілком може прислужитися молоді.

Як досвідчений педагог він вважав, що керівники учнівських клубів мають диференційовано використовувати цей вагомий потенціал батьків. Так, батьки, які працюють у сфері культури та мистецтва, можуть надати кваліфіковану допомогу керівникам клубів у проведенні заходів з естетичного виховання. Батьки, які працюють у правоохоронних органах, – з правового виховання, військовослужбовці – з героїчно-патріотичного виховання членів клубу тощо.

Наголосимо ще на одному аспекті. Організація цієї діяльності потребує психолого-педагогічної та методичної підготовки інженерно-педагогічних працівників. Адже не всі викладачі ПТНЗ мають педагогічну освіту, більша частина з них є спеціалістами різних економічних галузей. В. П. Жук зі свого досвіду добре знав, що без належної психолого-педагогічної підготовки до виховної роботи, навіть при великому бажанні та старанні, викладачі та майстри не зможуть забезпечити належного рівня педагогічного керівництва учнівськими клубами. На його думку, доцільно, щоб кожен викладач оволодівав психолого-педагогічними знаннями шляхом підвищення кваліфікації, активної участі у методичних об'єднаннях, семінарах, науково-практичних конференціях і педагогічних читаннях.

³ Там само, с. 23.

Цю лінію вчений-методист чітко реалізовував у своїй професійній діяльності. Він приділяв багато уваги тому, щоб у профтехучилищах працювали методичні об'єднання (комісії) керівників клубів. Вони мали спрямовувати свою роботу на надання конкретної допомоги педагогам та учнівському активу в плануванні роботи цих клубів, підготовці та проведенні засідань, оволодінні передовим досвідом їхньої діяльності.

Під час роботи на Львівщині доводилося не раз бувати в училищах на різних заходах, які проводили клуби. Оцінюючи цю діяльність у ретроспективі, можна стверджувати: якщо вилучити з неї тогочасне міцне ідеологічне забарвлення, то раціональні зерна розвитку учнівської ініціативи й самоорганізації є надзвичайно цінними і для сучасної профтехшколи.

На нашу думку, в сучасних умовах не втратили актуальності запропоновані свого часу В. П. Жуком напрями національно-патріотичного виховання учнівської молоді:

- формування національної свідомості;
- формування духовної культури, світогляду; утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі;
- формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря;
- виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців;
- виховання правової культури та громадянської відповідальності;
- формування екологічної культури майбутніх фахівців;
- фізичне вдосконалення та загартування майбутніх фахівців.

Цінним є те, що за кожним напрямом Володимир Павлович окреслив основне завдання та запропонував форми роботи з учнями й тематичну спрямованість. Проілюструємо це на окремих напрямках. Так, із напрямку “Формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря” було запропоновано розв’язання таких основних завдань:

- формувати у майбутніх фахівців розуміння праці в житті людини і суспільства, виховувати у них повагу до людей праці, які створюють матеріальні цінності;
- виховувати свідоме ставлення до праці як до вищої цінності людини і суспільства, формувати творчу працелюбну особистість, цивілізованого господаря, готовність до життєдіяльності та праці в умовах ринкових відносин;
- виховувати конкурентоспроможного, організованого, дисциплінованого фахівця;
- формувати у майбутніх фахівців прагнення досконало оволодівати обраною професією, оволодівати високою культурою праці, основами наукової організації праці;
- виховувати бережливе ставлення до державної, колективної та приватної власності та природних багатств;

З цього напрямку було створено учнівський клуб “Тобі, Україно, – моя праця”.⁴

З напрямку “Виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців” основні завдання було сформульовано таким чином:

- формувати основи естетичної культури, естетичне сприймання й емоційне ставлення до прекрасного у навколишній дійсності, природі та суспільстві;

- оволодівати цінностями і знаннями національного і світового мистецтва;

- формувати здатність до сприйняття творів мистецтва і літератури, вміння оцінювати і розуміти їх із позиції художнього відображення дійсності, виховання глибокої поваги і бережливого ставлення до пам’яток культури, народної творчості;

- розвивати інтереси і прагнення до розвитку художніх здібностей і творчої діяльності в мистецтві й літературі, вдосконалювати естетичні знання, вміння та навички;

- формувати уявлення про смак і моду, привносити естетику в поведінку, працю, навчання, побут, відпочинок, виробляти вміння робити все навколо себе прекрасним, примножувати культурно-мистецькі надбання;

- формувати негативне ставлення до потворного в мистецтві, побуті, поведінці, одязі та ін.

Із цього напрямку також було створено учнівський клуб “У світі прекрасного”.⁵

Не менш важливим напрямом виховної роботи з молоддю Володимир Павлович вважав і напрям “Виховання правової культури та громадської відповідальності”.

Основні завдання з цього напрямку він визначив так:

- формувати у майбутніх фахівців повагу до Конституції України, законів України, до державної символіки – Герба, Прапора, Гімну;

- формувати розуміння необхідності оволодіння законодавством, дотримання законів;

- формувати знання з основ державного права, трудового, громадянського, сімейного й інших галузей права;

- вивчати основні положення Загальної декларації про права людини, Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН;

- виховувати громадську відповідальність за свої вчинки;

- формувати негативне ставлення до проявів беззаконня, правопорушень.

З цього напрямку також працював учнівський клуб “Закон і ти”.⁶

⁴ Там само, с. 30–31.

⁵ Там само, с. 31.

⁶ Там само, с. 32.

З наряду “Фізичне вдосконалення та загартування майбутніх фахівців” передбачалося виконання таких основних завдань:

- формувати у майбутніх фахівців відповідальне ставлення до зміцнення свого здоров’я, дотримання здорового способу життя, розуміння необхідності фізичного самовдосконалення;
- виховувати потребу в постійному занятті фізичною культурою та спортом; дотримуватися режиму, санітарно-гігієнічних норм і правил;
- виховувати волю, дисциплінованість, впевненість у своїх силах і можливостях;
- використовувати історичний національний досвід фізичного виховання, формувати риси лицарства, мужності, самовдосконалення духу тіла.

Учнівський клуб “У козацькому тілі – козацький дух” приваблював багатьох юнаків.⁷

Не випадково ми так детально навели ці зразки з науково-методичних розробок В. П. Жука. Ми змогли б ще глибше збагнути цінність цього доробку, якщо була б можливість проаналізувати додатки, в яких представлені перспективні плани позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитках (наприклад, ВПУ № 63 м. Львова). Ми побачили б широку палітру різних об’єднань за інтересами (“Квант”, “Пошук”, “Гармонія у природі”), гуртків науково-технічної творчості (“Металіст”, “Автомобіліст”), гуртків художньо-вжиткової творчості (“Вишивання”, “Різьблення по дереву”) тощо.

Характерною рисою В. П. Жука – педагога-науковця – було прагнення до систематизації, конкретизації, чіткого планування роботи ПТНЗ на кожному рівні. Про це свідчать розроблені ним методичні рекомендації “Планування позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти”, про які згадувалося вище. Щоб оцінити те, як глибоко автор володів цими проблемами, наведемо ще один фрагмент. В. П. Жук констатує, що перспективний план позаурочної діяльності учнів (як і всі загальноучилищні плани) є розділом перспективного плану роботи профтехучилища. Він радить, щоб цим планом передбачалися довгострокові завдання розширення системних форм (виробничих, культурологічних, аматорських та інших учнівських об’єднань), розгортання гурткової та спортивно-секційної роботи, вдосконалення режиму позаурочної діяльності учнів, зміцнення взаємозв’язків і взаємодії з сім’єю, загальноосвітніми школами, підприємствами, державними органами та громадськими організаціями, товариствами, установами культури, творчими спілками й іншими соціальними інститутами, поліпшення діяльності учнівського самоврядування та педагогічного забезпечення позаурочної діяльності учнів ПТУ.

⁷ Там само, с. 33.

Автор обґрунтовує доцільність того, щоб у перспективному плані позаурочної діяльності учнів профтехучилищ на навчальний рік передбачалися:

1. Аналіз позаурочної діяльності учнів за минулий навчальний рік (досягнення, недоліки, недоробки, шляхи їх усунення, основні завдання на новий навчальний рік); загальноучилищні заходи (урочисті збори, вечори, присвячені визначним подіям та святкам за національним календарем, конкурси професійної майстерності, предметні олімпіади, виставки науково-технічної та художньо-прикладної творчості, огляди-конкурси художньої самодіяльності, спортивні свята, туристичні походи тощо, тобто заходи для всіх інженерно-педагогічних працівників та учнів).

2. Організаційно-педагогічні заходи щодо:

а) діяльності учнівських об'єднань (виробничих, культурологічних клубів, світлиць, лекторіїв тощо);

б) роботи гуртків науково-технічної та художньо-вжиткової творчості (формування гуртків, планування й організація занять, методична допомога та ін.);

в) роботи гуртків художньої самодіяльності (формування гуртків, планування й організація їхніх занять, конкурси-огляди, творчі звіти тощо);

г) фізкультурно-спортивної та туристичної роботи (формування спортивних секцій, туристичних гуртків, спартакіади, кроси та інші спортивні змагання, турпоходи та ін.).

3. Розвиток учнівського самоврядування в системі позаурочної діяльності учнів ПТУ (розробка структури, добір учнівського активу клубів, гуртків, секцій, його навчання, організація роботи, аналіз роботи, система заохочення активістів).

4. Педагогічне забезпечення позаурочної діяльності учнів ПТУ (комплектування кадрів вихователів, класних керівників, керівників учнівських об'єднань (клубів, університетів та ін.)), керівників гуртків науково-технічної творчості, художньої самодіяльності, спортивних секцій та ін. Методична робота з ними.

5. Взаємодія з сім'єю (проведення зборів батьків, організація роботи батьківського комітету, індивідуальна робота з батьками).

6. Спільна робота із загальноосвітніми школами з підготовки та виховання майбутніх фахівців (система спільних позаурочних заходів зі школами – клуб “Моя майбутня професія”, участь школярів у роботі клубів, гуртків, спортивних секцій ПТУ, профорієнтаційна робота з батьками школярів, оформлення в школах куточків профорієнтації, буклетів, дні відкритих дверей в училищі).

7. Заходи з виробничими колективами підприємств-замовників (клуб ветеранів праці – випускників ПТУ, спільне святкування визначних подій і дат національного календаря, спільна робота з науково-технічної творчості, художньої самодіяльності, спорту й туризму).

8. Система спільних заходів з установами культури та мистецтва, творчими спілками (культпоходи в театри, екскурсії в музеї, клуб зустрічей з артистами, письменниками, композиторами, художниками, журналістами).

9. Співпраця з державними та правоохоронними органами, які займаються вихованням молоді (робота університету, школи правових знань, заходи з профілактики правопорушень серед учнів).

10. Зв'язок із військовими підрозділами, військкоматами і товариствами воїнів-ветеранів із національно-патріотичного виховання учнів (спільні заходи з військово-прикладних видів спорту, шефство над військовими частинами, концерти художньої самодіяльності, спортивно-військові змагання та ігри, спільні заходи до Дня збройних сил України).

11. Розширення та зміцнення матеріально-технічної бази, позаурочної діяльності учнів: будівництво й обладнання клубів, залів, музеїв, кімнат для клубних і спортивних занять; придбання культінвентаря, музінструментів, телерадіоапаратури, костюмів для художньої самодіяльності; оформлення училища наочністю; поповнення книжкового фонду бібліотеки.

12. Житлово-побутові умови, харчування та медичне обслуговування учнів (заходи щодо збереження майна – кімнат, меблів, кухонь, санітарно-гігієнічних приміщень, режим роботи гуртожитку, система контролю за його дотриманням, конкурси на зразкове утримання кімнат тощо).

13. Організація харчування учнів-сиріт, учнів, які проживають у гуртожитку, режим роботи їдальні, утримання її в належному стані, дотримання учнями правил особистої гігієни, профілактичні заходи, умови в медізоляторах.⁸

З притаманною В. П. Жуку послідовністю наголошується: “Таким чином, план позаурочної діяльності учнів профтехучилища на місяць має включити конкретні заходи, основні завдання на місяць, загальноучилищні позаурочні заходи, тематику учнівських клубів, лекторіїв, університетів, заняття:

- а) гуртків науково-технічної та художньо-прикладної творчості;
- б) гуртків художньої самодіяльності;
- в) спортивних секцій, спортзмагань, турпоходів і т. ін., збори (семінари) учнівського активу.

Науково-практичний семінар керівників художньої самодіяльності (засідання методкомісій). Збори батьків (загальноучилищні), засідання батьківського комітету.

⁸ Жук В. Планування позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти: Методичні рекомендації. – Львів: РВО „Основа”, 1996. – С. 5–7.

Спільні заходи із: а) загальноосвітніми школами; б) підприємствами; в) установами культури; г) правоохоронними органами; д) військовими підрозділами”.⁹

Ми бачимо, з якою високою відповідальністю, увагою і любов’ю до дітей – майбутніх кваліфікованих робітників ставився автор наведених рекомендацій. Водночас маємо чесно визнати, що багато доброго “загублено – розгублено – забуто”. І його треба відновлювати і в пам’яті, і в конкретних діях профтехосвітян усіх регіонів нашої держави.

Не можемо не згадати ще про один важливий аспект наукової діяльності В. П. Жука та очолюваної ним лабораторії профтехпедагогіки НДІ педагогіки УРСР, розміщеної у Львові. Йдеться про концептуальні пошуки. У 1990 р. науковий колектив НДУ педагогіки УРСР (відділ профтехосвіти) розпочали роботу над проектом Концепції розвитку професійної освіти в Україні. Процес цей був складним і суперечливим, оскільки все треба було узгоджувати з вищими органами державної влади та управління, які твердо стояли на платформі єдиних авторитарних підходів, застарілих московських циркулярів. Лише в липні 1991 р. ця концепція була схвалена Міністерством народної освіти УРСР, Президією академії наук УРСР та Міністерством праці УРСР. Це було напередодні проголошення незалежності України.

І в цей складний час В. П. Жук розробляє проект Львівської концепції професійної школи України.

Як зазначалося в преамбулі до цього проекту, Концепція є науково обґрунтованою системою ідей, принципів і положень перебудови професійної школи України, які визначають суть і зміст професійної освіти, організаційну структуру професійної школи, її автономність, різноваріантність у виборі форм і методів навчання, забезпечення кожній молодій людині умов для здобуття професійної кваліфікації відповідно до її інтересів і здібностей, демократизацію, деідеологізацію, деполітизацію та самоврядування професійного навчального закладу, реалізацію демократичних прав учнів.

Головною метою перебудови професійної школи є приведення її у відповідність до вимог ринкової економіки: забезпечення підготовки висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців на основі багатоступеневої професійної освіти різних рівнів, виховання майбутніх виробників на традиціях національної культури. Далі зачитую уривок із Проекту, що є яскравою ілюстрацією, з одного боку, глибокого знання проблем профтехосвіти, їх критичного аналізу на тлі загальної соціально-економічної ситуації в державі, а з другого – тривоги за долю галузі, прогностичного бачення її розвитку.

“Нині для науково-індустріального суспільства України потрібний новий тип робітника-фахівця – широко мислячого та багато знаючого.

⁹ Там само, с. 8.

Проте командно-адміністративна система управління виробництвом, будучи неспроможною оперативно запроваджувати прогресивні технології, широко використовувала ручну, малокваліфіковану працю. Це призвело до того, що робітництво республіки формується в основному за рахунок випускників профтехучилищ, на навчання в які, як правило, поступають випускники загальноосвітньої школи з посередніми знаннями. Таким чином, більшість профтехучилищ стали другосортними закладами, де сконцентровано соціально складний контингент молоді. Штучне злиття навчальних планів профтехучилища і загальноосвітньої школи негативно позначилося як на професійній, так і на загальноосвітній підготовці випускників. А об'єднання структур управління професійною і загальноосвітньою школами значно послабило позиції останньої. Проблеми професійної освіти потонули в численних бідах загальноосвітньої школи. Склалася ситуація, за якої Україна, маючи широку мережу професійних навчальних закладів (понад 1240) відчуває гостру нестачу компетентних, конкурентоздатних виробників". Далі зазначається, що в умовах ринкової економіки, до якої йде Україна, вимоги до професійної майстерності виробника, безперечно, зростатимуть. Без висококваліфікованого, конкурентоздатного фахівця не спрацює механізм ринкової економіки і республіка не зможе досягти світових стандартів товарного виробництва. Потрібні докорінна перебудова професійної школи, суттєві зміни в організації та змісті професійної освіти.

Професійна школа повинна працювати на відродження української нації, перейти до викладання українською мовою, вивчення історії України, етнографії, фольклору, національних традицій та ремесел, виховувати у майбутніх фахівців національну свідомість та гідність. І хоча цей проект концепції не розглядався як альтернативний, і, зрозуміло, не був схвалений, оскільки твердо діяли радянські управлінські норми, все ж треба визнати його незаангажованість, сміливість та інноваційність.¹⁰

Хочу навести ще один епізод. У 1987 р. (за декілька місяців до захисту В. П. Жуком кандидатської дисертації) була я у відрядженні на Львівщині. Володимир Павлович наполегливо запрошував мене до себе додому. Сказав, що чекає його мама Марина, дружина Надія Григорівна і син Тарас. Від хвилювання, що я можу відмовити, в нього тремтів голос і з'явилися сльози на очах. Серцем відчула, що відмовляти не можна: буде кровна образа. Я прийняла запрошення. Ми поїхали на Кам'янку, до збудованої ним хати. Не раз згодом я згадувала ту пам'ятну зустріч із чудовою родиною Володимира Павловича. Та особливо пам'ятною була тривала розмова в його кабінеті, який він облаштував на ... горищі. Це

¹⁰ Проект. Концепція професійної школи України. Розроблена управлінням народної освіти Львівського облвиконкому та лабораторією профтехпедагогіки НДІ педагогіки УРСР (м. Львів). – 1991 р. – С. 2–3.

був кабінет справжнього професора: саморобні стелажі-стелажі, книги-книги, рукописи-рукописи, а з ними – фантастичні мрії та нові сміливі плани. На жаль, не всі вони здійснилися. Не вистачило життя. У цьому кабінеті Вченого-педагога, патріота України і великого мрійника 13 квітня 2001 р. зупинилося його велике, добре і чесне серце...

Пишаюся тим, що в моїй науковій школі з професійної педагогіки був, є нині та завжди буде Володимир Павлович Жук.

Богдан Клим

ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ ЖУК – ПОСТАТЬ СУСПІЛЬНО ЗНАЧУЩА

Щоб зрозуміти сутність наукових досліджень Володимира Павловича Жука та значущість їх результатів для практики роботи професійно-технічних навчальних закладів, потрібно проаналізувати обставини, які цим науковим пошукам передували. Слід зазначити, що це був період 70–80-х років минулого століття, в який відбулися суттєві зміни в галузі професійно-технічної освіти країни.

По-перше, названий період був часом реформування закладів професійно-технічної освіти в середні профтехучилища, які відкривали учням двері у світ повної загальної середньої освіти, а відтак і можливість навчатися в закладах вищих рівнів [4, с. 5; 5, с. 24].

По-друге, це був час запровадження постанови центральних політичного і виконавчого органів влади країни від 30 серпня 1977 р., якою вперше за багато десятиків років існування системи професійно-технічної освіти країни 10 відсоткам випускників її навчальних закладів, які закінчували навчання з відмінними і хорошими оцінками та мали повну загальну середню освіту, надавалося право вступати до денних вищих навчальних закладів безпосередньо після закінчення училищ [3, с. 49]. Згодом на випускників середніх профтехучилищ, які одержали диплом із відзнакою, при зарахуванні до вищих навчальних закладів поширювалися пільги, встановлені для випускників середніх загальноосвітніх шкіл, нагороджених золотою медаллю [6, с. 203]. Тобто названий період для системи професійно-технічної освіти (яка до моменту згаданих змін була фактично тупиковою) став часом її входження у простір загальної середньої та вищої освіти і часом найсуттєвіших її змін за всі роки радянської влади. Це привертало увагу

до даних профтехучилищ значної частини шкільної молоді, яка бажала продовжити своє навчання у вищих закладах освіти.

По-третє, на даний період припав час бурхливого екстенсивного розвитку промислового виробництва області, який вимагав великої кількості кваліфікованих робітників масових професій середнього рівня кваліфікації.

По-четверте, це був період вдалого й ефективного регіонального управління професійно-технічною освітою області, який сприяв розвитку мережі її закладів та розбудови їх матеріально-технічної бази, підняттю авторитету професійно-технічних навчальних закладів у шкільної молоді Львівщини.

По-п'яте, в силу згаданих вище обставин за названий період майже у двічі розширилася мережа закладів професійно-технічної освіти області та зміцнилася їх матеріально-технічна база. Значна частина закладів (63,9% від їх загальної кількості) були розміщені в типових комплексах. А частка таких, що мали приміщення, які повною мірою забезпечували вимоги до навчально-виховного і навчально-виробничого процесу та побутового забезпечення учнів, складала 75 відсотків. Закладів, які не забезпечували своїх учнів умовами для проживання, було менше семи відсотків (6,9%).

Все назване спонукало до помітного зростання контингенту учнів у професійно-технічних навчальних закладах області, чисельність якого в середині 80-их років становила понад 54 тис. чол. У профтехучилищах Львівщини у згаданий період продовжували своє навчання до 42 відсотків випускників основної і понад 30 – старшої середньої загальноосвітньої школи. Тобто понад 70 відсотків випускників школи однієї вікової групи ставали учнями закладів профтехосвіти області. Значна частина з них проживала в учнівських гуртожитках.

Але частина цієї молоді, яку становили діти із несформованою та нестійкою ще поведінкою, вийшовши з-під опіки батьків, часто ставала некерованою у своїх поступках, допускала правопорушення і скоювала злочини. Зростання злочинності та правопорушень в учнівському середовищі та неготовність системи до боротьби з нею стали чи не найголовнішою проблемою професійно-технічної освіти того часу. Однією з головних причин цього був той факт, що, відмінивши в 1955 році мобілізаційні засади формування контингенту учнів професійно-технічних навчальних закладів із жорстким нормуванням їх поведінки, устоїв життя учнівського колективу, в організації виховної роботи фактично нічого не змінилося [2, с. 53]. Основна робота щодо виховання учнів і надалі покладалася на майстра виробничого навчання, якого було проголошено "центральною ланкою в системі професійно-технічної освіти". Проте ця зв'язка "майстер – учень", що до 1955 року мала чітко нормоване співіснування, в умовах запровадження демократичних засад у професійно-технічних навчальних закладах почала давати збої.

Майстру виробничого навчання не вистачало потрібної для нових умов педагогічної підготовки.

На пошук шляхів розв'язання цієї проблеми було скеровано увагу дисертаційного дослідження Володимира Павловича Жука.

Сьогодні з огляду часу, що минув, можна визнати, що найголовнішим результатом наукової роботи Володимира Павловича була не тільки розробка теоретичних засад удосконалення управлінської діяльності заступника директора середнього профтехучилища з навчально-виховної роботи і навіть не розклад № 2 (розклад позаурочної навчально-виховної роботи), який став найсуттєвішою ознакою в роботі професійно-технічних навчальних закладів у другій половині 80-х років. Найважливішим було те, що запропонована ним система організації позаурочної навчально-виховної роботи з учнями дозволяла залучати до її проведення практично весь педагогічний колектив закладу [1, с. 3-177]. А це не тільки підвищувало інтенсивність цієї роботи та її продуктивність (оскільки значна частина залучених до неї працівників мала належну педагогічну підготовку і проводила її на більш високому кваліфікаційному рівні, ніж це могли забезпечити майстри виробничого навчання), а й формувало велику множину варіантів системи педагогічної взаємодії “вихованець – педагог”, з-поміж яких завжди знаходилася одна або кілька ланок, у яких найкраще реалізовувався принцип педагогіки співробітництва, тобто таких, що давали значущі результати роботи.

Вагомість проведених ним за підсумками наукового дослідження узагальнень і правильність зроблених висновків підтверджуються результатами їх практичного використання в закладах професійно-технічної освіти Львівщини. Так, із часу їх запровадження у практику роботи професійно-технічних навчальних закладів області криміногенність в учнівському середовищі професійно-технічної освіти як один з основних показників вихованості учнів почала неухильно зменшуватися і в середині 90-х років уперше за багато десятиріч років вона стала меншою (причому відразу майже удвічі) від її рівня в учнівському середовищі середньої загальноосвітньої школи.

Природнім постає запитання: що зумовило такий успіх запровадження результатів його наукових досліджень у реальну практику?

Думаю, що в першу чергу – це глибока обізнаність Володимира Павловича з предметом дослідження та його ставлення до роботи, науки, людини, які визначалися феноменом його особистості, його життєвим кредо. Останнє було визначальним не тільки у вирішенні названої проблеми, а й мало суттєвий вплив на засади формування на Львівщині педагогічної науки в галузі професійно-технічної освіти, засновником якої він згодом став.

Мені випала доля впродовж тривалого часу тісно співпрацювати з Володимиром Павловичем та споглядати всі барви багатства його таланту, його людських якостей. Якщо зупинитися на сутностях

феномена Володимира Павловича Жука – постаті суспільно значущої, то слід виділити таке:

1. Володимир Павлович Жук власним життєвим досвідом переконливо підтвердив стару, як світ істину, що знання та набутий практичний досвід не є життєвим тягарем, а багатством людини. Досягши в молоді роки, можливо, найбільших своїх успіхів, бо так Всевишній визначив йому долю, він зумів здобути на зигзагах шляху свого життя багатий досвід і акумулювати його в собі як найцінніший скарб, вдало користуватися ним упродовж усього наступного періоду своєї творчості. На наше щастя, доля розпорядилася так, що зерна цих його надбань були засіяні на ниві професійно-технічної освіти і дали рясні сходи у вдосконаленні практики та розвитку теорії управління діяльністю різноманітних ланок названої галузі, організації її педагогічної науки.

2. Творити людям добро було його життєвим принципом. Він вважав за свою святу повинність надавати комусь допомогу. Фактично на цьому принципі були закладені підвалини Львівської школи науковців у галузі професійно-технічної освіти. На їх основі вона набрала своїх сьогоденних обрисів, своїх сьогоденних цінностей і значущості.

3. Світ, який нас оточує, та і ми самі в ньому є різнобарвним і сприймається він нами переважно таким, яким він здається з першого погляду. Володя сприймав світ по-своєму, звертаючи увагу тільки на найсвітліші його барви. Він умів віднаходити в кожному, з ким спілкувався, найкращі людські сторони навіть тоді, коли їх рідко хто зауважував, і контактував із людиною переважно тільки через її позитиви, розвиваючи та відполіровуючи їх як грані самоцвіту, роблячи людину більш досконалою, благороднішою, суспільно вагомішою, більш значущою.

4. Він був прекрасним організатором і керівником. Ці його якості з особливою силою проявилися при творенні та формуванні школи Львівських науковців в галузі професійно-технічної освіти. Він як найкращий селекціонер зумів із широкого загалу педагогічних працівників закладів профтехосвіти області відібрати найбільш творчих і сформувати з них за відносно короткий проміжок часу потужний науковий колектив. Він умів бути по-доброму вимогливим до своїх працівників, а в разі потреби – надмірно настирливим, невтомним на шляху досягнення поставленої перед ними мети.

5. Він ніколи не схиляв уваги наукового колективу (навіть будучи його керівником) до тематики власних наукових інтересів. Тематика колективного дослідження визначалася досвідом, нахилами, підготовкою кожного окремого члена колективу, які він умів бездоганно діагностувати, і вже їм підпорядковував тематику власних наукових пошуків. Це згуртовувало колектив, вирівнювало можливості кожного з його членів, незважаючи на різний рівень їх кваліфікації, підвищувало рівень

творчості працівників, вселяло в них впевненість у позитивних результатах роботи.

6. Йому, як, здається, рідко кому, не доводилося вчитися ні на своїх, ні на чужих помилках – він просто упродовж життя набирався знань і досвіду, якими вміло і продуктивно користувався згодом. Це дозволяло йому уникати роботи в “чернетках”, а працювати відразу на “чистовик”, тобто на кінцевий варіант продукту.

7. Своїми життєвими принципами він безустанно доводив найсуттєвішу істину – світ найлегше розбудовувати добром і власною жертовністю.

Усе це визначало сутність Володимира Павловича Жука як науковця, як керівника, як людини, сутність високої ефективності результатів його наукових досліджень.

Література

1. Жук В.П. Совершенствование содержания и организации деятельности заместителя директора среднего профтехучилища по учебно-воспитательной работе: Дисерт. на здоб. вч. ст. к.п.н. – 1987. – 177 с.

2. Об отмене призыва (мобилизации) молодежи в ремесленные и железнодорожные училища: Указ Президиума Верховного Совета СССР. 18 марта 1955 г. // КПСС, Советское государство о подготовке молодой смены рабочего класса. 1940-1987 гг./ Сост. Г.И. Терещенко, И.Ф. Курас, Н.Г. Ничкало и др. – К.: Вища шк., 1988. – С. 53-54

3. О дальнейшем совершенствовании процесса обучения и воспитания учащихся системы профессионально-технического образования. Постановление ЦК КПСС и Совмина СССР. 30 августа 1977 г. // Сборник материалов по учебно-методической работе в профессионально-технических учебных заведениях. – М.: Высш. шк., 1980. – С. 45 – 50.

4. О мерах по дальнейшему улучшению подготовки квалифицированных рабочих в учебных заведениях системы профессионально-технического образования. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР. 2 апреля 1969 г. // Сборник учебно-методических документов для средних профессионально-технических училищ. / Сост. Пласкун Ф.С. – М.: Высшая шк., 1975. – С. 4-7.

5. О дальнейшем совершенствовании системы профессионально-технического образования. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР. 23 июня 1972 г. // Сборник материалов по учебно-методической работе в учебных заведениях профессионально-технического образования. – М.: Высш. шк., 1976. – С. 24-28.

6. Положение о среднем профессионально-техническом училище. // КПСС, Советское государство о подготовке молодой смены рабочего класса. 1940-1987 гг. / Сост. Г.И. Терещенко, И.Ф. Курас, Н.Г. Ничкало и др. – К.: Вища шк., 1988. – С. 195-214.

Галина Субтельна

РОЗДУМИ ПРО ГАРНУ, МУДРУ ЛЮДИНУ – ПЕДАГОГА Й ОРГАНІЗАТОРА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ В. П. ЖУКА

Мудрий, далекоглядний наставник на життєвій ниві, невтомний, самовідданий – аж до самопожертви – трудівник і безкорисливий друг, лагідний, терплячий, добрий громадянин, перейнятий найгуманнішими ідеалами людства – таким у нашій пам'яті залишився В. П. Жук.

Вся діяльність людини залежить від того, як вона вихована, які знання здобула у школі, які моральні якості сформувалися у неї в процесі життя, що винесла з родинного дому, з чим пройшла життєвими стежками. Видатний педагог К. Д. Ушинський справедливо вказував, що вихователь, який стоїть врівень із сучасним розвитком науки і техніки та прогресивними завданнями суспільства, відчуває себе живою ланкою між минулим і майбутнім, ратоборцем істини й добра, усвідомлює, що його діло, скромне зовні, – одна з найбільших справ історії... [4, с. 44]. Цю думку великого українського педагога можна спробувати накласти на канву життєпису В. П. Жука.

Своє конкретне, але неповторне діло, звичайне, на перший погляд, В. П. Жук творив на тій тільки йому визначеній стежині. Чи був Він вихователем, що хотів стояти і стояв врівень із сучасним йому розвитком науки? Чи відчував прогресивні завдання суспільства? Вважаю, що так. Чи намагався стояти врівень із сучасним йому розвитком науки та програмними завданнями суспільства? Очевидно, бо здійснив успішну спробу увійти в педагогічну науку. Захистив дисертаційне дослідження одним із перших серед інженерно-педагогічних працівників Львівщини. Досягнувши успіху, В. П. Жук розпочав працю над залученням до цілеспрямованого наукового пошуку педагогів професійно-технічних училищ Львівщини.

Чи відчував себе живою ланкою між минулим і майбутнім? Без сумніву, бо любовно носив у серці спогади з дитинства, рідну домівку: свою малу Батьківщину – вже неіснуюче село на теперішній території Польщі, звідки виводив прадавність свого роду і народу.

Можливо саме це привело його до захоплення ідеями Лева Силенка. Отакий він був – Володимир Жук. Відомий як палкий поборник істини і добра, такий собі філософ, який любив сидіти під горіхом, знав всіх і вся.

Веселий чоловік, що був... на землі, в сім'ї серед нас. І якого немає вже, немає кілька років... А, ми, колеги, друзі, приятелі, чомусь часто згадуємо його барвисті образні висловлювання, подумки часом шкодуємо, що не можемо прийти до нього на пораду чи задушевну розмову...

Нам треба осмислити, зрозуміти життєвий шлях цієї людини. Мабуть тому, що шлях до високої педагогічної мети, яку завжди ставило перед громадянами суспільство, мети, пов'язаної з прискоренням процесів національного становлення та розвитку нашої країни, перебудови різних ланок суспільного життя, у тому числі освіти та виховання, питома просто вживалися у діяльності В. П. Жука саме тоді, коли цей час ставив перед професійною школою ряд нових завдань, від успішного виконання яких залежало розв'язання важливих для нашого народу питань. Він сідлав наукового коня. Наукову педагогічну працю писав наприкінці 80-х років минулого століття.

Не буде перебільшенням сказати, що В. П. Жук розробив науково обгрунтовану концепцію навчання і виховання молоді в ПТНЗ з урахуванням їх підготовки до життя і праці в сучасних умовах, до вибору професії, окреслив одну зі стратегічних ліній у галузі народної та професійної освіти – єдність виховання та навчання. Тому просто жив, працював, мав розвинуте почуття відповідальності вчителя як громадянина перед суспільством за навчання і виховання підростаючого покоління в такій незаслужено недооцінюваній серед загалу професійно-технічній освіті.

Однією з найважливіших рис В. П. Жука як учителя професійної школи було глибоке знання свого предмета (історик за фахом), бажання і вміння передати здобуте учням. Його практичним успіхам у здійсненні навчально-виховної роботи (працював заступником директора з НВР) сприяв також широкий світогляд, ерудиція, любов до молоді, вміння поважати, відчувати настрій, розуміти її в найскладніших ситуаціях. Сам володів дорогоцінним професійним надбанням учителя – педагогічним тактом. З ним пов'язував праці про засоби педагогічного впливу на виховання молоді. Витримка, наполегливість, терпіння, щирий, але спокійний вияв емоцій характеризували його стиль роботи. Сам таким був і знав, що кожен вчитель – перш за все, організатор навчально-виховного процесу, а для цього йому має бути притаманна ініціативність, організаторські здібності, бадьорість, енергія, віра у свої сили і можливості. Цими якостями В. П. Жук володів у надмірі.

Як народний учитель із професійної школи, він знав де торкатися духовного світу юної особистості, виступав як довірена особа суспільства, якій воно довіряло найдорожче, найцінніше – дітей, свою надію, своє майбутнє. Добре розумів, що ця благородна і важка виховна місія вимагає постійної творчості, невтомної роботи думки, величезної душевної щедрості, любові до молоді, безмежної вірності справі.

Тому ту велику і відповідальну справу практичного вихователя (працював заступником директора професійного навчального закладу)

розумів як складну, благородну і гуманну дію. Виховання підростаючого покоління бачив як процес, у якому вчитель повинен спонукати, а не змушувати своїх вихованців до оволодіння знаннями, надихати їх на добрі справи і благородні вчинки. Так прийшов до утвердження в системі ПТО знаменитого розкладу №2, який згодом назвали “розкладом Жука”. Добре усвідомлював і сам виставляв високу планку в оцінці соціальної значущості педагогічного подвижництва, вмів його оцінити, захопити, похвалити.

Умів знаходити справжніх педагогів. Таких, котрі перебували у стані душевної молодості та володіли вмінням відчувати радість життя, таких, які працювали захоплено, бачили в учнях не “об’єкти педпроцесу”, а людей, яким потрібно допомогти зберегти справжні людські якості. Він, як шкільний сторож Мартин Іванович із популярної колись дилогії О. Копиленка “Дуже добре”, “Десятикласники”, знав, де справжній педагог, а де підробка [2, с. 34].

Умів побачити і вишукував справжніх педагогів у навчальних закладах профтехосвіти. Як добрий ювелір розумівся на підробках. Саме у процесі цих пошуків, висіював тих, кого залучав спочатку до педагогічного пошуку, а потім і до організованої наукової педагогічної праці.

Теми наукових пошуків В. П. Жука, що охоплювали проблеми організації навчально-виховного процесу в ПТНЗ у нерозривному зв’язку з позакласною роботою, не відразу йому вдалися. Не все вдавалося зробити, але те, що В. П. Жуком було обрано правильну стратегію у вихованні молоді 70-90 рр. минулого століття, безсумнівно.

Сповідував любов до рідного краю, доброту, любов до матері, повагу до праці та хліба. Ці “культи” практикував сам, закладав їх в організаційно-педагогічних працях. Був захисником світлої, добротворящої педагогіки, яка бере початок із народних джерел.

Чи багато досяг В. П. Жук у галузі цієї добротворящої педагогіки, яку сповідував? Відповідь пошукаємо в одному з Довженкових афоризмів: “Найбільша перемога – це та, яку здобуваєш над самим собою”.

Роздуми про добру і мудру людину, педагога для молоді з профтехосвіти Львівщини, педагога для педагогів мені хочеться підсилити словами Бориса Олійника, висловленими колись на V-му з’їзді вчителів України: “Схиляю голову в глибинній шанобі перед тобою, Вчителю, бо все добре, гуманне, що світиться в душі будь-кого – хай він водій тролейбуса чи Генеральний секретар партії, президент республіки чи металург, академік чи хлібороб, Голова Ради Міністрів чи вихователь дитсадка – все добре, мудре, світле й чисте – від Учителя. І якщо добро вічне, а це воістину так, то безсмертний ти, Вчителю, як саме життя”. Це слова Б. Олійника про педагога загалом. А чи причетні вони в якомусь ракурсі до В. П. Жука, теж делегата від Львівщини, але Першого педагогічного з’їзду незалежної України? Відповідь дуже проста – Так! Свідченням цього є: по-перше, бажання нас усіх щось написати про

нього, по-друге, теорію розкладу №2 сповідують і сьогодні у професійних навчальних закладах Львівщини заступники з НВР. Вони ще й зараз продовжують планувати виховний процес “по-жуківськи”. Хоч, імовірно, вже і не знають про те, хто започаткував цю справу. На Львівщині в сучасній системі профтехосвіти працює маховик упорядкованості, цілеспрямованості виховної роботи, яку започаткував В. П. Жук.

Впродовж більше як 25-літної педагогічної праці, у професійно-технічному училищі № 28 (швейного профілю) м. Львова я, спочатку як викладач української мови і літератури, потім (з введенням предмета “Етнографія та фольклор України”) – викладач цього предмета, а ще згодом, працюючи на посаді заступника директора з НВР, завжди була прихильником активної позаурочної та позакласної виховної роботи з учнями. На цьому ж ґрунті творив засади своєї організаційно-педагогічної системи виховного впливу на учня ПТУ В. П. Жук.

Досвід моєї практичної педагогічної діяльності узгоджувався з думками В. П. Жука, зокрема з колективною монографією “Організаційно-педагогічні засади управління підготовкою кваліфікованих кадрів в умовах ринку” з (розділу “Управлінська діяльність заступника директора вищого професійного училища з навчально-виховної роботи (організаційно-педагогічний аспект)”) [1, с. 209-242]. особливо те, що найбільше стосувалося підрозділів, де висвітлюються особливості організації позаурочної роботи в ПТНЗ [1, с. 209-229].

В. П. Жук добре володів методикою позаурочної роботи з учнями, знав її специфіку, особливості її реалізації в ПТНЗ. А ще був людиною, яка сповідувала у всьому систему та організованість, тому виконав своїми працями важливу справу: дав викладачеві, майстрові виробничого навчання, адміністрації ПТНЗ ґрунтовні напрями для організації виховного процесу, позаурочної роботи. Зокрема в розділах “Організація позаурочної діяльності учнів”, “Вимоги та принципи позаурочної діяльності учнів”, “Напрями позаурочної діяльності учнів”, “Завдання та зміст позаурочної діяльності учнів”, “Форми позаурочної діяльності учнів”, “Педагогічне керівництво позаурочною діяльністю учнів”, “Учніське самоврядування”, “Режим позаурочної діяльності учнів”, “Системний підхід до організації позаурочної діяльності учнів”, “Забезпечення реалізації системного підходу до організації позаурочної діяльності учнів” максимально повно висвітлено організаційний аспект реалізації системного підходу до позаурочної діяльності учнів ПТНЗ.

Моя позакласна робота при кабінеті української мови і літератури ПТУ № 28, м. Львова велася згідно з планом роботи етнографічного фольклорного гуртка, який працював при кабінеті впродовж усього періоду моєї праці. Створила з учнями ПТУ етнографічний музей, зуміла зібрати у фондах музею понад 110 зразків плечового одягу, 370 зразків вишивок, були знаряддя праці та пристрої для виготовлення полотна, прядіння, снування нитки та ін. Робота гуртка планувалася в двох напрямках. Працювали 2 секції – етнографічна та фольклорна.

Практикувала залучення до гурткової роботи бажаючих учнів без зобов'язання записуватися в гурток. Однак завжди виокремлювався актив гуртка, що складався з учнів, котрі були його офіційними членами. Етнографічна секція опрацювала багато тем, наприклад: "Рушник у народній обрядовості", "Обряд випікання короваю на сучасному весіллі", "Обряд проводів у армію" тощо. Остання тема на конкурсі гурткової роботи в комітеті професійної освіти Львівської області принесла нам одне з перших місць. Працюючи у швейному училищі, використовувала у позакласній роботі поєднання літературних і професійних інтересів учнів.

Як не дивно, але учні ПТУ – члени гуртка і не гуртківці – зацікавилися проблемою історичного розвитку українського народного одягу, декорування його вишивкою. Члени етнографічної секції створили 6 комплексів жіночого одягу таких областей: Івано-Франківська, Львівська, Київська, Полтавська, Харківська, Закарпатська. Виготовили одночасно комплекси чоловічого одягу цих же областей. Дуже добре працювали учні над вивчення особливостей одягу літературних героїв. Виготовили зразки одягу до "Кайдашевої сім'ї", "Лісової пісні", п'єси "Хазяїн" та ін. Про позакласну роботу гуртка я доповідала на Республіканській науково-практичній конференції "Шляхи підвищення ефективності вивчення української мови і літератури у школах і профтехучилищах" в м. Черкаси (листопад, 1989). Виступ опублікували в журналі "Українська мова і література в школі" [3, с. 40-42].

Члени фольклорного гуртка охоче вивчали обрядовість сучасного весілля, вели записи народних календарних ігор і забав, словник спеціальної термінології (діалектних і рідковживаних слів), видали рукописний журнал народних повір'їв, книгу народних рецептів страв тощо. До збору матеріалів для цих рукописних книг і журналів залучилися учні всіх груп за системою творчих завдань "недільні завдання", які вони виконували у вихідні дні, під час поїздок додому, до бабусь та дідусів тощо. З цих записів учні оформляли письмові повідомлення-інформації, а потім укладали альманахи, рукописні збірники.

Гурток співпрацював із львівськими музеями українського мистецтва, етнографії та художніх промислів. Ми проводили зустрічі з науковими працівниками музеїв, навіть розпочали практику підготовки спільних експозицій.

Пошукова і збирацька робота зацікавила учнів. Вони почали без особливої підготовки розуміти рукотворну красу селянського одягу, відчували простоту, мудрість і доцільність його крою, особливості орнаментування вишивкою. Інтерес, а не примус, дозволив їм працювати фахово.

На основі зібраного етнографічного матеріалу можна було вести дослідницьку роботу. Виникло питання, як її організувати, враховуючи ступінь теоретичної підготовленості учнів і потребу пов'язати з літературою та з професією швейника. Чимало учениць виявляли

бажання займатися фольклором, вони знали багато пісень, залюбки співали, розповідали про обряди, які побутували в селах та містечках. Шкода було втрачати такий цікавим матеріал. Довелося до етнографічного напрямку додати ще й фольклорний. Так і виник етнографічно-фольклорний гурток “До джерел народної творчості”.

Життя підказувало нові шляхи для етнографічно-фольклорної роботи, саме пропонувало нові її напрями, треба було лише докладати зусиль, а бажання і вміння учнів ніколи не бракувало. Можу стверджувати, що за час праці у професійному навчальному закладі я практично апробувала організаційні засади позаурочної діяльності учнів, тому і як викладач, і як керівник гуртка, і як організатор музею, і як заступник директора з НВР, цілком згодна із засадничим положенням В. П. Жука, що “основним призначенням позаурочної діяльності учнів є розвиток їхніх інтересів, здібностей та доцільне використання вільного часу. За межами уроку продовжується професійний, духовний і фізичний розвиток учня, розкриваються його потенційні можливості, виявляються особливості його особистості” [1, с. 216]. Думаю, розповіддю про свій досвід позакласної роботи практично підтверджено тезу В. П. Жука: “Заповнити позаурочий час учнів ВПУ змістовною та корисною діяльністю, збагатити їх духовні потреби, постійно відповідати на їх запити – можливо лише добре продуманою, правильно спрямованою їх позаурочною діяльністю. Адже докільля постійно пропонує учневі великий вибір справ та занять. І часто підлітку важко вибрати корисне заняття у позаурочний час. Отже, якщо йому на допомогу не придуть дорослі – майстер, класний керівник, вихователь, батьки, то інколи калейдоскоп розваг призводить до бездумного ставлення юнака чи дівчини до життя, притуплення їх життєвого інтересу” [1, с. 217].

І, очевидно, ми таки приходили на допомогу. Не притуплювалися життєві інтереси нашої молоді за ідеологічною мішурою в тодішньому виховному процесі, наші учні вміли знайти потрібне, вибрати найголовніше. Важливо, що ми, педагоги, хотіли і мали, що їм запропонувати. Можливо, наша тодішня праця посіяла ті переконання, що вивели наших колишніх учнів на Майдан, спрацювала, хай і повільно, на правильний вибір першого народного президента. Випускники наших професійних училищ 70-90-х років минулого століття – нині тридцяти-, сорока-, п'ятдесятилітні громадяни нашої України. Комусь із нас таки вдалося щось сказати їм більше, можливо, саме у позакласній роботі, а не на уроці. Хто знає...

І так хочеться сучасним педагогам нагадати, що дійсно “позаурочна діяльність є з'єднувальною ланкою між училищем і соціальним середовищем. Її сфера простягається до виробничих колективів підприємств, до творчих колективів письменників, художників, артистів та ін. Залучення учнів до цілеспрямованої позаурочної діяльності, визначення кожному справи до душі – у цьому є сенс позаурочної діяльності” [1, с. 217]. І ще один аспект – позаурочна діяльність педагога

переважно не оплачувалася, а якщо й платили, то дуже незначні кошти. Чи сучасний, доволі меркантильний педагог, здатний сприймати щось; що можна і треба робити просто так, для загального добра? Однозначної відповіді не може бути.

Пройшли роки... Настав час спогадів, роздумів, узагальнень. Очевидно, ми належали до покоління педагогів, які шукали сенсу життя у професійній праці. А що тепер? Думається, що справжні педагоги завжди були, є і будуть.

Література

1. Жук В. П. Управлінська діяльність заступника директора вищого професійного училища з навчально-виховної роботи (організаційно-педагогічний аспект) // Камінецький Я. Г., Клим Б. І, Жук В. П. Організаційно-педагогічні засади управління підготовкою кваліфікованих кадрів в умовах ринку: Методичний посібник. – Львів, 2002. – С. 342.

2. Копиленко О. Дуже добре. Десятикласники. – К.: Рад. письменник, 1965, С. 361.

3. Субтельна Г. В. З досвіду організації етнографічної-фольклорної роботи в ПТУ // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 2 – С. 40-42.

4. Ушинський К. Д. Про користь педагогічної літератури. – Твори: 6-ти т. – К.: Радянська школа, 1954 – Т. 1. – С. 428.

ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ ЖУК – ПЕДАГОГ НАШОГО ЧАСУ

Важливою подією в розвитку педагогічної науки та професійної освіти на західних теренах України стало створення в 1989 р. у м. Львові лабораторії профтехпедагогіки, яку заснував і якою завідував покійний нині сподвижник педагогіки професійно-технічної освіти, кандидат педагогічних наук Володимир Павлович Жук.

Під його керівництвом науковці лабораторії розпочали низку фундаментальних і прикладних досліджень із проблем професійної підготовки фахівців, інтеграції загальноосвітніх, загальнопрофесійних і професійно орієнтованих предметів та адаптації випускників професійно-технічних навчальних закладів на виробництві з урахуванням нових ринкових умов і загальноосвітніх тенденцій.

Гострий дефіцит наукових досліджень із проблем професійної педагогіки в Західному регіоні України, результативна науково-дослідна робота й активна громадсько-просвітницька діяльність львівських науковців, очолювана В. П. Жуком за активної підтримки керівництва професійно-технічної освіти області, сформувала передумови для створення самостійної наукової установи. Значною мірою завдяки зусиллям Володимира Павловича Жука, його учнів і послідовників зросло число досліджень із проблем теорії та методики професійної освіти на Львівщині. Розуміючи важливість і глибину проблем, що стоять перед професійно-технічною освітою, враховуючи їх практичну значущість і нагальність, співробітники Львівського НПЦ прагнули викликати інтерес широкої педагогічної громадськості до науково-педагогічних досліджень.

Фактично В. П. Жук заснував у Львові справжню наукову школу досліджень у галузі профтехпедагогіки. Понад 20 його учнів здобули наукові ступені кандидатів і докторів педагогічних наук. В. П. Жук не приховував своєї стурбованості тими непростими процесами, які відбувалися і в суспільстві, і в освіті в ті нелегкі роки. В оцінці педагогічних явищ він завжди виходив із власних моральних переконань, які були для нього непохитними. У численних педагогічних науково-методичних працях, статтях, виступах, наукових доповідях Володимир

Павлович дотримувався тих принципів, які обрав раз і назавжди: професійна освіта в Україні повинна бути національною, мати тісний зв'язок із життям, виробництвом і сферою побуту. Завжди актуальними і важливими Володимир Павлович вважав питання виховання в молоді любові до свого народу, до Батьківщини.

До непересічних постатей із багатим життєвим досвідом, оригінальним педагогічним мисленням, значними науковими здобутками в галузі педагогіки і психології професійної освіти, виховання підростаючого покоління, організації та управління навчально-виховним процесом належить В. П. Жук.

Пройшовши нелегкі життєві дороги, Володимир Павлович прикипів душею до системи професійно-технічної освіти, галузі непростой, специфічної, такої, що потребує повної віддачі сил і внутрішньої енергії. Людина знаюча, свідомо і порядна, як заступник директора з навчально-виховної роботи ВПУ № 57 м. Львова (тепер Міжрегіональне вище професійне училище автомобільного транспорту і будівництва) він розробив цілісну систему виховання майбутніх робітників: режим роботи училища, перспективний план виховної роботи з учнями на весь період навчання, розклад зайнятості учнів у позаурочний час, засади учнівського самоврядування, зв'язок позаурочної виховної роботи з навчальною діяльністю учнів, створення бази для проведення позаурочної виховної роботи, перелік і систематизація документації заступника директора з навчально-виховної роботи, викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів, бібліотекарів, що згодом увійшла окремими розділами у відому Львівську комплексну систему управління якістю підготовки робітників високої кваліфікації.

Не випадково, що саме Володимир Павлович Жук першим із працівників професійно-технічної освіти області захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук і прагнув залучити якомога більше освітян, особливо керівників навчальних закладів, до наукової роботи.

Ніколи він не забував і про своє рідне училище, великим патріотом якого був завжди і за будь-якої нагоди зустрічався з його працівниками, надавав їм усебічну допомогу та мудрі поради.

Досвідчений педагог, учений і керівник наукового напрямку, Володимир Павлович у своїй діяльності спирався на державні закони, нормативні документи, що регламентують освітянську діяльність, спрямовані на забезпечення наукових і практичних потреб розвитку системи освіти в контексті задоволення потреб держави, з урахуванням тенденцій розвитку світового освітнього простору, освітніх потреб громадян, їх рівного доступу до якісної освіти.

Велику увагу він приділяв експериментальним педагогічним дослідженням, співпраці педагогів-практиків і науковців, публікаціям у науковій та освітянській пресі.

Як освітній і громадський діяч – спрямовував свої зусилля на проблеми вдосконалення економічних механізмів та управління розвитком освітньої галузі на засадах державно-громадського управління, децентралізації та самоорганізації, відтворення інтелектуального потенціалу нації та виведення вітчизняної професійної освіти на новий, якісно вищий рівень.

Виступаючи на різних наукових зібраннях, він як педагог-практик вносив суттєві корективи, доповнення, пропозиції щодо оновлення змісту навчання і виховання учнівської молоді, оцінювання якості освітнього процесу та результатів навчання на різних його ступенях, соціалізації особистості в умовах сучасного українського суспільства, управління професійно-технічною освітою.

Неординарна особистість, Володимир Павлович захоплював новим баченням проблеми, вмінням прогнозувати розвиток найскладніших науково-педагогічних концепцій, бути генератором нових ідей.

Залишаючись відданим проблемам професійно-технічної освіти, він не обмежувався вузьким науковим напрямом, зокрема жваво цікавився новими історико-педагогічними дослідженнями на теренах Галичини, позбавленими ідеологічних перекручень, заангажованості, історичних помилок.

Володимир Павлович був компетентним не лише в галузі педагогіки професійної освіти, він мав багатий життєвий досвід, енциклопедичні знання з різних галузей науки, техніки, промислового та сільськогосподарського виробництва. Він був видатною постаттю, до якої тягнулися люди: громадським діячем, провідником національної ідеї, знавцем історії, цікавим співрозмовником і радником у розв'язанні різноманітних соціальних, освітніх, наукових і життєвих проблем.

Лідер, організатор, керівник, Володимир Павлович вирізнявся незалежністю, принциповістю, цілеспрямованістю у кращому, високому виявленні цих рис. Йому були притаманні бадьорість, готовність до дії, неспокій, енергійність, і водночас – внутрішня рівновага, упевненість у своїх силах, майбутньому, тонке почуття гумору, а також внутрішнього задоволення від наукової та освітянської діяльності, суспільної праці. Він завжди словом і ділом допомагав як початківцям-дослідникам, так і досвідченим науковцям.

У 2001 р., коли вже не було з нами Володимира Павловича, Львівський науково-практичний центр повністю перейшов на дослідження науково-педагогічних проблем професійно-технічної освіти. Це ще один крок до здійснення заповітної мрії Володимира Павловича Жука, який вважав своєю головною метою створення у Львові науково-дослідного інституту з проблем педагогіки і психології професійної освіти.

Багато років В. П. Жук присвятив професійно-технічній освіті, розв'язанню її проблем, сприянню її розквіту, вихованню фахівців, здатних піднести незалежну Україну на гідне місце у світовому

співтоваристві. Цю справу продовжують і розвивають його послідовники у Львівському науково-практичному центрі.

За наполегливу працю, щедрий талант і самовіддану творчість Володимира Павловича пам'ятають, люблять і шанують колеги-освітяни, соратники і спадкоємці, численні учні. Свідченням цього є щорічне, вже вчетверте поспіль проведення педагогічних читань пам'яті В. П. Жука за участі науковців і працівників профтехосвіти.

Сьогодні новітні підходи і методики наукової школи профтехпедагогіки, яку заснував на Львівщині В. П. Жук, пустили міцне коріння в багатьох професійно-технічних навчальних закладах. Вони без перебільшення працюють на майбутнє нашої держави. Віримо, що освітнє та наукове подвижництво Володимира Павловича Жука буде надбанням нових і нових поколінь педагогів профтехосвіти, добрим прикладом самовідданого служіння Україні, справі підготовки і виховання молодих фахівців-патріотів.

Галина Дегтярьова

З ВІРОЮ В МАЙБУТНЄ ПРОФТЕХОСВІТИ

Саме з твердою вірою в майбутнє профтехосвіти перейшов у лютому 1989 року Володимир Павлович Жук з організаційно-педагогічної та методичної роботи на науково-педагогічну. Перекоаний у тому, що давно назріла суспільна потреба якісно нового рівня підготовки робітничих кадрів можлива лише за умов її ґрунтового наукового забезпечення, він ініціює створення при обласному управлінні народної освіти Львівського обласного лабораторії профтехпедагогіки. Цю ініціативу активно підтримав Ярослав Григорович Камінецький, який у той час працював першим заступником начальника обласного управління освіти. Як патріот і глибокий знавець профтехосвіти, бо ж був її вихованцем, багатолітнім організатором і керівником, він знав не лише проблеми й можливості, а й кадрову систему профтехосвіти Львівщини. Я. Г. Камінецький був твердо переконаний у тому, що В. П. Жук із його наполегливою, неспокійно-творчою натурою, яка проявилася під час його діяльності на посадах заступника директора з виховної роботи в технічному училищі № 57 (нині ВПУ № 57), старшого методиста

навчально-методичного кабінету профтехосвіти та знайшла відображення в дисертаційному дослідженні, зможе створити наукову лабораторію й очолити її діяльність.

Аргументи настільки були переконливими, що, довго не дебатуючи (тоді я працювала начальником обласного управління освіти), ми звернулися до Міністерства освіти та Науково-дослідного Інституту педагогіки України з проханням відкрити у м. Львові наукову лабораторію профтехпедагогіки та призначити В. П. Жука її керівником. Нас палко підтримала Нелля Григорівна Ничкало – у той час завідувач відділу профтехпедагогіки НДІ педагогіки, нині – академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України. Прогнозуючи напрям науково-педагогічного дослідження з проблем розвитку професійно-технічної освіти України, вона покладала великі надії на Львівщину, де діяла одна з найрозвинутіших порівняно з іншими областями система профтехосвіти. Її інженерно-педагогічні та керівні працівники становили “золотий фонд” (вислів Григорія Кузьмича Батракова – багатолітнього керівника системи профтехосвіти області).

Підтримали нас і Міністр освіти Михайло Володимирович Фоменко та директор Інституту педагогіки – академік Микола Дмитрович Ярмаченко. Наказом № 17 від 10.02.1989 р. по Науково-дослідному Інституту педагогіки Української РСР у м. Львові була створена лабораторія профтехпедагогіки, а її завідувачем призначений Володимир Павлович Жук.

Уже з перших днів діяльності на новій посаді Володимир Павлович Жук виявив неабиякий талант мудрого і вдумливого керівника, успішно вирішуючи двоєдине завдання: організацію науково-дослідної роботи з одночасним “виращуванням” науково-педагогічних кадрів. Колектив наукових співробітників він формує з числа творчих працівників системи професійно-технічної освіти області, віддаючи при цьому перевагу молодим і перспективним.

Обрані ним напрями науково-експериментальних досліджень лабораторії, зокрема проблеми інтеграції, професійної адаптації, не втратили своєї актуальності й у наш час розвитку ринкової економіки. Історик за освітою, гуманітарій за світобаченням, гуманіст за покликанням Володимир Павлович був глибоко переконаним, що лише у поєднанні високоякісної фахової підготовки з культурно-духовним розвитком особистості майбутнього робітника професійно-технічна освіта має перспективи свого розвитку. Тому й велику увагу в наукових дослідженнях лабораторії він приділяв історико-педагогічним аспектам становлення і розвитку фахового шкільництва, системи професійно-технічної освіти в Україні, народним трудовим традиціям і досвіду старших поколінь.

Сам Володимир Павлович системно і послідовно досліджував проблеми позаурочної виховної роботи в навчальних закладах

професійної освіти. Він доводив, що організовуючи позаурочну діяльність учнів, інженерно-педагогічний колектив повинен будувати її на засадах національного виховання, зумовлених потребами національного відродження, а тому "...національна спрямованість позаурочних заходів повинна передбачати формування в учнів національної свідомості, оволодіння рідною мовою, виховання любові до рідної землі та свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культури, народних традицій, звичаїв, національної обрядовості" [1, с. 220]. Оскільки, на його думку, специфічні функції позаурочної діяльності учнів визначають завдання їх успішної підготовки до життя, до продуктивної праці за обраною професією, то результативність виховної роботи буде залежати від спільних зусиль педагогів, їх взаємодії з учнями, батьками, трудовими колективами.

Фундаментальна праця В. П. Жука "Управлінська діяльність заступника директора вищого професійного училища з навчально-виховної роботи (організаційно-педагогічний аспект)" стала програмою дій з організації позаурочної виховної роботи з учнями у професійно-технічних навчальних закладах для заступників директорів із навчально-виховної роботи (НВР), класних керівників, вихователів, майстрів виробничого навчання, для керівників методичних комісій, клубів, гуртків, секцій та учнівських об'єднань. У цій праці чітко окреслені напрями, принципи, методи, форми, визначені завдання та зміст позаурочної роботи з учнями.

Вчитуючись у зміст цієї цінної для педагогічної теорії праці, переконуємося, що її автор не просто практично обізнаний із проблемами виховання у професійно-технічних навчальних закладах, але серцем і душею вболіває за їх вирішення. Він переконливо доводить, що позаурочна робота буде успішною, якщо вона стане справою всього педагогічного колективу. "Не окремі педагоги-ентузіасти, а кожен педагог повинен брати активну участь у позаурочній діяльності учнів, очолюючи одну із системних форм позаурочної роботи – клуб, гурток, секцію" [1, с. 217]. Сенс усієї позаурочної діяльності він вбачав у цілеспрямованому залученні учнів до неї, визначенні кожному справи до душі, в якій би він духовно та фізично збагачувався. Знаючи, що значна частина інженерно-педагогічних працівників не має педагогічної освіти, отже, не підготовлена до належного педагогічного забезпечення позаурочної діяльності, він пропонує власну розроблену систему методичного забезпечення виховної роботи. Акцентуючи на значенні особистісного розвитку майбутніх фахівців, В. П. Жук значну увагу приділяє теоретичним положенням формування та розвитку учнівського колективу, його місцю у виховному процесі, питанням взаємодії інженерно-педагогічного й учнівського колективів.

Названа праця не випадково стала настільною книгою заступників директорів ПТНЗ із виховної роботи, бо в ній, окрім зазначених аспектів, ґрунтовно розкриті питання планування й організації управлінської

діяльності цієї категорії керівників навчальних закладів. Наші спостереження показали, що до названої наукової праці В. П. Жука постійно звертаються і слухачі факультету підвищення кваліфікації при Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти НАПН України, студенти Київського інженерно-педагогічного коледжу ім. А. С. Макаренка при написанні курсових і дипломних робіт із проблем виховання.

Орієнтуючись на перспективи розвитку системи професійної освіти в Україні, Володимир Павлович постійно дбав про розширення напрямів наукових досліджень у нашому регіоні, а отже, і про створення нових наукових підрозділів. З великою вдячністю згадую надану мені з його боку науково-методичну допомогу при створенні у Львові в 1990 р. нової лабораторії з проблем розвитку національної школи. Наша співпраця при підтримці комітету профтехосвіти, зокрема Я. Г. Камінецького, Б. І. Кліма та інших працівників, допомогла здійснитися мріям і задумам Володимира Павловича. Свідченням цьому є діяльність Львівського науково-практичного центру і відкриття на його базі факультету підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників, ініціаторами і палкими прихильниками створення яких були Володимир Павлович та Ярослав Григорович.

Осмислюючи зовсім незначний відрізок спільної діяльності з Володимиром Павловичем Жуком, відтворюючи в пам'яті його світлу Особистість Людини, люблячого Сина і Батька, зразкового сім'янина, вірного товариша, працюючого і наполегливого науковця-дослідника, доходжу висновку, що, завдячуючи таким ентузіастам, патріотам і творцям, система професійно-технічної освіти України має реальні перспективи для свого розвитку.

Література:

1. Жук В. П. Управлінська діяльність заступника директора вищого професійного училища з навчально-виховної роботи (організаційно-педагогічний аспект) / В. П. Жук, Я. Г. Камінецький, Б. І. Клим // Організаційно-педагогічні засади управління підготовкою кваліфікованих робітничих кадрів в умовах ринку : методичний посібник. – Львів : [б. в.], 2002. – С. 309–302.

УПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В. П. ЖУКА У ПОЗАУРОЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ В УМОВАХ ВИЩОГО ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА

Усебічний і гармонійний розвиток учня передбачає системну роботу з кожного напрямку виховної діяльності відповідно до моделі сформованої особистості. Оскільки ця модель є стратегічною метою, то її досягнення здійснюється поетапно. На кожному з етапів реалізуються конкретні цілі, які в сукупності дають можливість досягти основної мети. Мета виховання гармонійної особистості стосується усіх учасників педагогічного процесу, кожної його складової і підсистеми. Вона зумовлює принципи, зміст, організацію, форми і методи виховання.

Шлях до ідеалу людини є складним, неоднозначним і потребує здійснення багатьох дій з урахуванням її реальних можливостей. На цьому шляху використовуються різного характеру способи визначення цілей виховання та їх реалізації, наприклад, через внутрішні процеси інтелектуального, емоційного, особистісного розвитку учня, прогнозування форм і методів виховання, виходячи з кінцевого результату тощо. Враховуючи, що навчання є одним з основних засобів виховання, то його необхідно поєднувати з позаурочною діяльністю на принципах науковості, системності, наступності, інтеграції, гуманізації, культуровідповідності та соціалізації.

Навчання у професійно-технічному навчальному закладі накладає свій відбиток на відбір змісту виховної діяльності й організаційні форми. Для ПТНЗ системними формами виховної діяльності є заходи професійного (виробничого), економічного, правового, художньо-естетичного, екологічного тощо спрямувань. Володимир Павлович Жук запропонував організувати в ПТНЗ роботу учнівських об'єднань (клубів, університетів, шкіл, лекторіїв), так званий розклад №2, завдяки якому можна усунути недоліки традиційної виховної системи. Робота учнівських об'єднань у ПТНЗ переслідувала досягнення таких важливих цілей:

- інтегрування змісту навчальної інформації з різних предметів на основі принципів гуманітаризації (для професійних і природничо-математичних дисциплін) та професійної спрямованості (для гуманітарних предметів);

- участь учнів у корисних справах;

- попередження участі учнів у деструктивній діяльності молоді;
- формування естетичного смаку і здорового способу життя;
- розвиток здібностей;
- продуктивне використання вільного часу тощо,

З 1998 року у вищому професійному училищі № 63 почав діяти розклад №2, на основі якого було перебудовано виховну діяльність закладу. У першу чергу, на початку навчального року була проведена науково-практична конференція для інженерно-педагогічних працівників з участю науковців на тему “Система позаурочної діяльності учнів ВПУ”, на якій розглядалися важливі питання, а саме: позаурочна діяльність як складової навчально-виховного процесу ВПУ; модель системи позаурочної діяльності учнів ВПУ; планування позаурочної діяльності; форми позаурочної діяльності; матеріально-технічна база позаурочної діяльності; з досвіду роботи клубів і гуртків; взаємодія викладачів, майстрів виробничого навчання і вихователів. У ході конференції після обговорень було прийнято рішення побудувати позаурочну діяльність ВПУ № 63 відповідно до моделі системи позаурочної діяльності, запропонованої В. П. Жуком. Позаурочна діяльність в училищі планувалася так, щоб впродовж, наприклад, чотирьох років, коли учень навчається, проводились позаурочні заходи в системі, але на них потрапляли щоразу інші учні. Таким чином, можна було розробити систему дієвих заходів, які охоплюють усі напрями виховання в ПТНЗ.

При такому підході до організації позаурочної діяльності учнів застосовується інтегративний підхід до засвоєння гуманітарно і професійно спрямованої інформації дисциплін різних циклів, у результаті чого реалізуються міжпредметні зв'язки, підвищується професійна компетентність і активність учнів, формується їх світогляд, покращується успішність.

Відповідно до перспективного плану в училищі діють учнівські об'єднання: “Квант”, “Пошук”, “Право”, “Гармонія в природі”, предметні, науково-технічної творчості, художньої самодіяльності та спортивні гуртки. Їх робота так організована, щоб час роботи не збігався та учні могли за бажанням відвідувати кілька таких заходів. Ці заходи проводяться як у кабінетах, майстернях, спортзалі та майданчиках училища, так і в гуртожитку.

Кожне учнівське об'єднання має розроблену концепцію, в якій розглядаються основні ідеї його створення, цілі та напрями діяльності. Так, клуб “Гармонія в природі” об'єднує прихильників технічних наук. До керівного складу клубу входять викладачі загальнотехнічних (матеріалознавства, креслення, електротехніка), спеціальних предметів, майстри виробничого навчання і представники учнів усіх курсів. На початку кожного року на засіданні керівного складу розглядається і приймається план роботи з урахуванням побажань учнів.

Концептуальні ідеї клубу “Гармонія в природі”. Через зміст освіти втілюється ідея відображення сукупності основних видів досвіду людини,

зокрема професійного, освоєння яких забезпечує дотримання наступності в соціокультурному розвитку людства. Виділяють чотири різнорідні компоненти культурного досвіду: знання про різні галузі діяльності, досвід виконання відомих способів діяльності, досвід творчої діяльності та досвід емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів і засобів діяльності людини (В. В. Краєвський, І. Я. Лернер). Основна частина культурного досвіду професійного спрямування вивчається на уроках теоретичного і виробничого навчання, а решту, за можливістю, переносять у позаурочну діяльність. Науковою концепцією засвоєння учнем досвіду є асоціативно-рефлекторна у поєднанні з утворенням образу і сугестією (навіюванням, зразком, прикладом) під час проведення заходів. Застосування такої концепції передбачає й відповідні форми організації позаурочної діяльності.

У рамках діяльності клубу "Гармонія в природі" (а також і в інших об'єднаннях) кожен викладач, що входить до керівного складу цього об'єднання, має можливість застосовувати інформаційний матеріал гуманітарного чи професійного спрямування, задіяний у різних організаційних формах.

Як показали підсумки навчально-виховної роботи у ВПУ № 63, за період 1998- 2008 роки значно підвищився відсоток учнів, які брали участь у різних формах позаурочної діяльності, скоротилася кількість правопорушень, активізувалася пізнавальна діяльність учнів, що позитивно вплинуло на якість навчання.

Таким чином, у сучасних умовах реформування професійно-технічної освіти, коли ринок диктує свої вимоги до підготовки майбутніх фахівців, коли посилюються деструктивні впливи зовнішнього середовища на особистість учня ПТНЗ, й надалі актуальною проблемою залишається залучення учнів до позаурочної діяльності, до проведення вільного часу на творчому рівні, до розвитку в них цікавості до своєї майбутньої професії. Допомогти у цьому дозволяють педагогічні ідеї Володимира Павловича Жука.

Любов Куровська

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ В.П. ЖУКА В ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Історичний досвід і практика розбудови України як незалежної демократичної держави свідчать, що громадянське суспільство неможливо встановити шляхом указів і декретів. Оновлення суспільства, реформування законодавчої бази, модернізація економіки можливі лише за умови відповідних змін у свідомості громадян, укорінення у ній розуміння свободи, прав і обов'язків як усвідомленої необхідності, законності, конституційності.

Вирішення цих завдань, зрозуміло, пов'язане зі змінами у способі громадянського мислення молоді, а розвиток культури громадянськості може стати потужним знаряддям її політичної соціалізації, залучення до активної та відповідальної участі у житті навчальних закладів чи держави в цілому.

Головна мета навчально-виховної роботи – це розвиток самодостатньої особистості як громадянина освіченого, активного, який уміє адаптуватися до життя, працювати в умовах демократизації, в обстановці зростаючої економічної відповідальності, вміє встановлювати конструктивні контакти з іншими людьми, орієнтується в ситуації, що склалися.

Виховання органічно поєднане з навчальним процесом, оволодінням обраною професією, розвитком особистості – патріота України, який усвідомлює свою належність до сучасної цивілізації, успадкування духовних надбань українського народу, розвиток творчих здібностей, підтримку обдарованих учнів.

Саме на сучасному етапі розвитку держави дуже важливим є розвиток у майбутніх фахівців особистісних рис громадян української держави – розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової культури.

Виходячи з основних напрямів виховної роботи, громадянське виховання посідає перше місце, головною метою якого є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від

національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури. У педагогічному плані громадянськість містить знання, переживання і вчинки. Ці складові перебувають у певних зв'язках і взаємодії на відповідних етапах розвитку індивіда.

Володимир Павлович Жук науково обґрунтував теоретичні основи удосконалення управлінської діяльності заступників директора ПТНЗ, які спрямовують навчально-виховний процес, здійснюють тісне співробітництво з учнями, їх батьками, вихователями, викладачами, майстрами виробничого навчання, керівниками гуртків, учнівськими громадськими об'єднаннями, організовують і забезпечують позаурочну роботу. Не менш важливою у його науковому доробку є проблема позаурочної діяльності учнів ПТНЗ, самоуправління учнівського колективу, методичної роботи з вихователями тощо. Усі його теоретичні напрацювання базувалися на власному досвіді та проходили серйозну експериментальну перевірку на базі нашого навчального закладу.

Успішне вирішення виховних завдань, у тому числі громадянського, неможливе без професійної кваліфікованої підготовки викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів. Суттєвою є виховання під час уроків теоретичного навчання та занять із виробничого навчання, виховна робота в предметних гуртках, гурткова робота та робота за інтересами, вивчення умов проживання учнів, відвідування вдома, визначення кола спілкування учня в училищі та за межами, контроль за проживанням учнів у гуртожитку, взаємини з батьками, проведення виховних бесід, екскурсій, походів тощо.

Тому в основу діяльності педагогічного й учнівського колективів училища покладено ідею В. Жука про єдиний педагогічний колектив, який об'єднаний загальною метою діяльності – створення умов для реалізації творчого потенціалу особистості.

Вирішення завдань виховної роботи здійснюється з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учня, їх нахилів та інтересів. Формуються учнівські колективи в навчальних групах, розвивається самоврядування, організовується змістовне дозвілля. Заступник директора з навчально-виховної роботи планує і координує всю роботу щодо профілактики правопорушень. Вибір форм роботи залежить від змісту та завдань, особливостей учнів. Це інформаційні вісники, інформаційно-просвітницькі години, конференції, диспути, “круглі столи”, тематичні вечори, уроки доброти, зустрічі з представниками духовенства, літераторами, працівниками правоохоронних органів, лікувальних установ.

Велика увага приділяється учнівському самоврядуванню. Розроблена комплексна система учнівського самоврядування, тобто робота старостату, ради гуртожитку, ради профілактики правопорушень. Велика увага надається вивченню історії рідного краю, збереженню і вивченню національних традицій. Важливим завданням у позаурочній

діяльності учнів є ознайомлення з правдивою історією нашого народу, повернення до його культурних надбань.

Педагогічні ідеї В. П. Жука стали основоположними для розвитку, крім громадянського виховання, ще й інших напрямів навчально-виховної роботи в закладах ПТНЗ. Проте особливо важливими були і залишаються його особисті якості Людини, Науковця, Вчителя.

Лариса Кубська

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА ПТНЗ З НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОЇ РОБОТИ

У педагогічному колективі повагу між колегами, дружню атмосферу, позитивний імідж закладу можна спрогнозувати, якщо чітко розділити обов'язки кожного. Власне, засадничими в науковій спадщині теоретика і практика професійної освіти Володимира Жука є праці, присвячені розробці теоретичних основ удосконалення управлінської діяльності заступника директора ПТНЗ з навчально-виховної роботи.

В умовах науково-інформаційного суспільства функціонують професійні заклади різних типів, але категорія “професійної мобільності” й надалі залишається визначальною в організації процесу навчання сучасних фахівців.

На думку В. Жука, соціально-економічні та політичні зміни в Україні вимагають нових підходів до підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, приведення змісту, форм і методів у професійно-технічних навчальних закладах у відповідності до умов ринкової економіки. А це, у свою чергу, потребує змін в управлінні професійно-технічною освітою, відходу від надмірної централізації й регламентації зверху, розширення прав колективів професійно-технічних навчальних закладів та їх керівників і, одночасно, посилення їх відповідальності за якість професійної підготовки та виховання майбутніх робітників.

У працях В. Жука йдеться про нові вимоги до керівників різних рівнів системи професійно-технічної освіти, бо львівський науковець переконаний, що результативність роботи ПТНЗ залежить від управлінської діяльності директора і заступників. На його думку, вони повинні мати відповідну теоретичну підготовку, знати основи

менеджменту. Однією з вимог до керівника будь-якої управлінської ланки чи професійно-технічного закладу дослідник називає посадову компетентність. Керівник має досконало знати службові функції, зміст управлінської діяльності, володіти методикою взаємодії з її об'єктами – суб'єктами, вміти організовувати свою та їхню продуктивну працю.

У методичних рекомендаціях “Заступник директора та інженерно-педагогічний колектив ВПУ” подано орієнтовний зміст управлінської діяльності заступника директора ВПУ з навчально-виховної роботи щодо забезпечення педагогічного керівництва процесом національно-громадянського виховання учнів, взаємодії інженерно-педагогічного й учнівського колективів ВПУ.

В. Жук визначив, що входить у компетенцію заступника директора: скерування діяльності класних керівників, вихователів, керівників художньої самодіяльності, керівників учнівських об'єднань, клубів, музеїв; організація та контроль їхньої роботи (складання та виконання планів позаурочної діяльності учнів навчальних груп, планів роботи з учнями, які живуть у гуртожитку, планів і розкладів роботи гуртків художньої самодіяльності, планів і розкладів роботи учнівських об'єднань, клубів, музеїв). Для кращого сприйняття інформації про обов'язки заступника з НВР він виділив у рекомендаціях такі розділи: “Керівництво діяльністю інженерно-педагогічного колективу з виховання майбутніх робітників”, “Заступник директора і вихователі”, “Заступник директора і керівники гуртків та секцій”, “Заступник директора і майстри виробничого навчання”, “Заступник директора з НВР та інші заступники директора”, “Організація взаємодії інженерно-педагогічного та учнівського колективів у вихованні майбутніх робітників” та ін.

Запропонований перелік обов'язків заступника можна використати для створення схеми організації внутрішнього забезпечення інформацією, спираючись на педагогічний та учнівський колективи, враховуючи, звичайно, умови і специфіку ПТНЗ. Це дозволить сформувати якісну управлінську інформацію для вдосконалення методів управління, прийняття рішень, ефективності процесу підготовки робітників.

Основними об'єктами, які постійно аналізує заступник директора ВПУ з НВР (за В. Жуком), є урок, інші форми навчальних занять, перспективні плани позаурочної діяльності, розклад роботи гуртків, спортивних секцій. Їх аналіз передбачає виділення у тому чи іншому об'єкті частин, оцінку ролі й місця кожної з них, зведення частин до єдиного цілого, встановлення зв'язків системоутворюючих факторів. Без цього важко уявити, як організувати навчальний, виховний і виробничий процеси в ПТНЗ. Отож, керівник здобуває інформацію про певну подію, явище, факт, оцінює нову інформацію з точки зору значущості для вирішення поточних завдань чи бачить перспективні варіанти на майбутнє.

Але проблема в тому, що керівники ПТНЗ не завжди розуміють важливість такого прогнозування. Через це зовнішня інформація в училищі упускається, а увага зосереджена лише на навчально-виховному процесі. Результати анкетування управлінців львівських ПТНЗ свідчать про те, що найчастіше вони використовують внутрішньоучилищну інформацію. Керівники ігнорують такі джерела інформації, як виставки, конференції, аудіовізуальні засоби масової інформації. Для організації інформаційно-аналітичної діяльності необхідно володіти зовнішньою інформацією (особливо законодавчо-правовою, директивно-нормативною, науково-педагогічною та ін.). Потрібно постійно шукати нові відомості для ефективного керування процесом професійного становлення особистості.

Позаурочна діяльність, – відначав В. Жук, – є з'єднуючою ланкою між училищем і соціальним середовищем. Її сфера простягається до виробничих колективів підприємств, до творчих колективів письменників, художників, артистів. Тобто зовнішню інформацію він вважає не менш важливою, ніж внутрішню.

Далі В. Жук зазначає, що специфіка організаційно-педагогічних форм позаурочної діяльності учнів має певні можливості тісних контактів з різними соціальним інститутами. Організуючи складання перспективних і поточних планів позаурочної діяльності учнів, заступник директора спрямовує педагогів на передбачення у цих планах тісної взаємодії з сім'єю, колективами підприємств-замовників, загальноосвітніми школами, закладами культури, творчими спілками.

Сучасний керівник ПТНЗ повинен уміти вирішувати специфічні завдання моніторингу, ситуаційного аналізу, використання електронних ресурсів засобів масової інформації, Інтернету, неформальних і недокументованих джерел, соціологічних даних, інтелектуалізованих режимів контекстного пошуку.

І вирішувати ці завдання, на думку В. Жука, керівники ПТНЗ покликані, опираючись на інженерно-педагогічний колектив у його взаємодії з учнівським колективом, сім'єю, підприємствами-замовниками, установами культури, громадськими організаціями та ін., забезпечити формування особистості висококваліфікованого, конкурентоспроможного робітника.

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ

Останні десятиріччя стали доленосними в історії українського народу, який виборов свою державність і обрав шлях побудови демократичного суспільства на основі нових політичних, економічних і соціальних підходів. На зламі століть постала проблема подолання усталених стереотипів, застарілих ідеологічних цінностей і підходів, пошуку досконаліших форм організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах країни. На місці радянської (політично заангажованої) системи освіти та виховання необхідно було створювати нову – національну, яка б навчала і виховувала молодь на основі загальнолюдських принципів моралі, народних трудових традицій і досвіду старших поколінь.

В умовах переходу країни до нових економічних відносин профтехучилища залишалися найважливішою ланкою у процесі підготовки кваліфікованих робітників для усіх галузей суспільного життя, що вимагало реформування системи освіти та виховання, де головним постало питання визнання пріоритету людини і загальнолюдських цінностей. Досягнути цього можна лише при докорінній перебудові змісту, форм і методів роботи інженерно-педагогічних колективів, які переживали період боротьби між новими демократичними підходами в організації навчально-виховного процесу і консервативною, авторитарною системою, що склалася в попередні роки. Саме тоді, коли в навчальних закладах було припинено діяльність ідеологічних клубів, штабів, політичних молодіжних організацій, і постало питання перегляду вимог щодо планування й організації навчально-виховної роботи загалом і позаурочної зокрема.

Забезпечити вирішення цих питань належало інженерно-педагогічним працівникам, яким у складний період становлення нової системи освіти і виховання надавав велику допомогу науковець, практик, досвідчений знавець у цій галузі педагогічної науки – Володимир Павлович Жук. З його ініціативи було організовано проведення зустрічей, нарад, декількох науково-практичних семінарів за участю заступників директорів із навчально-виховної роботи профтехучилищ області. Проведення цих заходів було вкрай необхідним, адже в період деполітизації закладів освіти лунали найрізноманітніші псевдорадикальні заклики щодо реформування навчально-виховного процесу: від ліквідації

інститутства заступників директорів із навчально-виховної роботи до підпорядкування виховного процесу церкви тощо.

Під час проведення семінарів на базі колишнього СПТУ № 34 міста Стрия, СПТУ № 9 міста Миколаєва його учасники визначили пріоритетні напрями, завдання, функції та форми організації навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах і його складової – позаурочної діяльності учнів. Важливою особливістю даного етапу було прагнення знайти досконаліші форми та методи роботи, які були б логічно пов'язані, мали певне спрямування і сприяли б підготовці не лише кваліфікованих робітників, а й активних громадян держави.

Крок за кроком Володимир Павлович та його однодумцям доводилося переконувати тих, хто продовжував працювати по-старому, в необхідності вибору системного підходу в організації навчально-виховного процесу, формування орієнтовної моделі системи позаурочної зайнятості учнів, що включала б складання перспективних та оперативних планів, визначала форми та режим її роботи, роль учнівського самоврядування, забезпечувала взаємодію із соціальними інститутами та створення матеріально-технічної бази, гарантувала педагогічне забезпечення.

Результатом дослідницької кількарічної роботи В.П. Жука стала модель системи позаурочної діяльності учнів професійно-технічних закладів освіти, користуючись якою, колективи профтехучилищ створюють свої системи з урахуванням специфіки й умов діяльності. Володимир Павлович неодноразово наголошував на особливому місці позаурочної діяльності учнів у загальній системі роботи профтехучилищ, яка впливає на професійне, моральне, естетичне, фізичне формування майбутнього фахівця. У багатьох профтехучилищах вона мала безсистемний, епізодичний, стихійний та односторонній характер. У таких навчальних закладах часто виникали проблеми з набором учнів-першокурсників, які віддавали перевагу тим училищам, де позаурочна діяльність добре спланована, проходить на облаштованій матеріально-технічній базі під керівництвом досвідчених наставників.

Не менш цінними були методичні рекомендації Володимира Павловича в питаннях організації учнівського самоврядування у професійно-технічних навчальних закладах. Мені впродовж кількох років доводилося досліджувати цю тему під його керівництвом. Ми спільно вели пошук нових підходів щодо структури та змісту діяльності органів учнівського самоврядування, які сприяють створенню належного морально-психологічного клімату в навчально-виховних закладах освіти. Ми добре усвідомлювали, що бурхливе, насичене подіями повсякденне життя, перспективи, які ставить перед собою українське суспільство, вимагають активнішого залучення до цілісного педагогічного процесу всіх педагогів-предметників, майстрів виробничого навчання, вихователів, обслуговуючого персоналу, учнів, їх батьків, громадськості. А для досягнення навчально-виховної мети необхідно стимулювати

самоврядність і самоорганізацію молоді, спрямувати її на формування в учнів особистих і професійних якостей, громадянської самосвідомості.

На сьогодні в училищах уже склалася певна структура учнівського самоврядування, що ґрунтується на принципах соціальної значущості, ініціативи й активності молоді, систематичності та безперервності в діяльності, врахування вікових та індивідуальних особливостей підлітків. Дотримання педагогічними колективами цих принципів дозволяє створити в навчальних закладах атмосферу прагнення до знань, творчого пошуку, високих духовних устремлінь і людської порядності.

На сучасному етапі в більшості навчальних закладів функціонують базові органи самоврядування, серед яких найвищим органом є загальноучилищні учнівські збори, які проходять на початку, в середині та в кінці навчального року. На загальноучилищних зборах обирається учнівська рада, яка є керівним самоврядним органом між зборами. Керівництво позаурочною діяльністю учнів здійснює її Рада, до складу якої входять представники від учнівських об'єднань, гуртків, спортивних секцій, клубів, які свою роботу будують також на основі самоврядності. Важливим органом учнівського самоврядування є рада гуртожитку, від рівня роботи якої залежить формування умов проживання, навчання, відпочинку учнівської молоді.

Запропонована структура учнівського самоврядування побудована на основі головних видів діяльності: навчання, праці, позаурочної діяльності. Вона вимагає від інженерно-педагогічних колективів копіткої праці з підбору, навчання та розстановки учнівських активістів, які забезпечать належне функціонування всіх органів самоврядування.

З часом, очевидно, учнівське самоврядування буде більш індивідуальним з урахуванням здібностей кожного учня. Але сьогодні ми відштовхуємося від існуючих реалій, коли триває пошук ефективніших форм співпраці наставників і вихованців, що дозволяє досягти позитивних результатів. Педагогічні дослідження В. П. Жука проводилися на базі багатьох профтехучилищ області, а їх результати знайшли відображення у його науковій праці "Планування та організація управлінської діяльності заступника директора професійно-технічного закладу освіти з навчально-виховної роботи", що стала настільною книгою інженерно-педагогічних працівників і керівників профтехучилищ не лише Львівської області, а й усієї України.

Михайло Копельчак

ТАЛАНОВИТИЙ ОРГАНІЗАТОР ПРОФТЕХОСВІТЯНСЬКОЇ НАУКИ (СЛОВО ПРО ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА ЖУКА)

Посередній учитель розповідає,
гарний учитель пояснює,
чудовий учитель демонструє,
а геніальний – надихає
Ричард Бах

В історію української професійно-педагогічної науки назавжди увійшло ім'я Володимира Павловича Жука як учителя, натхненного організатора підготовки багаточисельної когорти науковців. Ми, його вихованці, пишаємося тим, що мали можливість працювати над дисертаційними дослідженнями, науковими статтями, посібниками і підручниками разом із В. П. Жуком.

Володимира Павловича ми запам'ятали як людину, яка закохана в свою справу, завжди налаштована на працю для розвитку професійно-технічної освіти. Він володів талантом, даром бачити в особі, здавалося б, звичайного майстра виробничого навчання, викладача чи керівника професійно-технічного училища майбутнього науковця.

Навколо В. П. Жука завжди панував дух добра, гуманності, поваги до співрозмовника. Якщо він критикував своїх дисертантів, то завжди аргументовано, конструктивно, толерантно.

Водночас Володимир Павлович умів з гумором підбадьорити, “запалити”, спрямувати своїх пошукувачів на нелегку наукову працю. Не рахуючись ні з часом, ні зі своїм здоров'ям, він намагався якомога більше допомогти нам у написанні статей, методичних рекомендацій, посібників, дисертацій, а також у здачі кандидатських іспитів. У моїй пам'яті закарбувалися консультації з написання дисертації, проведені Володимиром Павловичем у невимушеній формі в себе вдома, під горіхом. Я завжди дивувався, як він детально вчитував кожную сторінку, а на звороті обґрунтовано пропонував своє бачення висвітлення проблеми. При цьому він умів коректно переконати у необхідності написання нового варіанту статті чи розділу дисертації. Переважно він спочатку хвалив написане і самого пошукувача, а потім говорив, що було би ще краще, якщо можна було б це переробити, додати новий матеріал,

тобто доопрацювати. Відповісти негативно у цьому випадку було неможливо.

Долею В. П. Жуку було визначено пройти нелегкий, тернистий шлях – від практика до науковця високого рівня, знаного громадського діяча. Упевнений, що на його життєвій ниві було багато перешкод і труднощів, але ми ніколи не бачили Володимира Павловича у розпачі, він завжди був врівноваженим, спокійним, із безліччю нових ідей і планів.

В. П. Жук був генератором наукових практичних ідей. Львівський науково-практичний центр він бачив як педагогічний комплекс, до складу якого повинні увійти факультет післядипломної педагогічної освіти працівників ПТО, інженерно-педагогічний коледж.

Для створення факультету, а тепер відділу післядипломної освіти, багато було зроблено Ю. Ц. Жидецьким. Він розробив напрями діяльності відділу, підібрав відповідні кадри, організував роботу зі створення навчально-програмної документації тощо.

Розвиваючи ідеї В. П. Жука, на наш погляд, сучасний науково-навчально-виробничий педагогічний комплекс можна представити у вигляді такої структури (рис.1).

Рис. 1. Структура науково-навчально-виробничого педагогічного комплексу

Основними структурними підрозділами комплексу є:

– Львівський науково-практичний центр профтехосвіти НАПН України;

- професійно-педагогічний коледж (необхідно створити);
- професійно-технічні навчальні заклади;
- навчально-практичні центри при ПТНЗ і на виробництві.

Головною метою комплексу є координація спільної діяльності науки, освіти і виробництва у напрямі:

– підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників для професійно-технічної освіти;

– підвищення ефективності використання потенціалу науково-педагогічних кадрів, навчально-лабораторної та виробничої бази, соціальної інфраструктури;

– спільного проведення науково-дослідних робіт, апробації та використання результатів наукових досліджень тощо.

Як науковець, фахівець із великим практичним досвідом Володимир Павлович завжди був у пошуку нових ідей розвитку професійно-технічної освіти. Наше завдання полягає у продовженні наукової діяльності в цьому напрямі, обґрунтуванні та розробленні нових сучасних педагогічних технологій, спрямованих на підготовку висококваліфікованого робітничого потенціалу, виховання справжніх патріотів нашої держави.

Частина третя

**НАУКОВА ШКОЛА
ВОЛОДИМИРА ЖУКА**

НАУКОВА ШКОЛА: САД І САДІВНИК

З XIX століття у зв'язку з розвитком науки, з поглибленням її інтернаціоналізації, посиленням впливу на виробництво відбувається об'єднання зусиль учених. Наукова школа в цей час стала оптимальною формою організації діяльності вчених, яка дозволила подолати ізолюваність і перетворити їхню діяльність у спільну працю на благо суспільства.

З розвитком суспільства наукові школи не тільки зберегли свою сутність, але й міцно утвердилися як основні найефективніші та перспективні форми організації дослідницької діяльності

“Наукова школа – напрямок суспільної діяльності, що визначається парадигмальною єдністю, спадкоємністю поглядів, принципів, методів, способів, технологій, суть яких полягає у виробленні й теоретичному осмисленні знань про дійсність із метою здобуття нового знання та інтегрування його в цілісну картину світу” (Л. Брильова)

“Наукова школа – неформальне об'єднання дослідників, якому властива оригінальна творча ідея та дослідницька стратегія; має наукову і соціокультурну цінність; визнана у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці; виконує дослідницьку, педагогічну, соціальну, інформаційну та координаційну функцію” (В. Подобєд)

Характеризуючи мікроколектив дослідників як наукову школу, здебільшого мають на увазі:

- своєрідний тип мислення й ідей в науці;
- структурну форму сучасної науки;
- традиції мислення;
- комплекс методичних засобів та вартісних орієнтацій;
- координацію досліджень групи вчених під керівництвом лідера;
- наявність оригінальної концепції науково-дослідного колективу тощо.

Сучасний український учений Д.Зербіно зазначає, що поняття наукової школи характеризується такими основними ознаками:

- розробка нового оригінального напрямку в науці;
- спільність основного кола завдань, які розв'язуються в школі, для всіх її представників;
- спільність принципів і методичних прийомів розв'язання поставлених завдань;
- навчання молодих людей наукової творчості в широкому розумінні цього слова завдяки безпосередньому й тривалому науковому контакту керівника школи та його учнів

Мінімальний цикл, на якому можна фіксувати існування школи, складає три покоління: **вчитель – учень учителя – учні учнів**. Як ізолюване об'єднання школа росте винятково за рахунок нових учнів.

Наукові школи виконують дві основні функції:

- освітню (навчання творчості)
- власне дослідницьку.

Без шкіл не стало б історичної традиції – передачі від одного покоління до іншого мистецтва дослідження, норм і цінностей наукової спільноти. **Усе сказане повністю відноситься до Володимира Павловича та його учнів.**

Ми не просто його учні, не просто послідовники, не просто продовжувачі ідей.

Це справжня наукова школа, яка налічує нині вже П'ЯТЬ наукових поколінь.

І найголовніше: для справжньої наукової школи фізична смерть лідера ніколи не означає припинення роботи. Це сад, який цвіте десятиліттями... І в кожному листочку, у кожному плоді зберігає тепло рук і серця садівника. Сад осиротів, але цвіте і родить... І хоче, щоб в його красі і бачили не тільки квіти і плоди, але й пам'ятали мудрого садівника. Пам'ятали і ті, хто не мав можливості особисто знати Володимира Павловича.

Маленька особливість учнів Володимира Павловича: коли нам дякують за допомогу і підтримку вже наші учні, відповідь завжди одна: **МИ ПРОСТО ПЕРЕДАЄМО ДАЛІ ТЕ ТЕПЛО І ДОБРО, ЯКЕ МАЛИ ЩАСТЯ ЗАЗНАТИ, БУДУЧИ УЧНЯМИ ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА ЖУКА.**

ТРОХИ ІСТОРІЇ

1989 рік:

У Львові створено лабораторію профтехпедагогіки Науково-дослідного Інституту педагогіки УРСР. Завідувач – кандидат педагогічних наук **ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ ЖУК**

Перші працівники:

– молодші наукові співробітники:

викладач української мови
і літератури ПТУ-57
Надія Заячківська

викладач фізики
ПТУ-33
Ірина Козловська

Ірина Козловська	– доктор педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ ПТО НАПН України, відмінник освіти України. Автор понад 200 наукових праць, які, в основному, стосуються теоретико-методологічних та методичних аспектів інтеграції у професійній освіті. Започаткувала новий напрям у дидактиці – дидактичну інтегрологію.
Надія Заячківська	– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка. Розробила основи виховання учнів ПТНЗ на народних традиціях засобами української літератури.
Світлана Вдович	– кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу природничо-математичних дисциплін ЛНПЦ ПТО НАПН України. Виявила основні ідеї гуманної педагогіки в педагогічній спадщині Західної України в кінці ХІХ початку ХХ ст.: вивчення рідної мови, природовідповідності, культуровідповідності, вільного виховання.
Оксана Вознюк	– кандидат педагогічних наук, викладач Львівської філії Національного університету залізничного транспорту ім.В.Лазаряна. Обґрунтувала і розробила модель формування системи гуманітарних інтегрованих знань студентів технічних університетів, елементами якої є логічно завершені блоки інтегрованих знань, та їх інтеграцію у навчальні мета предмети.
Іван Гейко	– директор ПТУ № 77 м. Угніва Львівської області. Досліджував особливості соціального партнерства між професійно-технічними навчальними закладами і замовниками кадрів щодо створення умов для підвищення якості підготовки учнів і їх професійного становлення.
Галина Дегтярьова	– кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник відділу практичної психології ЛНПЦ ПТО НАПН України. Визначила оптимальний зміст, форми і методи викладання, організаційно-педагогічного забезпечення курсу „Основи правових знань” та розробила його науково-логічну структуру, методику та навчально-методичний посібник.
Лариса Джулай	– кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу природничо-математичних дисциплін ЛНПЦ ПТО НАПН України. Розробила концептуальні основи системи контролю знань і вмінь студентів.

Ольга Джулик	– кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Львівської державної фінансової академії. Досліджувала методику викладання інтегрованих курсів у ПТНЗ та проблему алгоритмізації спільної діяльності педагога та учнів у процесі навчання.
Любов Дольнікова	– кандидат педагогічних наук, декан Львівського інституту економіки і туризму. Обґрунтувала, що провідною метою структурування змісту природничих дисциплін у системі вищих медичних навчальних закладів є інтегративно-диференційований підхід до вивчення природничих дисциплін.
Олександра Дубницька	– молодший науковий співробітник відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ ПТО НАПН України. Виявила особливості підготовки фахівців швейного профілю в Західній Україні в другій половині XX – початку XXI ст.
Юрій Жидецький	– кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки і соціальної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ. Розробив теоретичні та методичні основи загально технічної та професійної підготовки учнів ПТНЗ поліграфічного профілю.
Богдан Камінський	– кандидат педагогічних наук, директор Міжрегіонального вищого професійного училища зв'язку (м. Львів). Теоретично обґрунтував положення щодо доцільності формування дидактичних комплексів у закладах ПТО на засадах інтеграції.
Богдан Клим	– науковий співробітник відділу управління в системі ПТО ЛНПЦ ПТО НАПН України. Обґрунтував засади державного ліцензування ПТНЗ та розробив методику ліцензування на право здійснення професійно-технічної освітньої діяльності та шляхи його вдосконалення.
Ярослав Кміт	– ректор Університету «Львівський Ставропігон», кандидат педагогічних наук. Досліджував процеси інтегративного мислення фахівців та психолого-педагогічні особливості формування професійного мислення у процесі навчання.
Михайло Копельчак	– кандидат педагогічних наук, завідувач відділу управління в системі ПТО ЛНПЦ ПТО НАПН України. Обґрунтував засади управління навчально-виробничим процесом ПТНЗ на регіональному рівні в умовах ринку та розробив методику моніторингу регіональної підготовки кадрів та їх соціальний захист.

Богдан Костів	– викладач-методист, викладач спеціальних предметів Міжрегіонального ВПУ автомобільного транспорту і будівництва. Вивчав умови інтеграції знань учнів ПТНЗ зі спеціальних предметів і виробничого навчання.
Оксана Кривошеєва	– кандидат педагогічних наук, методист ВПУ №8 (м. Стрий Львівської обл.). Виявила педагогічні умови формування професійної етики майстра виробничого навчання у професійно-технічних навчальних закладах; теоретично обґрунтувала поняттєву структуру його професійної етики.
Любомира Криницька	– аспірант відділу управління в системі ПТО ЛНПЦ ПТО НАПН України. Обґрунтувала і розробила модель професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг в умовах неформальної освіти.
Андрій Литвин	– кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу природничо-математичних дисциплін ЛНПЦ ПТО НАПН України. Розробив основи наступності у вивченні професійно орієнтованих дисциплін у ПТНЗ, ВПУ та ВНЗ машинобудівного профілю в умовах ступеневої професійної освіти.
Степан Мамрич	– кандидат педагогічних наук, директор Технічного коледжу Національного університету „Львівська політехніка”. Розробив поняттєвий апарат проблеми інноваційної діяльності та виявив її особливості для технічного коледжу.
Галина Небельська	– викладач біології СШ № 71 м. Львова. Досліджувала теоретичні та методичні основи професійно спрямованого навчання біології у навчальному процесі професійно-технічних навчальних закладів.
Маріанна Пайкуш	– кандидат педагогічних наук, доцент Національного медичного університету ім. Д. Галицького. Розробила модель підготовки вчителя до профільного навчання фізики в різних типах загальноосвітніх навчальних закладів.
Олександра Палка	– кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу гуманітарної освіти ЛНПЦ ПТО НАПН України. Обґрунтувала положення щодо необхідності вдосконалення системи професійної підготовки іноземних студентів з метою їх інтеграції в український культурно-освітній простір.
Василь Пострільоний	– кандидат педагогічних наук, директор Львівського технологічного ліцею. Запропонував поняття технологічно спрямованого профільного навчання, яке

	впровадив у роботу навчально-технологічного центру учнівської молоді.
Олег Саврук	– директор Міжрегіонального ВПУ автомобільного транспорту і будівництва. Досліджував особливості організації навчально-виробничого процесу у вищому професійному училищі автомобільного профілю.
Степан Саган	– кандидат педагогічних наук, директор науково-виробничого підприємства “Професіонал”. Досліджував проблеми неперервної професійної підготовки фахівців для машинобудівного профілю (принципи, психолого-педагогічні вимоги та форми організації).
Лідія Сліпчишин	– кандидат педагогічних наук, науковий співробітник відділу управління в системі ПТО ЛНПЦ ПТО НАПН України. Обґрунтувала методологічні та психолого-педагогічні передумови інтеграції знань учнів на основі двох провідних педагогічних тенденцій сучасності: гуманізації та інтеграції навчання.
Роман Собко	– кандидат педагогічних наук, начальник відділу держадміністрації м.Стрия, викладач Стрийського аграрного коледжу. Виявив особливості інтегративного навчання комп’ютерних технологій у професійній підготовці електриків; визначив вимоги до його змісту, методичного й організаційного забезпечення у професійно-технічних навчальних закладах сільськогосподарського профілю.
Ярослав Собко	– кандидат педагогічних наук, завідувач відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ ПТО НАПН України. Розробив теоретичні основи дидактики інтегративних курсів у професійно-технічних навчальних закладах.
Олег Стечкевич	– кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ ПТО НАПН України. Досліджував проблему впровадження інноваційних методик на уроках виробничого навчання, інтегровані уроки виробничого навчання та організаційно-педагогічні умови вивчення програмного забезпечення у ПТНЗ.
Галина Субтельна	– старший науковий співробітник відділу управління в системі ПТО ЛНПЦ ПТО НАПН України. Здійснила історико-педагогічне дослідження проблеми розвитку професійного шкільництва Галичини, а також підготовки фахівців для різних секторів економіки другої половини XIX – 40-х років XX ст.

Андрій Цюприк	– кандидат педагогічних наук, доцент Львівського інституту безпеки життєдіяльності. Виявив особливості організації самостійної роботи та розробив модель системи самостійної роботи студентів технічного коледжу у процесі навчання суспільних дисциплін.
Ольга Якимович	– науковий співробітник Інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. Теоретично обґрунтувала педагогічні умови формування соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування.
Тетяна Якимович	– кандидат педагогічних наук, педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу професійно-практичної підготовки ЛНПЦ ПТО НАПН України. Визначила педагогічні умови інтеграції теоретичного і виробничого навчання та дидактичні умови організації професійно-практичної підготовки фахівців для електронної промисловості.

Частина четверта

**ВИБРАНІ
НАУКОВІ ПРАЦІ
В. П. ЖУКА**

І. ПОСАДОВІ ІНСТРУКЦІЇ

ЗАСТУПНИКІВ ДИРЕКТОРА

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО

НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Результативність роботи професійно-технічного навчального закладу значною мірою залежить від управлінської діяльності директора та його заступників. Однією з основних вимог до менеджера професійно-технічної освіти, будь-якого керівника професійно-технічного закладу є його посадова компетентність. Він, перш за все має досконало знати свої функції, посадові обов'язки, права і питання, за які несе відповідальність. Зауважимо, що нормативних чи інструктивно-методичних документів, які б визначали зміст управлінської діяльності заступників директора професійно-технічного навчального закладу в нових умовах ще не розроблено.

У Положенні про професійний навчально-виховний заклад України, затвердженому Кабінетом Міністрів 7 вересня 1993 року, № 715 (розділ V, пар. 54) записано, що “директор добирає керівні, інженерно-педагогічні та інші кадри, затверджує відповідно до кваліфікаційних характеристик посадові інструкції”.

Вивчення показало, що посадові інструкції заступників директорів багатьох професійно-технічних навчальних закладів є поверховими, неконкретними і, навіть, примітивними. Вони не охоплюють всіх питань багатогранної діяльності цих керівників училищ, не чітко визначають їх функції, посадові обов'язки, права та зміст відповідальності, що, в кінцевому результаті, негативно позначається на якості навчально-виховного процесу.

Однією з причин такого становища є відсутність відповідних науково-методичних рекомендацій щодо розробки посадових інструкцій зазначених вище керівників професійно-технічних навчальних закладів. А посадова інструкція – це нормативний документ, в якому визначено функції, права та обов'язки керівника (Діденко Н.А. Сучасне діловодство: навч. посібник. – К.: Либідь, 1998. – 256с). Вона є основним документом, основою для складання трудового договору, вирішення трудових непорозумінь та конфліктів. Все це і зумовило необхідність написання орієнтовних посадових інструкцій як науково-методичних матеріалів для розробки відповідних посадових інструкцій заступників директорів професійно-технічних навчальних закладів.

Користуючись пропонованими науково-методичними матеріалами, при складанні посадової інструкції треба врахувати профіль, специфіку, умови відповідного професійно-технічного навчального закладу.

Зауважимо, що посадова інструкція обов'язково повинна включати такі розділи:

1. Загальні положення.
2. Функції.
3. Посадові обов'язки.
4. Права.
5. Відповідальність працівника

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ заступника директора професійно-технічного навчального закладу з навчальної роботи

I.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

I.1.Заступник директора з навчальної роботи здійснює керівництво теоретичною підготовкою учнів, яка включає гуманітарну, природничо-математичну, загальнотехнічну та професійно-теоретичну підготовку і здійснюється у спеціалізованих навчальних кабінетах, аудиторіях, лабораторіях.

I.2.Заступник директора призначається директором професійно-технічного навчального закладу з осіб, які мають вищу педагогічну освіту та досвід роботи в системі професійно-технічної освіти не менше трьох років.

I.3.На час відпустки або тимчасової відсутності обов'язки заступника директора з навчальної роботи виконує заступник з навчально-виховної або навчально-виробничої роботи.

I.4.Заступник директора підпорядкований директору професійно-технічного навчального закладу.

I.5.Заступнику директора підпорядковані викладачі гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів, методисти, завідувачі навчальними кабінетами, завідувач педкабінету, керівники методичних об'єднань, зазначених вище викладачів, керівники предметних гуртків.

I.6.Заступник директора у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України "Про освіту" та "Про професійно-технічну освіту", Положенням про професійно-технічний навчальний заклад, Статутом професійно-технічного навчального закладу та іншими нормативними та інструктивно-методичними документами державних органів та органів місцевого самоврядування з питань освіти.

II. ФУНКЦІЇ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Заступник директора виконує організаторську, методичну та адміністративну функції.

II.1. **Організаторська функція** передбачає: організацію та аналіз навчальної роботи, забезпечення розробки навчальних планів і програм відповідно до державного стандарту, розподіл педагогічного навантаження викладачів, складання тарифікаційних відомостей, організацію розробки документації для ліцензування та атестації, організацію навчального процесу, забезпечення режиму теоретичного навчання.

II.2. **Методична функція** передбачає: підвищення педагогічної майстерності викладачів гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів; забезпечення їх участі у колективних формах методичної роботи і, найперше, у відповідних методичних об'єднаннях; проведення з ними індивідуальної методичної роботи – відвідування системи уроків, вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду і запровадження його у практику роботи кожного викладача.

II.3. **Адміністративна функція** передбачає: контроль за якістю знань, вмінь та навичок учнів з гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів, виконання навчальних планів і програм, використання викладачами нових педагогічних технологій, дотримання розкладу занять, відвідування їх учнями.

III. ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Заступнику директора з навчальної роботи визначено такі обов'язки:

III.1. Добір та розстановка викладачів гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів, методистів, завідувачів навчальними кабінетами, лабораторіями, педкабінетом, керівників методичних об'єднань та предметних гуртків.

III.2. Організація колективної та індивідуальної методичної роботи з викладачами гуманітарної, природничо-математичних, загально-технічних предметів.

III.3. Комплексне методичне забезпечення теоретичного навчання відповідно до навчальних планів та програм, складених на основі вимог державного стандарту та регіонального компоненту.

III.4. Розробка документації для ліцензування та атестації.

III.5. Тарифікація інженерно-педагогічних працівників.

III.6. Складання розкладу занять.

III.7. Контроль та аналіз якості навчального процесу.

III.8. Організація відкритих уроків, взаємовідвідування уроків викладачів.

III.9. Перевірка якості знань учнів (письмова та усна).

III.10. Організація предметних олімпіад.

III.11. Забезпечення ведення навчальної документації (групові журнали, звіти тощо).

- III.12.Обладнання навчальних кабінетів та лабораторій.
- III.13.Документальний облік контингенту учнів.
- III.14.Організація випускних та перевідних екзаменів.
- III.15.Видача дипломів про закінчення навчального закладу.

IV. ПРАВА ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчальної роботи має право:

IV.1.Брати участь у доборі та розстановці викладачів гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів, їх атестації та тарифікації.

IV.2.Входити з пропозиціями до директора та педагогічної ради щодо оцінки роботи підлеглих йому викладачів та інших інженерно-педагогічних працівників.

IV.3.Подавати на розгляд директора плани та заходи щодо поліпшення навчального процесу.

IV.4.Брати участь у розробці режиму та планів роботи навчального закладу.

IV.5.Здійснювати контроль за роботою підлеглих йому викладачів та інших інженерно-педагогічних працівників; виконання ними навчальних планів та програм.

IV.6.Здійснювати контроль за якістю знань учнів з теоретичного навчання.

V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчальної роботи відповідає за:

V.1.Добір та розстановку викладачів гуманітарних, природничо-математичних, загальнотехнічних та професійних предметів.

V.2.Ефективність методичної роботи підвищення педагогічної майстерності викладачів.

V.3.Виконання навчальних планів і програм теоретичного навчання.

V.4.Якість теоретичної підготовки учнів.

V.5.Правильність тарифікації інженерно-педагогічних працівників.

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ заступника директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виховної роботи

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

I.1.Заступник директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виховної роботи здійснює педагогічне керівництво процесом виховання майбутніх робітників та фахівців. Основними

питаннями діяльності заступника директора з навчально-виховної роботи є:

а) керівництво діяльністю інженерно-педагогічного колективу з національного виховання майбутніх робітників;

б) забезпечення взаємодії інженерно-педагогічного та учнівського колективів навчального закладу з національного виховання учнів;

в) організація спільної роботи навчального закладу, сім'ї, виробничих колективів та інших соціальних інститутів з національного виховання майбутніх робітників та фахівців;

г) створення, розширення та вдосконалення матеріальної бази позаурочної діяльності учнів;

д) розробка та забезпечення функціонування в навчальному закладі системи позаурочної діяльності учнів.

І.2.Заступник директора призначається директором професійно-технічного навчального закладу з осіб, які мають вищу освіту, відповідну психолого-педагогічну підготовку та досвід роботи в системі професійно-технічної освіти не менше трьох років.

І.3.На час відпустки або тимчасової відсутності обов'язки заступника директора з навчально-виховної роботи виконує заступник з навчальної або навчально-виробничої роботи.

І.4.Заступник директора підпорядкований директору професійно-технічного навчального закладу.

І.5.Заступнику директора підпорядковані класні керівники, вихователі, керівники гуртків художньої самодіяльності, керівники методичних об'єднань (комісій, секцій), зазначених вище категорій педагогів, керівники учнівських об'єднань (клубів, шкіл), завідувачі музеями, кімнатами, працівники бібліотеки.

І.6.Заступник директора у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України "Про освіту" та "Про професійно-технічну освіту", Положенням про професійно-технічний навчальний заклад, Статутом професійно-технічного навчального закладу та іншими нормативними та інструктивно-методичними документами державних органів та органів місцевого самоврядування з питань освіти.

II. ФУНКЦІЇ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Заступник директора виконує організаторську, методичну та адміністративну функції.

II.1. Організаторська функція передбачає: аналіз виховної роботи з учнем, визначення мети, шляхів її удосконалення, розробку змісту, форм і методів діяльності, розстановку інженерно-педагогічних кадрів, постановку перед ними завдань допомогу кожному з них у процесі роботи, аналіз результатів діяльності кожного педагога, що має забезпечити ефективність виховання учнів

II.2. Методична функція передбачає: підвищення психолого-педагогічного рівня інженерно-педагогічних працівників, які ведуть виховну роботу з учнями; забезпечення їх участі у колективних формах методичної роботи – методичному об'єднанні (комісії, секції), інструктивно-методичних семінарах та нарадах, педагогічних читаннях, науково-практичних семінарах та конференціях, круглих столах, лекторіях, проблемних семінарах, семінарах-практикумах, школах передового педагогічного досвіду.

Проведення індивідуальної методичної роботи з інженерно-педагогічними працівниками, яка включає вивчення системи роботи кожного та надання йому методичної допомоги, вивчення та узагальнення передового досвіду і запровадження його у практику роботи усіх педагогів.

II.3. Адміністративна функція передбачає: контроль за якістю виховної роботи, яку проводить інженерно-педагогічний колектив в цілому і кожен педагог зокрема – плануванням виховної роботи, виконанням цих планів, залученням учнів до позаурочної діяльності, їх участі в роботі учнівських об'єднань (клубів, шкіл, світлиць), гуртків науково-технічної та художньо-прикладної творчості, художньої самодіяльності, спортивних секціях, позаурочних заходах тощо.

III. ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Заступнику директора з навчальної роботи визначено такі обов'язки:

III.1.Добір та розстановка класних керівників, вихователів, керівників гуртків художньої самодіяльності, керівників учнівських об'єднань (клубів, лекторіїв і т.п.), завідувачів музеями, кімнатами і т.п.

III.2.Організація роботи методичних об'єднань (комісій, секцій), класних керівників, вихователів, керівників гуртків художньої самодіяльності, керівників учнівських об'єднань (клубів, лекторіїв і т.п.)

III.3.Планування та організація позаурочної діяльності учнів (складання та організація виконання системи перспективних та поточних планів училища, навчальних груп, учнівських об'єднань, гуртків художньої самодіяльності.

III.4.Розробка та забезпечення дотримання режиму позаурочної діяльності учнів (участь у розробці розпорядку дня, складання розкладу позаурочних заходів, забезпечення складання розкладів роботи гуртків науково-технічної та художньо-прикладної творчості, художньої самодіяльності, спортивних секцій.

III.5.Залучення учнів до участі в системних формах позаурочної роботи, моделювання позаурочної діяльності учнів (комплектування учнівських клубів, гуртків, секцій)

III.6.Забезпечення діяльності учнівського самоврядування (добір, навчання учнівського активу, система структурних підрозділів,

організація їх діяльності).

III.7.Контроль та аналіз якості позаурочної діяльності учнів (виконання планів, дотримання режиму, ефективність позаурочних заходів, участь у них учнів)

III.8.Організація правовиховної роботи з “важкими” учнями (правова освіта, профілактика правопорушень)

III.9.Забезпечення дотримання учнями режиму та правил внутрішнього розпорядку у гуртожитку.

III.10.Нагляд за медичним обслуговуванням учнів, дотримання ними правил санітарії та гігієни.

III.11.Контроль за якістю харчування учнів.

III.12.Забезпечення опіки над учнями-сиротами та напівсиротами.

III.13.Координація взаємодії з батьками учнів (колективна та індивідуальна робота з батьками, залучення їх до участі у позаурочній роботі).

III.14.Спільна робота з підприємствами-замовниками з професійно-трудового виховання учнів.

III.15.Організація профорієнтаційної роботи зі школярами.

III.16.Використання закладів культури (театри, музеї) у вихованні учнів.

III.17.Співпраця з військовими підрозділами, товариствами воїнів-ветеранів.

III.18.Співпраця з творчими організаціями та товариствами громадян.

III.19.Спільні заходи з правоохоронними органами з морально-правового виховання учнів.

III.20.Співпраця з представниками релігійних конфесій в моральному вихованні учнів.

III.21.Використання періодичної преси, організація роботи стінної преси у навчальному закладі.

III.22.Обладнання та використання приміщень для позаурочних форм роботи (клуби, гуртки, секції).

III.23.Придбання та зберігання музкультурінвентаря, радіоапаратури.

III.24.Оформлення приміщень навчального закладу наочною агітацією.

III.25.Поповнення книжного фонду бібліотеки, організація роботи учнів з книгою.

IV. ПРАВА ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчально-виховної роботи має право:

IV.1.Брати участь у доборі та розстановці інженерно-педагогічних працівників, їх атестації та тарифікації.

IV.2.Входити з пропозиціями до директора та педагогічної ради щодо оцінки роботи будь-якого інженерно-педагогічного працівника з

питань виховання учнів.

IV.3.Вносити на розгляд директора та педагогічної ради плани та заходи щодо поліпшення виховання учнів.

IV.4.Брати участь у розробці режиму та планів роботи навчального закладу.

IV.5.Здійснювати контроль за роботою підлеглих йому інженерно-педагогічних працівників; виконанням планів та режиму позаурочної діяльності учнів та за їх участю у позаурочних формах роботи.

V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчальної роботи відповідає за:

V.1.Добір та розстановку класних керівників, вихователів, керівників гуртків художньої самодіяльності, керівників учнівських об'єднань (клубів, лекторіїв).

V.2.Методичну роботу з підлеглими йому інженерно-педагогічними працівниками.

V.3.Результати позаурочної діяльності учнів, їх участь в роботі клубів, гуртків, секцій, ефективність позаурочних заходів.

V.4.Діяльність учнівського самоврядування, його вплив на формування культури майбутнього робітника в позаурочний час.

V.5.Ефективність взаємодії навчального закладу з соціальними інститутами у вихованні учнів.

V.6.Відповідність матеріальної бази позаурочній діяльності учнів.

V.7.Стан національного виховання учнів, формування у кожного з них фізичної, моральної, естетичної, правової, екологічної, політичної та професійно-правової культури.

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ заступника директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виробничої роботи

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

I.1.Заступник директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виробничої роботи здійснює педагогічне керівництво професійно-практичною підготовкою учнів, що проводиться у навчальних майстернях, на полігонах, на тренажерах, у навчально-виробничих підрозділах, а також на робочих місцях на виробництві, або у сфері послуг.

I.2.Заступник директора силами майстрів виробничого навчання та учнів організовує виробництво товарів та надання послуг, відповідно до профілю навчального закладу.

I.3.Заступник директора призначається директором професійно-

технічного навчального закладу з осіб, які мають вищу освіту відповідно до профілю училища та досвід роботи в системі професійно-технічної освіти не менше трьох років.

I.4. На час відпустки або тимчасової відсутності обов'язки заступника директора з навчально-виробничої роботи виконує заступник з навчальної роботи.

I.5. Заступник директора підпорядкований директору професійно-технічного навчального закладу.

I.6. Заступнику директора підпорядковані майстри виробничого навчання, завідувачі майстерень, полігонів, керівник навчального господарства та інші працівники, що обслуговують навчально-виробничий процес.

I.7. Заступник директора у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України "Про освіту" та "Про професійно-технічну освіту", Положенням про професійно-технічний навчальний заклад, Статутом професійно-технічного навчального закладу та іншими нормативними та інструктивно-методичними документами державних органів та органів місцевого самоврядування з питань освіти, виробництва та охорони праці.

II. ФУНКЦІЇ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ

Заступник директора виконує організаторську, методичну та адміністративну функції.

II.1. Організаторська функція передбачає: організацію та аналіз навчально-виробничої діяльності учнів у навчальних майстернях, на полігонах, на тренажерах, у навчальних господарствах, а також на робочих місцях на виробництві чи у сфері послуг, відповідно до навчальних планів і програм виробничого навчання.

II.2. Методична функція передбачає: підвищення педагогічного рівня та професійної майстерності майстрів виробничого навчання, забезпечення їх участі у відповідних методичних об'єднаннях, семінарах-практикумах, інструктивно-методичних нарадах; проведення з ними індивідуальної методичної роботи, відвідування уроків, вивчення, узагальнення передового педагогічного досвіду і запровадження його у практику роботи кожного майстра виробничого навчання.

II.3. Адміністративна функція передбачає: контроль за якістю знань, вмінь та професійних навичок учнів, контроль за виконанням навчальних планів і програм, якістю виробів та послуг, дотриманням правил безпеки праці.

III. ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ

III.1.Добір та розстановка майстрів виробничого навчання, завідувачів майстернями та інших працівників, що забезпечують навчально-виробничий процес.

III.2.Організація методичної роботи з майстрами виробничого навчання.

III.3.Комплексне методичне забезпечення виробничого навчання, розробка навчальних планів і програм, технологічних карт.

III.4.Розробка документації для ліцензування та атестації майстрів виробничого навчання.

III.5.Організація виробничого навчання у майстернях, на полігонах та інших навчально-виробничих об'єктах.

III.6.Перевірка якості знань учнів, їх професійних умінь та навичок.

III.7.Організація відкритих уроків виробничого навчання.

III.8.Проведення конкурсів професійної майстерності.

III.9.Забезпечення ведення майстрами виробничого навчання навчально-виробничої документації.

III.10.Розширення та поповнення матеріальної бази виробничого навчання (верстати, пристрої і т.п.).

III.11.Забезпечення виробничого навчання учнів відповідними матеріалами, заготовками і т.п.

III.12. Обладнання навчально-виробничих майстерень, полігонів.

III.13.Організація передвипускної практики та працевлаштування випускників училища.

IV. ПРАВА ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчально-виробничої роботи має право:

IV.1.Брати участь у доборі, розстановці та атестації майстрів виробничого навчання та інших працівників, що забезпечують виробниче навчання учнів.

IV.2.Входити з пропозиціями до директора щодо оцінки роботи майстрів виробничого навчання та інших підлеглих йому працівників.

IV.3.Подавати на розгляд керівництва училища плани та заходи щодо поліпшення виробничого навчання учнів.

IV.4.Брати участь у розробці режиму та планів роботи навчального закладу.

IV.5.Здійснювати контроль за роботою майстрів виробничого навчання та інших підлеглих йому працівників.

IV.6.Здійснювати контроль за якістю професійних знань, вмінь та навичок учнів.

V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчально-виробничої роботи відповідає за:

V.1.Добір та розстановку майстрів виробничого навчання.

V.2.Підвищення педагогічного рівня та професійної майстерності майстрів виробничого навчання.

V.3.виконання навчальних планів і програм з виробничого навчання учнів.

V.4.Якість професійно-практичної підготовки учнів.

V.5.Утримання в належному стані матеріально-виробничої бази.

V.6.Забезпечення виробничого навчання учнів інструментами та матеріалами.

V.7.Трудовлаштування випускників навчального закладу.

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ заступника директора професійно-технічного навчального закладу з адміністративно-господарської роботи

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

I.1.Заступник директора з адміністративно-господарської роботи здійснює матеріально-господарське забезпечення навчально-виховного процесу, утримання в належному стані комплексу приміщень навчального закладу.

I.2.Заступник директора призначається директором професійно-технічного навчального закладу з осіб, які мають вищу освіту та досвід господарської роботи.

I.3.На час відпустки або тимчасової відсутності обов'язки заступника директора з адміністративно-господарської роботи виконує заступник директора з навчально-виробничої роботи.

I.4.Заступник директора підпорядкований директору професійно-технічного навчального закладу.

I.5.Заступнику директора підпорядковані всі технічні та обслуговуючі працівники навчального закладу: коменданти гуртожитку, прибиральниці, сторожі, вахтери та ін.

I.6.Заступник директора у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України “Про освіту” та “Про професійно-технічну освіту”, Положенням про професійно-технічний навчальний заклад, Статутом професійно-технічного навчального закладу та іншими нормативними та інструктивно-методичними документами державних органів та органів місцевого самоврядування з питань освіти та праці.

II. ФУНКЦІЇ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ РОБОТИ

Заступник директора виконує організаторську та адміністративну функції.

II.1. Організаторська функція передбачає : організацію роботи технічних працівників щодо забезпечення, утримання та охорони навчальних, навчально-виробничих, культурно-побутових та житлових приміщень навчального закладу, а також придбання та господарське використання інвентарю та матеріалів.

II.2. Адміністративна функція передбачає: контроль за роботою технічного та обслуговуючого персоналу, комендантів, прибиральниць, сторожів, кочегарів і т.д.

III. ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ РОБОТИ

III.1.Добір та розстановка технічних та обслуговуючих працівників.

III.2.Організація роботи працівників технічного та обслуговуючого персоналу (складання графіків роботи, закріплення об'єктів і т.д.).

III.3.Забезпечення технічних та обслуговуючих працівників відповідним інструментом та матеріалами.

III.4.Ремонт та фарбування приміщень та будівель навчального закладу.

III.5.Контроль за роботою техперсоналу.

III.6. Забезпечення приміщень електроенергією, теплом та водою.

III.7.Забезпечення належної охорони будівель та приміщень навчального закладу.

III.8. Забезпечення кабінетним та лабораторним інвентарем.

IV. ПРАВА ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ РОБОТИ

Заступник директора з навчально-виробничої роботи має право:

IV.1.Входити з пропозиціями до директора щодо оцінки роботи підлеглих йому працівників, розриву з ними трудових угод.

IV.2.Подавати на розгляд директора пропозиції щодо проведення ремонтно-господарських робіт.

IV.3.Здійснювати контроль за якістю роботи підлеглих йому працівників.

IV.4.Здійснювати контроль за санітарно-господарським станом навчальних кабінетів, майстерень, лабораторій та інших приміщень, а також кабінетного інвентарю.

IV.5.Здійснювати контроль за дотриманням правил внутрішнього розпорядку в навчальних приміщеннях та гуртожитку.

V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ РОБОТИ

Заступник директора з адміністративно-господарської роботи відповідає за:

V.1.Добір та розстановку технічних та обслуговуючих працівників, якість їх роботи.

V.2.Санітарно-технічний стан будівель та приміщень навчального закладу

V.3.Використання електроенергії, тепла та води.

V.4.Проведення ремонтно-будівельних робіт.

V.5.Забезпечення навчального закладу учнівським інвентарем.

II. МЕТОДИЧНА РОБОТА З ВИХОВАТЕЛЯМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

1. СУТЬ І ЗАВДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАТЕЛЯМИ

В законі “Про професійно-технічну освіту” визначено мету та завдання професійно-технічних навчальних закладів: формування у громадян професійних знань, умінь, навичок, розвиток духовності, культури, відповідного технічного, технологічного і екологічного мислення з метою створення умов для їх професійної діяльності”. У вирішенні цих завдань вирішальна роль належить інженерно-педагогічним працівникам і, зокрема, вихователю гуртожитку. Результати виховання майбутніх робітників перш за все залежить від складу педагогів та вихователів, їх психолого-педагогічної підготовки, володіння ними педагогічною технологією та технікою. Отже, щоб досягти добрих результатів у вихованні учнів, треба приділити належну увагу психолого-педагогічній підготовці всіх педагогів, зокрема вихователів. Вищі навчальні заклади не ведуть підготовки вихователів. Педагогічні вузи випускають учителів-предметників, які не завжди готові до виховної роботи з учнями. Все це диктує необхідність копійки, повсякденної методичної роботи з такою категорією педагогів, як вихователі гуртожитку. Головна мета методичної роботи: психолого-педагогічна підготовка вихователів до кваліфікованої виховної роботи з учнями, які проживають у гуртожитку професійно-технічного навчального закладу.

Основними завданнями методичної роботи з вихователями є:

- вдосконалення змісту, організаційних форм та методів виховання учнів;
- забезпечення єдності навчальної та позаурочної роботи з учнями;
- узагальнення та запровадження в педагогічну практику передового досвіду, нових досягнень педагогічної та психологічної наук;

- підвищення педагогічної майстерності вихователів.

Добре поставлена, систематична методична робота з вихователями є одним з важливих засобів безперервного вдосконалення виховного процесу, поліпшення національного виховання учнів, підвищення їх професійної, моральної та фізичної підготовки.

2. ФОРМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАТЕЛЯМИ

Основною формою колективної методичної роботи з вихователями є методична комісія (об'єднання). Вона створюється при наявності трьох і більше вихователів. При наявності менше трьох вихователів створюється методична комісія класних керівників та вихователів.

Методична комісія планує роботу на навчальний рік. Керівництво роботою методичної комісії вихователів гуртожитку (класних керівників та вихователів) здійснює заступник директора професійно-технічного навчального закладу з навчально-виховної роботи.

Орієнтовний зміст роботи методичної комісії:

- вивчає плани виховної роботи з учнями, які проживають у гуртожитку, аналізує їх виконання та результативність;
- вивчає інструкції, методичні вказівки та рекомендації з питань змісту, форм та методів виховної роботи з учнями, здійснює практичні заходи щодо їх виконання;
- аналізує зміст, форми та методи виховної роботи з учнями, які проживають у гуртожитку;
- спрямовує роботу вихователів із забезпечення єдності навчальної та позанавчальної діяльності учнів;
- вивчає ефективність позаурочних заходів;
- організовує вивчення та запровадження в практику роботи вихователів передового досвіду та рекомендацій педагогічної науки;
- розробляє рекомендації щодо забезпечення взаємодії вихователів з викладачами, майстрами виробничого навчання та іншими педагогами у вихованні учнів;
- аналізує позаурочну діяльність учнів, які проживають у гуртожитку, їх участь у гуртках науково-технічної, художньо-прикладної творчості, художньої самодіяльності, спортивних секціях;
- розробляє заходи щодо забезпечення дотримання учнями режиму та правил співжиття в гуртожитку, норм санітарії та гігієни;
- розглядає питання педагогічного забезпечення учнівського самоврядування у гуртожитку;
- бере участь в обладнанні матеріальної бази позаурочної діяльності учнів;
- забезпечує активну участь вихователів в інших формах колективної методичної роботи.

Іншими формами колективної роботи з вихователями є:

- інструктивно-методичні семінари та наради, які проводять керівники професійно-технічного навчального закладу;

- педагогічні читання, науково-практичні семінарії та конференції, круглі столи;

- лекторії, проблемні семінари, семінари-практикуми, школи передового педагогічного досвіду.

Основними формами індивідуальної методичної роботи з вихователями є:

- методична робота керівників професійно-технічного навчального закладу;

- самотійна робота вихователя.

Індивідуальна методична робота з вихователями включає:

- вивчення системи роботи вихователя та надання йому методичної допомоги в удосконаленні педагогічної майстерності;

- вивчення та узагальнення передового досвіду вихователів та запровадження його у практику роботи всіх вихователів;

- участь у позаурочних заходах, які проводять вихователі, аналіз цих заходів;

- вивчення системи планування позаурочної роботи вихователів з учнями, надання допомоги вихователям в удосконаленні методики складання планів;

- надання допомоги вихователям в організації їх самотійної методичної роботи.

Самотійна методична робота вихователів передбачає:

- самоосвіту з поглиблення психолого-педагогічних знань, вивчення нових наукових досліджень з педагогіки та психології;

- систематичне ознайомлення з педагогічною періодичною пресою;

- вивчення передового педагогічного досвіду та використання його у практиці своєї діяльності;

- вивчення державних нормативних актів та інструктивно-методичних матеріалів з проблеми виховання молоді.

З метою створення умов для проведення методичної роботи з інженерно-педагогічними працівниками, в т.ч. і з вихователями, у професійно-технічному навчальному закладі створюється педагогічний кабінет.

Основними завданнями педагогічного кабінету (стосовно вихователів) є:

- інформація та ознайомлення вихователів з досягненнями педагогічної, психологічної та інших суміжних наук з питань виховання молоді;

- нагромадження та систематизація матеріалів з проблеми організації позаурочної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів;

- створення умов вихователям для підготовки до позаурочних заходів, проведення дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів.

3. ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАТЕЛЯМИ

Методична робота з вихователями є складовою частиною розділу перспективних та поточних планів училища “Методична робота”. Плани роботи методичної комісії вихователів складається, як правило, на навчальний рік.

Склад методичної комісії вихователів (класних керівників та вихователів) визначається наказом директора на початку навчального року. Цим же наказом за рекомендацією педагогічної ради призначається голова методичної комісії з найбільш досвідчених вихователів, який має вищу освіту та досвід виховної роботи з учнями. Він здійснює керівництво роботою комісії. Складає плани роботи комісії, готує і проводить її засідання, забезпечує виконання прийнятих рішень, надає методичну допомогу членам комісії, організовує і проводить відкриті позаурочні заходи, семінари, практикуми, веде облік роботи комісії, звітує про її роботу.

Методична комісія розробляє практичні рекомендації щодо поліпшення організації і змісту та методів виховної роботи з учнями.

Методична робота, спрямована на вирішення завдання виховання майбутніх робітників, має проводитися на відповідному теоретично-педагогічному рівні і носити творчий, пошуковий характер. Всі вихователі зобов'язані брати активну участь в роботі методичної комісії. При проведенні засідань методичної комісії потрібно дотримуватися принципу колегіальності в обговоренні та вирішенні питань. Комісії в цілому та кожен вихователь відповідають за виконання рішень комісії.

Робота методичної комісії ведеться відповідно до перспективного та календарного планів. Перспективний план роботи методичної комісії, що складається на навчальний рік, передбачає проведення заходів орієнтовно з таких розділів:

- підсумки методичної роботи за попередній навчальний рік та завдання на новий;
- засідання комісій із зазначенням орієнтовного переліку питань, які виносяться на обговорення;
- підвищення кваліфікації та психолого-педагогічного рівня членів комісії (семінари, практикуми, педагогічні читання, лекції, доповіді, екскурсії і т.п.);
- написання методичних розробок, рефератів, доповідей;
- відкриті позаурочні заходи з учнями, які проживають у гуртожитку;
- звіти членів комісії про індивідуальну методичну роботу.

Питання, що включаються до перспективного плану та терміни їх виконання є орієнтовними; для підготовки доповідей, рефератів, написання методичних розробок визначаються конкретні виконавці.

Перспективний план роботи методичної комісії вихователів розглядається і затверджується педагогічною радою училища. Це

дозволяє узгодити роботу методичної комісії вихователів з іншими методичними комісіями.

Календарні плани роботи методичної комісії вихователів доцільно складати на квартал. В них деталізуються всі заплановані заходи, вказуються конкретні виконавці та терміни.

Календарні плани роботи методичної комісії вихователів затверджуються на її засіданні і вивішуються у педагогічному кабінеті.

Крім методичної комісії, як було сказано вище, до колективних форм методичної роботи належать методичні наради, науково-практичні конференції, школи передового досвіду, проблемні семінари, консультації, постійно-діючі семінари-практикуми. Специфіка організації їх роботи така.

Методичні наради вихователів – одна з найбільш розповсюджених форм роботи. На цих нарадах обговорюються окремі проблеми педагогічного та методичного характеру, а також поточні питання, що вимагають прийняття термінових рішень. Методичні наради можуть бути інформаційними, інструктивними, звітними та ін.

На інформаційних нарадах керівники професійно-технічних навчальних закладів мають ознайомити вихователів з новими директивними вказівками, положеннями, інструкціями та заходами щодо їх реалізації, а також із завданнями, що поставлені перед училищем управлінськими органами і т.д.

Інструктивні наради покликані дати правильне спрямування вихователям для виконання поставленого перед ними завдання, роз'яснити шляхи та методи його реалізації.

На звітних нарадах вихователі доповідають про виконання окремих доручень, про стан позаурочної діяльності довірених їм учнів, дотримання ними режиму та правил внутрішнього розпорядку і т.п.

Зазначені вище наради проводяться директором професійно-технічного навчального закладу, або його заступником з навчально-виховної роботи.

Науково-практичні конференції являють собою одну з форм залучення вихователів до творчого пошуку вирішення важливих наукових та практичних питань, пов'язаних з національним вихованням молоді.

В ході науково-практичних конференцій обговорюються питання підсумків педагогічних експериментів з організації виховної роботи з учнями, з якими виступають наукові працівники, а також повідомлення практиків-вихователів. Таким чином, поєднання теорії з практикою дозволяє знаходити позитивні рішення з обговорюваного питання.

Школи передового досвіду є результативною формою запровадження передового педагогічного досвіду і підвищення ефективності виховної роботи з учнями.

Основна мета школи передового досвіду – допомогти вихователям досягти у своїй діяльності рівня та результатів у вихованні учнів, які б відповідали вимогам сьогодення.

Школи мають ряд переваг порівняно з такими формами як лекції, екскурсії, семінари. Вони забезпечують більш глибоке, систематичне, планомірне і в той же час тісно пов'язане з дійсністю вивчення тої чи іншої проблеми. вивчаючи передовий досвід, школи займаються не тільки його пропагандою, а й запровадженням у практику роботи вихователів. Крім цього у школах створені можливості для проведення досліджень, експериментів.

Робота школи проходить у визначений час, з постійним режимом занять на відповідній базі навчання. Склад слухачів та лекторів школи передового досвіду є постійними. Навчання ведеться за продуманою програмою, що створює кращі можливості для застосування ефективних методів та засобів навчання.

Зауважимо, що організація роботи школи передового досвіду вихователів – справа регіонального навчально-методичного центру профтехосвіти; склад слухачів комплектується вихователями ряду професійно-технічних навчальних закладів.

Проблемні семінари, круглі столи є ефективними формами методичної роботи та підвищення психолого-педагогічних знань вихователів. При організації роботи проблемного семінару надзвичайно важливо дібрати актуальну проблему, залучити до роботи над нею всіх вихователів, домогтися їх активної участі в кожному семінарському занятті.

Постійно-діючі семінари-практикуми створюються з метою надання постійної методичної допомоги вихователя у плануванні та організації виховної роботи з учнями. Семінари проводяться відповідно розкладу не рідше одного разу в місяць. Учасниками семінару мають бути всі вихователі училища.

Консультації можуть бути груповими та індивідуальними. Групові консультації проводяться періодично з визначених тем. Для проведення групових консультацій запрошуються наукові працівники, кваліфіковані методисти, досвідчені вихователі.

Індивідуальні консультації проводять керівники училища систематично, за проханням вихователя чи відвідування заходу, який він проводить.

Поряд з колективними формами методичної роботи з вихователями важливим фактором підвищення психолого-педагогічного рівня останніх є індивідуальна методична робота з ними, яку мають проводити керівники професійно-технічного навчального закладу. Ця робота полягає у контрольному відвідуванні заходів, які проводять вихователі з учнями, у наданні допомоги при написанні вихователями методичних розробок, доповідей та повідомлень, складанні планів роботи, сценаріїв позаурочних заходів тощо. Перш за все такої допомоги потребують

вихователі-початківці від заступника директора з навчально-виховної роботи, який безпосередньо здійснює керівництво виховною роботою у професійно-технічному навчальному закладі.

4. ПЛАНУВАННЯ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАТЕЛЯМИ

Заступник директора училища з навчально-виховної роботи спрямовує і координує роботу всіх інженерно-педагогічних працівників, в т.ч. і вихователів, з національного виховання учнів, організації їх позаурочної діяльності. Він забезпечує системний підхід до організації позаурочної діяльності учнів, розробляє модель системи позаурочної роботи з учнями, організовує складання системи планів, яка включає: загальноучилищні плани (перспективні та поточні), плани роботи учнівських об'єднань (перспективні та поточні), плани роботи гуртків науково-технічної та художньо-прикладної творчості, гуртків художньої самодіяльності, спортивних секцій (перспективні та поточні), плани позаурочної діяльності учнів навчальних груп (перспективні та поточні), плани позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку (перспективні та поточні).

Позаурочна діяльність учнів професійно-технічного навчального закладу визначається загальноучилищними та груповими планами. Однак у цих планах упущені передвихідні та вихідні дні (субота, неділя). Заступник директора училища з навчально-виховної роботи має допомогти вихователям спланувати роботу клубу вихідного дня так, щоб кожен учень був залучений до корисної позаурочної діяльності в клубі.

Плани роботи клубу вихідного дня доцільно складати перспективні – на півріччя та на місяць. Для підготовки та проведення їх засідань треба заздалегідь розробляти плани-сценарії.

Заступник директора училища з навчально-виховної роботи допомагає вихователям спланувати та організувати роботу клубу вихідного дня, скласти перспективний та поточні плани позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку (додатки №№ 1-4).

Вихователі гуртожитку планують свою роботу відповідно до загальноучилищних планів позаурочної діяльності учнів. Вони складають перспективні та поточні плани роботи з учнями, які проживають у гуртожитку. У цих планах, крім заходів, передбачених загальноучилищними планами, вихователі намічають заходи щодо забезпечення збереження майна, дотримання учнями режиму, норм санітарії та гігієни та ін. Особливу увагу приділяють вихователі самопідготовці учнів, закріплених за ними, діяльності учнівського самоврядування у гуртожитку.

Заступник директора з навчально-виховної роботи має добре знати вихователів, їх сильні і слабкі сторони, здібності та нахили, спрямованість знань і захоплень. Без знання цих особливостей кожного

вихователя неможливо визначити зміст, форми та прийоми індивідуальної методичної допомоги.

Для вивчення особливостей кожного вихователя можна використати різні методи, проте найефективнішим є метод цілеспрямованого спостереження. Відвідуючи різноманітні позаурочні заходи, що їх проводять вихователі, заступник директора училища з навчально-виховної роботи спостерігає кожного вихователя, як кажуть, в роботі. Тут видно як вихователь володіє педагогічною технікою та технологією, в чому йому потрібна методична допомога.

Здобуті таким чином і узагальнені результати спостереження дозволять заступнику директора училища з навчально-виховної роботи спланувати індивідуальну методичну допомогу кожному вихователю.

Важливу інформацію можна здобути шляхом проведення індивідуальних бесід з вихователями. Вони дозволять глибше збагнути педагогічні можливості, сильні і слабкі сторони вихователів і надати їм відповідну методичну допомогу.

Методична робота заступника директора училища з навчально-виховної роботи покликана розв'язати ряд завдань: сприяти виявленню, узагальненню і запровадженню передового досвіду роботи вихователів, розкрити їх індивідуальні можливості, розвивати самоосвіту. Разом з директором училища заступник директора з навчально-виховної роботи визначає зміст методичної роботи з вихователями, а також різноманітні їх форми: колективні, групові чи індивідуальні. Принципові питання, пов'язані з організацією і змістом позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку, педагогічного забезпечення цієї діяльності з боку всіх вихователів доцільно виносити на обговорення педагогічної ради, науково-практичної конференції та інших колективних форм методичної роботи.

Заступник директора з навчально-виховної роботи бере активну участь у підготовці питання, винесеного для обговорення на педагогічній раді, розробляє рекомендації та рішення, а потім забезпечує його виконання.

Заступник директора училища з навчально-виховної роботи має приділяти значну увагу роботі методичної комісії вихователів. Він допомагає спланувати роботу методичної комісії, бере активну участь у підготовці та проведенні кожного її засідання, домагається активної участі в ньому кожного вихователя.

Піклуючись про гласність у методичній роботі з вихователями, заступник директора училища з навчально-виховної роботи створює методичний куточок (стенд), що має дві головні цілі – нагромадження методичного матеріалу на допомогу вихователям та оперативну інформацію для них.

Організуючи і проводячи методичну роботу з вихователями (колективну чи індивідуальну), заступник директора постійно пам'ятає

про її доброзичливий, систематичний характер, бо тільки така допомога може забезпечити успіх в національному вихованні майбутніх робітників.

Хороші вихователі не народжуються. Їх треба плекати і виховувати. В.О.Сухомлинський говорив, що людина “стає хорошим учителем насамперед завдяки обстановці творчої праці педагогічного колективу й учнів”.

5. ПОЗАУРОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Позаурочна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів здійснюється властивими для неї формами.

У науково-педагогічній літературі широко висвітлені такі поняття як “індивідуальна”, “групова”, та “масова” форми позаурочної роботи. Всі ці форми використовуються у позаурочній діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Проте, окремі позаурочні заходи, проведені будь-якого із названих форм, ще не забезпечать системного підходу до позаурочної діяльності учнів ПТНЗ.

А.Макаренко говорив, що ефективність того чи іншого одиничного виховного впливу заключається безпосередньо не в ньому самому, бо ефективність це продукт системних якостей. Тому продуктивність заходу (будь-якої форми) базується на включенні його в систему заходів.

Вивчення організації позаурочної діяльності учнів ПНЗ показало, що в багатьох з них використовуються форми роботи, які передбачають цикл, систему взаємопов'язаних позаурочних заходів і розкривають відповідну тему чи напрям виховання учнів.

Так, клубна форма роботи дозволяє спланувати систему знань, цикл логічно пов'язаних позаурочних заходів з виховання учнів на трудових традиціях українського народу, виховувати у них психологічну і практичну готовність до праці за обраною професією.

У педагогіці сказано, що основною організаційно-педагогічною формою навчання є уроки, які дають можливість систематичного вивчення змісту того чи іншого предмету.

У позаурочній діяльності учнів ПТНЗ такими системними організаційно-педагогічними формами слід визначити клуб, лекторій, гурток і т.п., які передбачають систему логічно пов'язаних позаурочних заходів відповідної тематики (естетичне, правове, економічне і т.д. виховання).

Отже, до системних організаційно-педагогічних форм позаурочної діяльності учнів ПТНЗ ми відносимо такі форми, які дають можливість спланувати цикл, систему логічно взаємопов'язаних групових чи масових позаурочних заходів, що розкривають певну тему чи напрям виховання учнів.

Таким чином, до системних організаційно-педагогічних форм позаурочної діяльності учнів ПТНЗ відносяться учнівські об'єднання

(виробничі, суспільно-політичні, аматорські, екологічні, художньо-естетичні, правові і т.д.)

А. Макаренко наголошував, що “ніяка школа не може і не повинна обходитися без клубної виховної роботи, і що учнівський клуб – обов’язкова ланка в загальному педагогічному процесі.

У позаурочній діяльності учнів ПТНЗ значне місце мають займати учнівські клуби, як самодіяльні об’єднання, які створюються за інтересами та бажанням учнів, мають чітку мету, завдання, свої органи управління, відповідну організаційну структуру, статут, девіз і т.п.

Забезпечення гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця неможливе без реалізації комплексного підходу організації позаурочної діяльності учнів, тобто створення системної форми роботи з кожного напрямку національно-громадянського виховання, а саме:

- формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу;

- утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі;

- формування творчої працелюбної особистості майбутнього фахівця, цивілізованого господаря, виховання учнів на трудових традиціях рідного народу, стимулювання потреби у набутті знань і професійної майстерності, вироблення розуміння необхідності праці як для розвитку суспільства, так і для вдосконалення особистості, розуміння необхідності інтеграції в цивілізовану економіку;

- виховання художньо-естетичної культури майбутнього фахівця, розвиток його художніх здібностей, опанування здобутками національної та світової культури, залучення учнів до художньої самодіяльності, виховання потреби культурного самовдосконалення;

- формування правосвідомості та громадянської відповідальності, непримиренного ставлення і готовності до боротьби з антигромадськими проявами та злочинністю, правопорушеннями громадського порядку в суспільстві;

- екологічне виховання майбутніх фахівців, формування у них гуманного ставлення до природи, почуття відповідальності за неї.

- фізичне вдосконалення майбутніх фахівців, як невід’ємна складова гармонійного розвитку, відповідальне ставлення до зміцнення світового здоров’я, дотримання здорового способу життя, розуміння необхідності постійного фізичного самовдосконалення.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ УЧНІВСЬКИХ ОБ’ЄДНАНЬ (КЛУБІВ, УНІВЕРСИТЕТІВ, ШКІЛ, ЛЕКТОРІЇВ) У ПТНЗ

Створюючи учнівські об’єднання у ПТНЗ треба виходити з того, що позаурочна діяльність учнів має сприяти професійному, моральному та фізичному становленню майбутнього фахівця, громадянина-патріота України.

Отже у ПТНЗ мають працювати учнівські об'єднання (клуби, лекторії, університети, школи, світлиці) з кожного напрямку національно-громадянського виховання. Так, наприклад:

- з напрямку “формування національної свідомості” створюється учнівський клуб “Україна – моя Батьківщина, а я її вірний син (дочка)”;
- з напрямку “виховання художньо-естетичної культури” створюється учнівське об'єднання “Світлиця”;
- з напрямку “виховання правової культури” створюється університет “Ти і Закон” і так д. З кожного напрямку національно-патріотичного виховання (додаток №).

Відсутність системної організаційно-педагогічної форми позаурочної роботи з будь-якого напрямку порушить вимоги комплексного підходу до національно-громадянського виховання майбутніх фахівців.

Кількість учнівських об'єднань визначається перш за все можливостями матеріальної бази ПТНЗ та педагогічного забезпечення їх діяльності.

Матеріальна база учнівських клубів –це спеціально призначені (закріплені) і відповідно обладнані приміщення, теле-, відеотехніка тощо.

Отже, для реалізації комплексного підходу щодо організації національно-громадянського виховання у позаурочний час в ПТНЗ має працювати 8-10 учнівських клубів, які охоплюють всі напрями. Зрозуміло, що засідання всіх клубів не може проходити в один день, проте, кожен із клубів має мати постійне приміщення. Якщо керуватись режимом (про що буде сказано більш ширше нижче) засідання клубу буде проходити один раз на місяць, то одне і те ж приміщення можуть використовувати два клуби. Таким чином орієнтовні розрахунки показують, що для клубної роботи потрібно: три-чотири приміщення на 200-250 кожне (для проведення засідань секцій років навчання) та кількість приміщень в розрахунку на кожну навчальну групу (20-25 приміщень).

Такої наявності спеціальних приміщень для роботи клубів не передбачено навіть у найновіших проектах комплексів ПТНЗ. Отже, за нинішніх умов слід повніше використовувати для роботи клубів навчальні кабінети, майстерні, лабораторії.

Кожному клубу слід закріпити на постійно кабінет, майстерню, лабораторію, з таким розрахунком, щоб можна було помістити у всіх цих приміщеннях весь континент учнів ПТНЗ. Завдання не з легких. Але ж всі учні (за винятком тих, що на виробничій практиці) поміщаються у майстернях, кабінетах, лабораторіях під час навчального процесу. Тут все чітко розписано: одна група в такому-то кабінеті, друга – в такій-то майстерні і т.д. Все це передбачено в розкладі уроків: урок математики, зрозуміло, – в кабінеті математики, урок фізики у кабінеті фізики і т.д. А от щоб провести, скажімо, засідання учнівського клубу, треба просити або ж узгоджувати приміщення із заступником директора ПТНЗ з навчально-виховної роботи. Вивчення показало, що такі ситуації у ПТНЗ далеко не рідкість.

Задзвонив урок з останнього уроку, навчальний кабінет закрили на кілька замків. А куди ж подітися учням у позаурочний час? Самопідготовку до уроків організовують у кімнатах гуртожитку (який, до речі, поруч з навчальним корпусом).

Як бачимо, ситуація вимагає продуманого використання навчально-матеріальної бази ПТНЗ для позаурочної діяльності учнів – зокрема роботи учнівських клубів.

Заняття учнівських клубів можна проводити у формі масових або групових заходів. Для першого варіанту потрібне велике приміщення, для другого – досить навчального кабінету.

Виходячи з умов училища, треба відповідно закріпити наявні навчальні та інші приміщення за учнівськими клубами.

У ПТНЗ, як правило, є один актовий зал. У ньому може працювати секція клубу першого року навчання. Які ж приміщення закріпити за секціями другого та третього років навчання (зауважимо, що засідання клубу проводиться окремо першого, другого та третього років навчання)?

Тут можуть бути різні варіанти. Один з них – використання клубів населених пунктів. Є й такий варіант – засідання клубу одного з років навчання (першого, другого чи третього) проводити в актовому залі (масова форма), двох інших – у навчальних кабінетах (групова форма). Все це має бути чітко сплановано і розписано у розкладі роботи учнівських клубів.

Режим роботи учнівських клубів визначається розпорядком дня ПТНЗ та розкладом позаурочних заходів, складовою частиною якого є розклад роботи учнівських клубів.

Зрозуміло, що клуби мають працювати у позаурочний час, бажано після вечері.

Більшість ПТНЗ працює за режимом п'ятиденним. Отже, протягом п'яти днів, а для учнів, які проживають у гуртожитку – семи днів) мають бути створені умови і розподілений цей час так, щоб кожен учень мав можливість брати участь в роботі клубів, уроків, секцій і т.п.

Для цього необхідно визначити дні клубної та гурткової роботи. Наприклад, понеділок, середа, п'ятниця – дні гурткової роботи; вівторок і четвер – дні клубної роботи.

Таким чином, кожен учень буде мати можливість вибрати той чи інший гурток або секцію, а також клуб і брати активну участь у їх роботі.

Вище було сказано, що клуби і гуртки мають працювати у вечірній час. Так рекомендують гігієністи. Проте, не всі ПТНЗ мають можливість дотримуватися цих рекомендацій, бо переважна більшість учнів багатьох живе у батьків. Тому вечірній час для клубної чи гурткової роботи для учнів цих училищ є неприйнятним. Повернувшись після уроків додому, учень вже не зможе знову йти у профтехучилище на засідання клубу чи заняття гуртка. Отже, час для клубної та гурткової роботи у кожному ПТНЗ визначається з врахуванням його специфіки та умов і встановлюється розпорядком дня. Зауважимо, що тут не можна

допускати стихійності, бо невизначений час для гурткової та клубної роботи призведе до різних наклад і неритмічності їх роботи. Як наслідок, вона буде епізодичною і малоефективною. Проте, визначення часу для роботи клубів у розпорядку дня ПТНЗ ще не виключає стихійності. Для ритмічної, систематичної роботи клубів, проведення їх засідань необхідний розклад їх роботи.

Як скласти розклад занять учнівських об'єднань – клубів, університетів, світлиць тощо?

Виходячи з бюджету вільного часу для роботи кожного клубу треба визначити один день на місяць (з днів клубної роботи). Наприклад, перший вівторок – заняття клубу “Лицарі України”, другий вівторок – заняття університету “Закон і ти” і т.д.

Визначивши день для занять кожного клубу, необхідно скласти розклад занять всіх клубів за такою схемою:

№ за п.	Тиждень	День	Час	Місце	Керівник клубу

Членами клубів з основних напрямів національно-громадянського виховання в ідеальному варіанті мають бути всі учні, тобто кожен учень бере активну участь в роботі всіх клубів.

І тут вже зустрічається протиріччя, щодо принципу добровільності та принципу комплексного підходу, а також зайнятості учнів у позаурочний час.

Проблема потребує глибокого дослідження і відповідних наукових рекомендацій. Наприклад, якщо учень бере активну участь тільки в роботі клубу з формування правової культури, то як ще у позаурочний час впливати на його гармонійний розвиток? Отже, участь учня лише в одному, або й двох клубах, на нашу думку, буде сприяти його односторонньому розвитку, порушить вимогу комплексного підходу до національно-патріотичного виховання у позаурочний час

Як бачимо, підходи до вирішення проблеми суперечливі, Тому, проблеми членства клубів слід вирішувати в врахування умов кожного ПТНЗ зокрема. Важливо, щоб кожен учень у позаурочний час був зайнятий корисною діяльністю, що сприяє його гармонійному розвитку.

У ПТНЗ крім клубів з основних напрямів національно-громадянського виховання мають працювати клуби аматорські, наукові, художні і т.п. Залучення учнів у ці клуби здійснюється з врахуванням їх інтересів та принципу добровільності.

7. ВЗАЄМОДІЯ УЧНІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ З СОЦІАЛЬНИМИ ІНСТИТУТАМИ

Робота учнівських клубів не може обмежуватися стінами ПТНЗ. Саме через клуб життя учнів має тісно пов'язуватися з соціальним

середовищем. Клуби мають опиратися на тісні зв'язки з підприємствами-замовниками, загальноосвітніми школами, закладами культури, творчими організаціями, товариствами тощо. При чому їх робота має будуватися не на епізодичних заходах, а на добре продуманій і спланованій системі спільних заходів з різними соціальними інститутами. Відомо, що родинне виховання є фундаментом особистості людини. Тому успішне виховання майбутніх фахівців. Їх активна участь у клубній роботі значною мірою залежить від впливу батьків. Класні керівники спільно з батьками мають виявити інтерес того чи іншого учня, залучити його до роботи в клубі, постійно цікавитися його участю у заходах, які проводяться клубами.

Важливим напрямом спільної роботи керівників клубів з сім'єю є участь батьків у підготовці та проведенні засідань клубів.

Батьки учнів працюють у різних галузях виробництва та сферах суспільного життя – на заходах, в сільському господарстві, у торгівлі, в установах культури, в державних, правоохоронних органах, є військовослужбовцями, бізнесменами і т.д.

Керівники учнівських клубів мають вміло використовувати цей вагомий потенціал батьків. Так, наприклад, батьки, які працюють у сфері культури та мистецтва можуть надати кваліфіковану допомогу керівникам клубів у проведенні заходів з естетичного виховання; Батьки, які працюють у правоохоронних органах – з правового виховання, військовослужбовці – з героїчно-патріотичного виховання членів клубів.

У нинішніх умовах формування ринкових відносин, дефіциту бюджетних коштів на освіту, слід краще використовувати можливості батьків для зміцнення та розширення матеріальної бази роботи клубів. Адже окремі з них мають можливості придбати чи передати безплатно клубу радіо-, відеотехніку, можливо, навіть, обладнати кімнату для клубної роботи тощо. Треба, щоб спонсорська допомога батьків спрямовувалась не тільки на зміцнення навчальної бази, але й матеріальної бази учнівських клубів. ПТНЗ щорічно приймає на навчання випускників загальноосвітніх шкіл. Отже, училище, по суті, існує на базі загальноосвітньої школи – не прийдуть її випускники в училище, воно по суті перестане існувати, а це означає, що не будуть існувати і учнівські клуби. Орієнтація школярів на робітничі професії – важливе завдання всього колективу училища, в тому числі й колективів учнівських клубів. Учнівські клуби ПТНЗ мають спланувати комплекс спільних заходів відповідними клубами загальноосвітніх шкіл. Комплекти школярів з учнями ПТНЗ викликають у них інтерес до робітничих професій, бажання навчатися в училищі.

Актуальність взаємодії учнівських клубів ПТНЗ зростає в сучасних умовах реформування системи професійно-технічної освіти, оптимізації мережі професійно-технічних навчальних закладів, перегляду переліку робітничих професій, динамічними змінами у потребі кваліфікованих робітничих кадрів у зв'язку з реструктуризацією промисловості, зміни

економічних відносин на селі, розширення сфери обслуговування та бізнесу.

Учнівські комплекси мають посилити спільну роботу з школярами ще й тому, що в умовах ринкових відносин зростає роль виробника-фахівця, спроможного виробляти товари, які б відповідали світовим стандартам.

Зміни економічних відносин призвели до того, що профтехучилища залишилися без базових підприємств. Це ускладнило можливості зміцнення їх матеріально-технічної бази, працевлаштування випускників тощо. Зрозуміло, що за таких обставин проблема взаємодії колективів ПТНЗ та підприємств зокрема у позаурочній діяльності учнів ніби, як то кажуть, відійшла на задній план, або ж зовсім зникла. Проте, вивчення показує, що ряд підприємств та організацій потребують кваліфікованих робітників. Отже, колектив профтехучилища і зокрема колективи учнівських клубів, а особливо клуб з формування трудової культури учнів має продумано і цілеспрямовано використовувати можливості колективів-замовників у вихованні учнів на трудових традиціях, розвитку у них інтересу й зацікавлення професією, якою оволодівають.

Вивчення показало, що ряд ПТНЗ не поривають співпраці з підприємствами у трудовому вихованні учнів. Ветерани праці беруть активну участь у роботі учнівських клубів, для учнів проводяться екскурсії і музей підприємств. Причому ці заходи є систематичними, спланованими. Ряд профтехучилищ, які не мають належної матеріальної бази, використовують культурно-побутові приміщення підприємств-замовників. Заняття чи засідання учнівських об'єднань з трудових традицій проходять у приміщеннях клубів підприємств. Це в якійсь мірі наближує учнів до місця їх майбутньої праці, а ветеранів праці до учнів ПТНЗ. Між ними зав'язується міцна дружба. Ветерани праці приходять в училище, проводять бесіди в навчальних групах.

Важливі напрями співпраці – участь учнів ПТНЗ у художній самодіяльності підприємств. Відомо, що активність робітників в художній самодіяльності значно знизилась, а ПТНЗ не мають коштів для оплати керівників художніх колективів. За такої ситуації підприємства оплачують керівників художньої самодіяльності, учасниками яких є більшість учнів ПТНЗ. Така співпраця є корисною для підприємств і училищ: учасники колективів художньої самодіяльності виступають перед робітниками з концертами. Учні ПТНЗ, які беруть участь у колективах художньої самодіяльності вдосконалюють свої художні здібності, доцільно і продуктивно використовують позаурочний час.

Багато підприємств мають добру спортивну базу. В сучасних умовах інтерес виробничих колективів до спортивно-фізкультурної роботи значно знизився. ПТНЗ мають можливість користуватися спортивними спорудами підприємств, підприємств, підтримуючи їх в належному стані.

Як бачимо, проблема взаємодії ПТНЗ з виробничими колективами у позаурочній діяльності учнів в сучасних умовах є надто складною. Це зумовлено насамперед економічною кризою, переходом ринкових

відносин, складом виробництва, наслідком якого є зникнення потреби у кваліфікованих робітничих кадрах.

Проте, і за цих умов ряд ПТНЗ знаходять спільні інтереси з виробничими колективами, використовуючи їх можливості для організації позаурочної діяльності учнів і зокрема учнівських клубів.

В естетичному вихованні учнів ПТНЗ вагоме місце належить закладам культури та мистецтва. Культпоходи в театр, кіно, зустрічі з артистами, композиторами, письменниками, художниками ввійшли в практику позаурочної роботи і зокрема роботи учнівських об'єднань.

В останні роки взаємодія ПТНЗ із закладами культури та мистецтва дещо ускладнилася. Відсутність бюджетних коштів, несвоєчасна виплата стипендій та зарплати значно зменшили можливості відвідування учнями театрів, кінотеатрів, музеїв та інших закладів культури. А для ряду ПТНЗ до цього додалися ще й труднощі з транспортом. Однак, навіть за таких складних умов, треба домагатися, щоб кожен учень за час навчання у ПТНЗ обов'язково побував у всіх театрах та музеях обласного центру, взяла участь у зустрічах з артистами, художниками, письменниками та іншими представниками творчої інтелігенції. Ці заходи мають бути чітко сплановані клубом з художньо-естетичного виховання учнів. Кошти для реалізації запланованих клубом заходів треба заробити.

Учні самі мають заробити гроші на квитки в театр, кіно, музей. Безумовно, йдеться про організовану, посилену учнівську працю. І тут на допомогу учням мають прийти інженерно-педагогічні працівники-майстри виробничого навчання, класні керівники, керівники учнівських клубів.

Ряд ПТНЗ знаходять різні шляхи (безумовно йдеться про законні шляхи) заробляння грошей. Тут і організація праці в учнівських кооперативах, малих підприємствах, надання послуг, виготовлення замовлень у майстернях, гуртках художньо-прикладної творчості та ін.

Відомо, що у ПТНЗ навчається соціально складний континент учнів. Це – діти-сироти, напівсироти, діти з багатодітних сімей, і, ще як їх називають “педагогічнозапущені” або “важкі” діти. Дехто з них скоїв злочин чи правопорушення ще навчаючись в школі. Це все вимагає посиленої роботи з правового виховання учнів. В більшості ПТНЗ працюють системи позаурочної форми з правового виховання учнів. Як школи, університети, лекторії, до участі в яких залучені працівники правоохоронних органів. Працівники прокуратури, судді, адвокати, працівники органів юстиції та внутрішніх справ виступають перед учнями на масових та групових заходах, проводять індивідуальні бесіди з окремим учнями.

Вивчення показує, що тісна взаємодія ПТНЗ з правоохоронними органами у правовому вихованні учнів дає позитивні результати і зменшує кількість аморальних вчинків серед учнів.

В роботі клубу з героїко-патріотичного виховання учнів необхідна тісна співпраця з представниками українського війська та ветеранами війни та УПА. Така співпраця має бути плановою та систематичною.

Лише за таких умов вона може бути ефективною. Треба спланувати систематичні зустрічі зі старшими та солдатами українського війська, ветеранами другої світової війни та УПА, екскурсії у військові частини, походи (спільно з воїнами) по місцях бойової слави патріотів України, спільні військово-спортивні ігри, концерти художньої самодіяльності з героїко-патріотичних пісень тощо.

Отже, в роботі клубів треба передбачити тісну взаємодію з соціальними інститутами. Вище розкрито форми взаємодії з сім'єю, школами, підприємствами закладами культури та ін., але далеко не всіма. Відповідно до напрямку роботи клубу слід визначитися у співпраці з відповідним соціальним інститутом. Так, наприклад, клуб екологічного виховання опиратися на тісну співпрацю з природоохоронними органами, фізичного виховання – з органами охорони здоров'я і т.д.

Важливим чинником роботи клубів є учнівське самоврядування. Учні беруть активну участь в керівництві роботою клубу, обирають його керівний орган, беруть участь у плануванні роботи клубу, розробляють сценарії його засідань, організовують і забезпечують його проведення.

Роботу клубу очолює Рада, до складу якої входять по одному-два учні від кожної навчальної групи. Такий представницький склад Ради забезпечує її тісний зв'язок з кожною навчальною групою, що дозволяє оперативно доводити рішення Ради клубу до кожного учня – члена клубу, тримати постійний зв'язок з активом, класним керівником кожної групи. Член Ради – учень, крім виконання відповідних функцій та доручень Ради, забезпечує участь учнів своєї групи в роботі клубу, залучає їх до підготовки та проведення тих чи інших заходів, постійно інформує класного керівника про роботу клубу та участь у ній учнів групи.

Для керівництва всіма об'єднаннями у ПТНЗ обирається Рада учнівських об'єднань (клубів) до складу якої входять представники від кожного клубу, а також від педагогів, батьків, колективів підприємств та інших соціальних інститутів.

Раду очолює голова та його заступник (як правило – учень). До компетенції Ради учнівських об'єднань входить: розгляд планів роботи клубів, аналіз планів-сценаріїв засідань клубів, навчання учнівського активу клубів, аналіз активності учасників клубів, інформування Ради позаурочної діяльності про роботу клубів.

Рада клубів планує свою роботу, проводить засідання не рідше одного разу на місяць, веде щоденник Рішення Ради об'єднань обов'язкове для всіх клубів ПТНЗ.

Таким чином, завдяки участі в роботі органів самоврядування, учні мають можливості організувати свою позаурочну діяльність відповідно до інтересів, проявляти ініціативу, почувати себе господарями в клубі, що забезпечує високу ефективність роботи останнього.

Ефективна діяльність учнівських клубів неможлива без її повсякденного педагогічного забезпечення. Діяльність учнівських клубів,

як складова позаурочної діяльності учнів, є справою всього інженерно-педагогічно колективу ПТНЗ. Проте, вивчення показує, що активну участь в роботі учнівських клубів беруть лише окремі педагогічно-ентузіасти.

Залучити кожного інженерно-педагогічного працівника до активної участі в роботі клубів неможливо без доручення кожному забезпечення педагогічного керівництва конкретним клубом.

Статус інженерно-педагогічного працівника ПТНЗ стосовно позаурочної роботи з учнями не визначений жодними нормативними чи навіть інструктивно-методичними документами (за винятком класного керівника та вихователя гуртожитку).

Вихователь та класний керівник (до речі чим обґрунтована така назва: “класний керівник навчальної групи?”) організовують свою діяльність згідно відповідних положень і отримують визначену відповідну грошову винагороду.

А от керівник учнівського клубу чи якогось іншого учнівського об'єднання залишився поза увагою щодо відповідної матеріальної винагороди. У свій час це вважалося громадянським дорученням. Нині, коли в суспільстві утверджуються нові економічні відносини, треба шукати відповідних підходів до оплати неоплачуваної колись (громадянської) праці. Адже учнівські об'єднання як системні організаційно-педагогічні форми роботи мають стати важливим чинником національно-громадянського виховання учнів ПТНЗ у позаурочний час. Та без належного педагогічного забезпечення ефективної їх діяльності сподіватися даремно. Керівництво ПТНЗ за нинішніх умов мало б знайти певну форму матеріального заохочення цих педагогів.

Педагогічне забезпечення роботи учнівських клубів передбачає належну психолого-педагогічну та методичну підготовку інженерно-педагогічного працівника до керівництва клубною роботою. Не всі викладачі ПТНЗ мають педагогічну освіту, більша частина з них – це спеціалісти різних галузей народного господарства. Володіючи відповідними професійними знаннями, вони не мають належної психолого-педагогічної підготовки до виховної роботи і зрозуміло, що навіть при їх великому бажанні та старанні не можуть забезпечити належного рівня педагогічного керівництва учнівськими клубами. Отже, слід подбати, щоб кожен такий викладач шляхом підвищення кваліфікації, активної участі у методичних об'єднаннях, семінарах, науково-практичних конференціях та педагогічних читаннях оволодів психолого-педагогічними знаннями.

З цією метою у профтехучилищі має працювати методичне об'єднання (комісія) керівників клубів. Вона має надати конкретну допомогу педагогам у плануванні роботи учнівських клубів, підготовці та проведенні їх засідань, оволодіти передовим педагогічним досвідом.

Роль педагога у керівництві учнівським клубом корінним чином відрізняється від його ролі на уроці. Він має вміло і тактовно

спрямовувати діяльність органу учнівського самоврядування клубом, але ні в якому разі не підміняти його, і не диктувати своєї волі. Отже, він має виконувати складну роль консультанта-порадника, але разом з тим не пасивного спостерігача.

Здійснюючи педагогічне керівництво клубами, педагог має делікатно, але своєчасно втручатися туди, де виявляються, як кажуть “вузькі місця”, давати потрібні поради, допомагати усувати недоліки.

В організації роботи учнівських об'єднань ПТНЗ вагома роль належить запросити директора з навчально-виховної роботи. Враховуючи умови ПТНЗ заступник директора з навчально-виховної роботи за широкою участю педагогів та учнівських активів визначає комплекс системних організаційно-педагогічних форм позаурочної діяльності учнів, в тому числі кількість, напрями діяльності та назви учнівських клубів.

Він добирає і закріплює постійне місце – приміщення для роботи кожного клубу. Відповідно до розпорядку дня визначає дні клубної роботи (наприклад, вівторок і четвер), організовує складання розкладу їх засідань.

Заступник директора ПТНЗ з навчально-виховної роботи допомагає керівникам клубів у складанні планів їх роботи, написанні сценаріїв засідань, передбачають у них тісну взаємодію з соціальними інститутами – сім'єю, колективами підприємств, загальноосвітніми школами, закладами культури тощо. Спільно з керівниками клубів заступник директора з навчально-виховної роботи розробляє структуру учнівського самоврядування клубів.

Надзвичайно важливим і складним завданням заступника директора з навчально-виховної роботи є добір інженерно-педагогічних працівників, керівників клубів, організовує їх навчання.

Важливим завданням директора з навчально-виховної роботи є залучення учнів до клубної роботи, контроль за їх участю у них.

Заступник директора з навчально-виховної роботи здійснює систематичний контроль за роботою в учнівських клубах, аналізує ефективність проведення їх засідань. Безумовно, успіх клубної роботи залежить від ставлення до неї директора ПТНЗ та інших керівників училища.

Там директор ПТНЗ приділяє увагу роботі учнівських клубів, вважаючи їх важливим фактором національно-громадянського виховання майбутніх фахівців, бере участь у їх засіданнях, аналізує їх проведення, допомагає керівникам клубів, учнівські клуби працюють ритмічно, цікаво і ефективно. Де ж директор не помічає їх існування, там і така результативність роботи.

Таким чином, учнівські клуби, як важлива організаційно-педагогічна форма позаурочної роботи успішно працюють у тих ПТНЗ, де вони мають чітко визначені напрями своєї роботи, постійну, закріплену матеріальну базу, сталий режим роботи, тісний взаємозв'язок з

соціальними інститутами, добре поставлене учнівське самоврядування, педагогічне забезпечення та постійну увагу з боку керівників ПТНЗ.

8. ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКИХ КЛУБІВ ПТНЗ З ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

I. Формування національної свідомості.

Основні завдання:

- виховання у майбутніх фахівців патріотичних почуттів, формування національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, готовності до праці в ім'я України;
- виховання майбутніх фахівців як типових носіїв національної культури, продовжувачів справи батьків;
- усвідомлення майбутніми фахівцями своєї етнічної спільності, освоєння національних цінностей (мови, території, культури); виховання поваги до культури та історії рідного народу;
- утвердження в свідомості майбутніх фахівців національної гідності, внутрішньої свободи, гордості за свою землю, свій народ; за свою Батьківщину – Україну, відмова від почуття національної меншовартості.
- ознайомлення з правдивою історією культури та освіти українського народу, повернення до культурних надбань, замулених сторінок нашої спадщини;
- героїко-патріотичне виховання майбутніх фахівців, формування у них патріотичних почуттів, вироблення високого ідеалу служіння своєму народові, готовності до ратного подвигу в ім'я процвітання України, прагнення бачити її незалежною, процвітаючою;
- вироблення культури міжнаціональних відносин, доброзичливого ставлення до представників інших народів, їх національно-культурних цінностей.

Для реалізації цих завдань доцільно створити учнівські клуби “Україна – моя Батьківщина” та “Лицарі України” (героїко-патріотичний клуб).

Орієнтовна тематика засідань цих клубів:

Я і моя Україна. Сутність і необхідність національної свідомості для розбудови Української держави. Нам пора для України жити. Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину. Без верби та калини немає України. 22 січня – свято Соборності України. Михайло Грушевський – перший Президент Української держави. Володимир Великий – Хреститель України. Заснування Києва. Князь-воїн Святослав Ігоревич. Княгиня Ольга. Князювання Ярослава Мудрого – апогей могутності Київської Русі. Храм Святої Софії в Києві. Володимир Мономах – борець за єдність Русі. Князь Данило Галицький. Україна у

Речі Посполитій. Князь Костянтин Острозький і Острозька Академія. Запорізьке козацтво та його боротьба проти поневолювачів. Гетьман Петро Сагайдачний. Гетьман Богдан Хмельницький. Гетьман Іван Виговський. Гетьман Іван Мазепа. Гетьман Пилип Орлик та його Конституція. Кирило Розумовський – останній Гетьман України. Запорізька Січ. Українська інтелігенція. Тарас Шевченко – великий син українського народу. Українці у світі. Симон Петлюра, його роль у визвольних змаганнях за незалежність України. Центральна Рада. Гетьманщина, Павло Скоропадський. ЗУНР. Більшовицькі голодомори в Україні. ОУН, Євген Коновалець. Андрій Мельник, Степан Бандера. УПА, генерал Роман Шухевич. Дисиденти 60-х років. Українська діаспора. День незалежності України. Місце України у світовому співтоваристві. Герої Крут Україна – незалежна демократична держава. Історія родини кожного з нас – це літопис нашого народу.

II. Формування духовної культури, світогляду; утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі.

Основні завдання:

- формування у майбутніх фахівців пізнавальних інтересів, поглядів, переконань, моральних та естетичних почуттів, ідеологічних поглядів та інших духовних цінностей, які характеризують їх ставлення до себе, інших людей, праці, природи тощо;
- озброєння майбутніх фахівців знаннями закономірностей розвитку природи і суспільства, народного світорозуміння та світосприймання; формування цілісних уявлень про історію розвитку суспільства і національної культури;
- формування світогляду як узагальненої системи філософських, політичних, моральних, естетичних, релігійних переконань і поглядів людей на світ і своє місце у ньому, розуміння сенсу життя;
- збагачення духовної особистості майбутнього фахівця шляхом засвоєння національних і світових надбань культури;
- формування у майбутніх фахівців глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю;
- усвідомлення майбутніми фахівцями політичної ролі особистості в суспільних відносинах, що відбуваються в період відродження і розбудови незалежної України, власного права на вибір ідеологічної та політичної позиції.
- формування у майбутніх фахівців вміння з наукових позицій оцінювати події суспільно-політичного життя в Україні і за рубежом;
- формування потреби оволодівати політичними знаннями, розширювати політичний коридор;

– виховання непримиренного ставлення до антигуманних ідеологічних доктрин, що проповідують класову, групову, національну, расову ненависть, великодержавний шовінізм або фашизм.

З цього напрямку можна створити учнівський клуб “Людина і світ”.

Орієнтовна тематика засідань клубу.

Що таке духовні цінності? Єдність національних та загальнолюдських цінностей. Свобода – одна з найбільших цінностей. Починаймо будувати храм із себе. Моральний ідеал та його місце в житті людини. Природа і зміст морального вибору. Історія і особистість. Що таке світогляд людини. Як ми ставимося до людей. Загальнолюдські духовні цінності. Хочеш жити для себе – живи для інших. Моральні устої української родини. Духовні цінності українського народу. Посієш добро – збереш золото. Родовід – духовний діалог поколінь. Благородство та інтелігентність людської душі. Суспільство і людина. Культурні цінності України. Скарби духовної культури українського народу. Митрополит Петро Могила. Митрополит Шептицький – духовний учитель українського народу. Патріарх Йосип Сліпий. Патріарх Мстислав. “Просвіта та її роль”. Світогляд українського народу. Києво-Могилянська академія. Обереги України (звичаї та обряди). Мово рідна, мово солов’їна. Мова і національна свідомість народу. Трипільська культура – що це таке? Нам треба голосу Тараса. Таємниче Трипілля – колыска українського народу. Козацькому роду нема переводу. Я син народу, що вгору йде (І.Франко). Л.Українка – славна дочка України. Українське національне відродження та Церква. Любить людей мене навчила мати. Сім’я та українські виховні традиції. Рід приходить і рід відходить, а земля зостається навік. Пізнай свій рід – побачиш свій шлях у житті.

III. Формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря

Основні завдання:

– формування у майбутніх фахівців розуміння праці в житті людини і суспільства, виховання у них поваги до людей праці, які створюють матеріальні цінності;

– виховання свідомого ставлення до праці, як вищої цінності людини і суспільства, формування творчої працелюбної особистості, цивілізованого господаря, готовності до життєдіяльності і праці в умовах ринкових відносин;

– виховання конкурентноспроможного, організованого, дисциплінованого фахівця;

– формування у майбутніх фахівців прагнення досконало оволодівати обраною професією, оволодівати високою трудовою культурою, основами наукової організації праці;

– виховання бережливого ставлення до державної, колективної та приватної власності та природних багатств.

З наряду створюється учнівський клуб “Тобі Україно – моя праця”.

Орієнтовна тематика засідань клубу:

Трудові традиції українського народу. Народні приказки про працю. Українські казки про працелюбних людей. Сучасні виробничі технології і професійні вимоги до фахівців. Форми власності, твоє ставлення до них. Ветерани праці з твоєї професії. Від чого залежить якість праці? Що ти знаєш про підприємництво? Хто такі бізнесмени? Культура твого робочого місця. Що ми знаємо про трудове законодавство. Що таке трудова угода? Які характерні риси товарного виробництва? Чому ти обрав саме цю професію? Що таке конкурентноздатна продукція? Кого ти наслідуєш як фахівець? Чи потрібно людині працювати? Що таке творча праця. Чому буває дефіцит товарів? Трудовий контракт. Охорона праці. Пенсії та пенсійне забезпечення. Чи відповідає виробник за неякісний виріб? Конкурентноспроможний фахівець. Що таке світовий стандарт. Чому має великий попит японська радіоелектроніка? Що таке конкуренція? Чи потрібні малі підприємства? Які податки платять підприємства? Що дає автоматизація виробництва? Від яких факторів залежить працездатність людини? Чи потрібний виробникам банківський кредит? Що означає реструктуризація промисловості? Чому необхідна приватизація підприємств? Місце України у світовому товарному виробництві. Функції фонду державного майна. Податкова інспекція та її функції. Чому потрібна демонополізація виробництва.

IV. Виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців

Основні завдання:

- формування основ естетичної культури, естетичного сприймання та емоційного ставлення до прекрасного у навколишній дійсності, природі та суспільстві;
- оволодіння цінностями і знаннями національного і світового мистецтва;
- формування здатності до сприйняття творів мистецтва і літератури, вміння оцінювати і розуміти їх з позиції художнього відображення дійсності, виховання глибокої поваги і бережливого ставлення до пам'яток культури, народної творчості;
- розвиток інтересів і прагнення до розвитку художніх здібностей і творчої діяльності в мистецтві і літературі, вдосконалення естетичних знань, вмінь та навичок;
- формування уявлення про смак і моду, привносити естетику в поведінку, працю, навчання, побут, відпочинок, уміння робити все навколо себе прекрасним, примножувати культурно-мистецькі надбання;
- формування негативного ставлення до потворного в мистецтві, побуті, поведінці, одязі і т.д.

З наряду виховання художньо-естетичної культури в ПТНЗ створюється учнівський клуб “У світі прекрасного”.

Орієнтовна тематика засідань клубу:

Краса природи (прекрасне в природі). Прекрасне в людині. Культура поведінки. Музика в житті людини. Українська народна пісня. Мода у твоєму житті. Побут та естетична культура особистості. Хороші манери. Краса людських відносин. Людина і речі. Легенди рідного краю. Прекрасне в скульптурі. А над світом українська вишиванка цвіте. Я візьму той рушник. Звучи, рідна мово, квітуй. Поезія Ліни Костенко. Дівчина з легенди Маруся Чурай. Кобзар Мамай – прообраз національного лицаря. Ота, що просто мати. Берегиня родинного гнізда. У чужому намагайтесь, й свого не цурайтесь. Під маминим впливом росте калина. Василь Стус на тлі епохи. Культура моди та одягу. Побутові звичаї та обряди. Весільні обряди. Трипільська культура – пракультура Українців. Живопис рідного краю. Архітектурні пам'ятки краю. Скульптури рідного краю. Український різдвяний вертеп. Естетика виробництва. Стил, смак, манери. Музеї міста та області. Театри міста та області. Історичні пісні та думи. Колядки та щедрівки. Веснянки. Свято Івана Купала. Великодні свята. Різдвяні свята.

V. Виховання правової культури та громадянської відповідальності

Основні завдання:

- формування у майбутніх фахівців поваги до Конституції України, Законів України, до державної символіки – Герба, Прапора, Гімну;
- формування розуміння оволодіння законодавством, дотримання законів;
- формування знань з основ державного права, трудового, громадянського, сімейного та інших галузей права;
- вивчення основних положень Загальної декларації про права людини, Декларації прав дитини та Конвенції про права дитини, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН;
- виховання громадянської відповідальності за свої вчинки;
- формування негативного ставлення до проявів беззаконня, правопорушень.

З наряду створюється учнівський клуб “Закон і ти”.

Орієнтовна тематика засідань клубу:

Україна – суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Громадянство України. Україна – республіка. Органи державної влади України. Державною мовою в Україні є українська мова. Державні символи України – Державний Прапор, Державний Герб і Державний гімн. Права громадян України. Свободи громадян України. Обов'язки громадян України. Президент України – глава держави. Кабінет Міністрів

України та інші органи виконавської влади. Верховна рада України – єдиний законодавчий орган. Місцеве самоврядування в Україні. Конституційний Суд України. Що означає бути законопослушним громадянином. Твої трудові права. Відповідальність за злочини та правопорушення. Відповідальність за порушення природоохоронних законів. Відповідальність за цивільним законодавством. Твої майнові права. Правові відносини між батьками і дітьми. Правові відносини між подружжям. Закон і мораль. Алкоголізм – суспільне зло. Відповідальність за розповсюдження наркотиків. Куріння чи здоров'я? Вибирайте самі. Держава і особа. Конституція Пилипа Орлика – перша Конституція в Європі. Дисципліна і самодисципліна.

VI. Формування екологічної культури майбутніх фахівців.

Основні завдання:

- формування у майбутніх фахівців усвідомлення того, що людина – частина природи, а історія людського суспільства – частина історії природи, що природа є першоосновою існування людини і суспільства;
 - формування відповідальності за природу як національну, так і загальнолюдську цінність, основу життя на землі;
 - озброїти майбутніх фахівців знаннями, виробити у них практичні вміння і навички раціонального природокористування, спонукати їх до конкретних дій щодо поліпшення стану довкілля, не допускати негативних впливів на природу в процесі своєї трудової діяльності;
 - вивчати природу свого краю, виховувати дбайливе ставлення до природних багатств України;
 - виховувати нетерпимість до вчинків, що завдають шкоди природі.
- З наряду доцільно створити учнівський клуб “Зелений дивосвіт”.

Орієнтовна тематика засідань клубу:

Екологічна ситуація в Україні. Соціально-організаційні і правові основи охорони природи. Екологічна культура – показник цивілізованості держави. Людина в міському середовищі. Екологія та моральність. В гармонії з природою. Збережемо природу для майбутніх поколінь. До лісу як у храм. Проблеми прісної води на Землі і в Україні. Чорнобиль – біль і трагедія України. Екологічна криза на землі. Вплив людини на довкілля та його наслідки. Столиця – дзеркало країни. Чим дихає Київ? Екологічна ситуація на Львівщині. Екологія і проблема охорони здоров'я суспільства.

VII. Фізичне вдосконалення та загартування майбутніх фахівців.

Основні завдання:

- формування у майбутніх фахівців відповідального ставлення до зміцнення свого здоров'я, дотримання здорового способу життя, розуміння необхідності фізичного самовдосконалення;
- виховання потреби у постійному заняття фізичною культурою та спортом; дотримання режиму, санітарно-гігієнічних норм і правил;
- виховання волі, дисциплінованості, організованості і самостійності, відповідальності, впевненості в своїх силах і можливостях;
- використання історичного національного досвіду фізичного виховання, формування рис лицарства і мужності, самовдосконалення тіла і духу.

З напряду створюється клуб "В козацькому тілі – козацький дух".

Орієнтовна тематика засідань клубу:

Твій режим, як ти його дотримуєшся? Твоє житло (санітарно-гігієнічні норми та правила). Сонце, повітря і вода в твоєму повсякденному житті. Чому потрібно робити фіззарядку? Твоя норма щоденних фізичних навантажень. Як підтримуєш свою вагову категорію. Твоя кухня і режим харчування. Алкоголь і наркотики – вороги твого здоров'я. Твій сезонний одяг. Як ти спиш (час відходу до сну, його тривалість)? Як і де ти проводиш вихідні дні? Що ти знаєш про українських спортсменів. Місце спортивної України в спортивному світі. Твоє взуття. Твій вільний час і фізичне загартування. Шкідливі звички на їх вплив на здоров'я людини. СНІД – чума століття. Фізичне загартування запорізьких козаків. Харчування на Запоріжжі. Твій спортивний одяг та взуття. Твій літній відпочинок. Організація та способи активного відпочинку. Здоровий спосіб життя.

ДОДАТОК №1

Орієнтовна структура перспективного та поточного планів позаурочної діяльності учнів професійно-технічного навчального закладу, які проживають у гуртожитку

I. Підсумки позаурочної діяльності учнів за попередній та завдання на новий навчальний рік (участь учнів у позаурочних заходах, учнівських об'єднаннях, гуртках науково-технічної та художньо-прикладної творчості, художньої самодіяльності, спортивних секціях і т.п., забезпечення самопідготовки, активізація учнівського самоврядування, дотримання режиму, правил внутрішнього розпорядку, норм санітарії та гігієни, взаємодія з викладачами, майстрами виробничого навчання, батьками, представниками соціальних інститутів і т.д.).

II. Забезпечення участі у загальноучилищних та групових позаурочних заходів (зборах, конкурсах, олімпіадах, оглядах, змаганнях, походах і т.п.).

III. Залучення та забезпечення активної участі учнів у:

III.1 – учнівських об'єднаннях (клубах, університетах, школах, лекторіях і т.п.);

III.2 – гуртках науково-технічної та художньо-прикладної творчості;

III.3 – гуртках художньої самодіяльності;

III.4 – спортивних секціях, змаганнях, турпоходах.

IV. Організація самопідготовки учнів (умови, режим, педагогічне забезпечення).

V. Організація роботи клубів вихідного дня та забезпечення участі у них учнів.

VI. Забезпечення дотримання учнями режиму та правил внутрішнього розпорядку.

VII. Заходи щодо створення нормальних житлово-побутових умов учнів у гуртожитку (збереження інвентаря, меблів, дверей, вікон і т.п.).

VIII. Організація харчування та медичного обслуговування учнів.

IX. Взаємодія з представниками соціальних інститутів:

IX.1 – спільна робота з батьками учнів;

IX.2 – спільні заходи з установами культури, творчими спілками і т.п.;

IX.3 – спільні заходи з виробничими колективами та ін.

X. Взаємодія з класними керівниками, майстрами виробничого навчання, викладачами, керівниками учнівських клубів, гуртків, секцій і т.п.

XI. Активізація учнівського самоврядування у гуртожитку.

ДОДАТОК №2

Перспективний план позаурочної діяльності учнів ВПУ №63 м. Львова, які проживають у гуртожитку на 1998/1999 н.р.

I. Поряд з позитивними результатами позаурочної діяльності учнів протягом попереднього 1997/1998 н. року мали місце такі упущення та недоліки: у позаурочних заходах не брало участі 28% учнів; в роботі клубів – 34%, гуртками науково-технічної та художньої творчості було охоплено 25% учнів, гуртками художньої самодіяльності – 47%, спортивними секціями – 22%. Недостатньо активно працювало учнівське самоврядування, особливо у групах, клубах та гуртках.

Основні завдання на новий навчальний рік: домогтися доцільного використання вільного часу кожним учнем, що проживає у гуртожитку, забезпечити участь учнів в роботі клубів, гуртків, секцій, активізувати роботу учнівського самоврядування у гуртожитку, ліквідувати недоліки в

організації самопідготовки, домогтися зразкового порядку в кімнатах гуртожитку, дотримання кожним учнем норм санітарії та гігієни.

II. Забезпечити активну участь кожного учня, який проживає у гуртожитку, у:

II.1 – загально-училищних заходах (див. план заходів). Термін – протягом навчального року; відп. вихователі.

II.2 – групових заходах (див. план роботи груп) відп. вихователі.

III. Залучити учнів до активної участі в:

III.1 – учнівських об'єднаннях: “Квант”, “Пошук”, “Гармонія у природі”, “Квант”, “Право” та ін. (вересень, протягом навчального року; відп. вихователі);

III.2 – гуртках науково-технічної творчості “Металіст”, “Автомобіліст”; гуртках художньо-прикладної творчості – “Вишиванка”, “Різьба”;

III.3 – гуртках художньої самодіяльності – хоровому, вокально-інструментальному, танцювальному, духовому оркестрі;

III.4 – спортивних секціях – легка атлетика, футбол, волейбол, вільна боротьба (вересень, протягом навчального року; відп. вихователі).

IV. Обладнати кімнати для самопідготовки учнів, в яких зосередити потрібний дидактичний матеріал. Самопідготовку організувати в кімнатах, де проживають учні (протягом навчального року; відп. вихователі).

V. Продовжити роботу клубу вихідного дня, спланувати тематику його засідань на навчальний рік, провести перевибори активу клубу (вересень, протягом навчального року; відп. вихователі).

VI. Організувати вивчення кожним учнем режиму та правил внутрішнього розпорядку гуртожитку, забезпечити контроль за рухом учнів, проводити перевірки наявності учнів у гуртожитку у позаурочний час (протягом навчального року; відп. вихователі).

VII. Забезпечити щоденний контроль за станом кімнат, меблів, вікон, дверей, санітарно-технічних приладів, водяних кранів, за станом збереження майна в цілому, проводити періодичні огляди стану побутових умов учнів (протягом навчального року; відп. вихователі).

VIII. Обладнати кімнати-буфети для зберігання продуктів та харчування учнів (протягом навчального року; відп. вихователі).

IX. Залучати до проведення позаурочної роботи з учнями:

IX.1 Батьків; практикувати їх виступи перед учнями у гуртожитку;

IX.2 Спланувати відвідування театрів та музеїв міста, зустрічі з творчими працівниками;

IX.3 Організувати зустрічі учнів з представниками підприємств-замовників (протягом навчального року; відп. вихователі).

X. Організувати систематичне відвідування гуртожитку класними керівниками, майстрами виробничого навчання, керівниками учнівських клубів, гуртків та секцій, практикувати їх виступи перед учнями у гуртожитку (протягом навчального року; відп. вихователі).

XI. Переобрати учнівську раду гуртожитку, переглянути склад активістів; скласти план роботи ради, забезпечити регулярне проведення її засідань та прийняття дійових заходів щодо забезпечення виконання правил внутрішнього розпорядку кожним учнем (протягом навчального року; відп. вихователі, актив).

ДОДАТОК №3

План позаурочної діяльності учнів ВПУ №63, які проживають у гуртожитку на вересень 1998 року

I. Протягом вересня основне завдання – залучити кожного учня до активної участі у позаурочних формах роботи – клубах, гуртках, секціях (відп. класні керівники, вихователі, заступник директора з навчально-виховної роботи).

II. Забезпечити участь кожного учня-жителя гуртожитку у:

II.1 Дні знань, урочистій лінійці до 1-го вересня (1-го вересня; відп. вихователі);

II.2 Урочистому вечорі, присвяченому М.Грушевському (29.IX; відп. вихователі).

III. Провести індивідуальні бесіди з учнями, щодо участі їх у системних формах позаурочної роботи, залучити їх (протягом вересня; відп. вихователі) у:

III.1 – клуби “Квант”, “Пошук”, “Гармонія у природі”;

III.2 – гуртки науково-технічної та художньо-прикладної творчості;

III.3 – гуртки художньої самодіяльності;

III.4 – спортивні секції.

IV. Організувати самопідготовку учнів, які проживають у гуртожитку, завести журнали обліку участі кожного учня у самопідготовці, визначити відповідальних учнів за організації самопідготовки (протягом вересня; відп. вихователі, актив учнів).

V. Скласти план роботи клубу вихідного дня, розробити плани-сценарії його засідань у вересні (вересень; відп. вихователі).

VI. Роз'яснити учням режим та правила внутрішнього розпорядку гуртожитку, необхідність їх дотримання. Завести журнали обліку присутності учнів у гуртожитку у позаурочний час, їх участь у заходах, які проводяться у гуртожитку (протягом місяця; відп. вихователі).

VII. Поселити учнів у кімнати, закріпити за ними меблі. Організувати щоденні перевірки санстану у кімнатах, огляду меблів, дверей, вікон (протягом місяця; відп. вихователі, учнівський актив).

VIII. Ознайомити учнів з санітарно-гігієнічними вимогами щодо зберігання продуктів. Створити умови для зберігання продуктів учнів (протягом місяця; відп. вихователі).

ІХ. Спланувати спільну роботу з батьками учнів, які проживають у гуртожитку. Скласти графік відвідування театрів, музеїв. Розробити заходи спільної роботи з підприємствами-замовниками (до 15.ІХ.; відп. вихователі).

Х. Організувати проведення наради класних керівників, майстрів виробничого навчання, керівників клубів, гуртків, секцій з питань роботи з учнями, які проживають у гуртожитку (до 20.ІХ.; відп. вихователі).

ХІ. Провести вибори Ради гуртожитку, спланувати її роботу на навчальний рік, підібрати учнівський актив (протягом місяця; відп. вихователі).

ДОДАТОК №4

Щоденний план роботи вихователя складається на основі плану позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку, на місяць, розпорядку дня та розкладу позаурочних заходів професійно-технічного навчального закладу, а також графіку роботи (з врахуванням зміни).

I зміна (з 7 ГОД. РАНКУ)

7⁰⁰-8⁰⁰ – проаналізувати дотримання учнями розпорядку дня, норм санітарії та гігієни.

8⁰⁰-8²⁰ – простежити за сніданком учнів, виявити скільки з них не снідає, з'ясувати причини.

8²⁰-8³⁰ – взяти участь у ранковій лінійці, з'ясувати хто з учнів, які проживають у гуртожитку був відсутній на лінійці, чому?

8³⁰-9⁰⁰ – доповісти заступнику директора з навчально-виховної роботи про стан справ у гуртожитку.

9⁰⁰-9³⁰ – перерва (поснідати).

9³⁰-11³⁰ – перевірити (разом з черговими учнями) санстан кімнат, збереження меблів та інвентаря.

11³⁰-12³⁰ – аналіз наявності у гуртожитку учнів, які навчаються (працюють) у другу зміну, їх зайнятість.

12³⁰-13⁰⁰ – обідня перерва.

13⁰⁰-14⁰⁰ – бесіди з класними керівниками учнів, які проживають у гуртожитку.

14⁰⁰-16⁰⁰ – індивідуальна робота з учнями (Підсумки роботи за день)

II зміна (з 15⁰⁰ год.)

15⁰⁰-16⁰⁰ – бесіди з учнями, аналіз дотримання ними розпорядку.

16⁰⁰-18⁰⁰ – організація та аналіз самопідготовки.

18⁰⁰-18³⁰ – вивчення режиму харчування учнів.

18³⁰-19⁰⁰ – перерва на обід.

19⁰⁰-21⁰⁰ – організація та аналіз участі учнів в клубах, гуртках, секціях

21⁰⁰-23⁰⁰ – перевірити стан дотримання учнями правил та норм санітарії та гігієни, виконання режиму.

ДОДАТОК №5
Перспективний план роботи методичної комісії вихователів
на навчальний рік

1. Вивчити практику планування позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку і обговорити на засіданнях комісії (жовтень, березень; відп. голова комісії).

2. Проаналізувати ефективність позаурочної діяльності учнів, їх участь у роботі клубів, гуртків, секцій, інших позаурочних заходів (листопад, квітень; відп. голова комісії).

3. Вивчити та узагальнити досвід роботи вихователів (два прізвища), підготувати рукопис буклету або брошури (1 а.а.) протягом навчального року; відп. голова комісії).

4. Заслухати лекції та доповіді на теми:

а) сутність національного виховання учнів ВПУ як цілісної системи (I кв.; відп. голова комісії); б) педагогічні умови, що забезпечують ефективний вплив на формування особистості учня ВПУ (II кв.; відп. голова комісії); в) основні напрями та зміст національного виховання учнів (III кв.; відп. голова комісії); г) форми і методи виховання учнів ВПУ (IV кв.; відп. голова комісії).

5. Обговорити на засіданнях комісії (протягом року; відп. голова комісії) питання:

а) системні форми позаурочної роботи та забезпечення активної участі у них учнів ВПУ; б) організаційно-педагогічні засади учнівського самоврядування у гуртожитку ВПУ; в) форми і методи взаємодії вихователів, класних керівників, викладачів та майстрів виробничого процесу у вихованні учнів ВПУ.

6. Заслухати повідомлення про нові наукові дослідження з педагогіки (теорія і методика виховання – Е.Г.Карпечук; національне виховання: теорія і методологія. Метод. посібник – І.В.Мартинюк) (протягом навчального року; відп. голова комісії).

7. Провести позаурочні заходи (прізвище вихователя, один раз у квартал; відп. голова комісії).

8. Вивчити практику спільної роботи вихователів з сім'єю та іншими соціальними інститутами з виховання учнів (протягом навчального року; відп. голова комісії).

9. Написати методичні розробки (протягом року; відп. голова комісії):

а) педагогічне забезпечення позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку (прізвище вихователя); б) планування та організація роботи вихователя гуртожитку ВПУ (прізвище вихователя); в) індивідуальна робота з учнями, які проживають у гуртожитку (прізвище вихователя).

ДОДАТОК №6
План роботи методичної комісії вихователів
на I квартал навчального року

1.Скласти план вивчення досвіду роботи вихователя Смолія М. і приступити до його реалізації (протягом I кв., відп. – голова комісії Бубес К.)

2.Організувати лекцію для вихователів на тему: “Сутність та завдання національного виховання учнів ВПУ” (20.II. ц.р., відп. вихователі – Шайко Б.)

3.Засідання методичної комісії: 27.II.ц.р.

а) “Використання системних форм роботи в організації позаурочної діяльності учнів” (доповідають вихователі Гузар Г. та Кароль С.)

б) Обговорення засідання учнівського клубу “Лицарі України” (I рік навчання), яке відбулося 25.II. (керівник-консультант клубу – викладач Ткачук Б.)

в) Повідомлення про нові наукові дослідження (голова комісії) Голова комісії Л.Гончарук

ДОДАТОК № 7
План методично-інструктивної наради вихователів

1.Підсумки проведення січневих канікул учнів (аналіз) – звіти вихователів.

2.Завдання вихователів на січень-лютий:

а) Перевірити списки учнів, які живуть у гуртожитку (до 25.I.)

б) Проаналізувати модель позаурочної зайнятості учнів на II півріччя (до 1.II)

в) Ознайомити кожного учня з розкладом позаурочних заходів на II півріччя.

г) Проаналізувати склад активістів учнівського самоврядування (старости кімнат, ради поверхів тощо).

д) Внести поточні зміни до планів позаурочної діяльності учнів, які проживають у гуртожитку, відповідно до загальноучилищних планів.

ДОДАТОК № 8
План науково-практичної конференції
“Система позаурочної діяльності учнів ВПУ”

1.Позаурочна діяльність учнів як складова навчально-виховного процесу ВПУ (доповідь науковця).

2.Модель системи позаурочної діяльності учнів ВПУ (доповідь науковця).

- 3.Планування позаурочної діяльності учнів ВПУ (доповідь заступника директора з НВР).
- 4.Форми позаурочної діяльності учнів ВПУ (виступ керівника учнівського клубу).
- 5.Режим позаурочної діяльності учнів ВПУ (виступ вихователя).
- 6.Матеріально-технічна база позаурочної діяльності учнів ВПУ (виступ вихователя).
- 7.Учнівське самоврядування у гуртожитку (виступ вихователя).
- 8.З досвіду роботи клубу вихідного дня (виступ керівника клубу).
- 9.Взаємодія вихователя з викладачами, майстрами виробничого навчання (виступ вихователя).

ДОДАТОК №9

План проблемного семінару (круглого стола) “Учнівське самоврядування у гуртожитку ВПУ”

- 1.Теоретико-педагогічні засади учнівського самоврядування у ВПУ.
- 2.Структура та функції органів учнівського самоврядування у гуртожитку ВПУ.
- 3.Самопідготовка та учнівське самоврядування гуртожитку ВПУ.
- 4.Учнівське самоврядування і позаурочна діяльність учнів ВПУ, які проживають у гуртожитку.
- 5.Учнівське самоврядування і клуб вихідного дня ВПУ.

ДОДАТОК № 10

План постійно-діючого семінару вихователів ВПУ

- 1.Система професійно-технічної освіти України.
- 2.Закон “Про професійно-технічну освіту”.
- 3.Положення про професійно-технічний навчальний заклад. Статут ПТНЗ.
- 4.ВПУ – новий тип ПТНЗ.
- 5.Посадова інструкція вихователя гуртожитку ВПУ.
- 6.Планування та організація роботи вихователя гуртожитку ВПУ.
- 7.Учнівське самоврядування у гуртожитку ВПУ.
- 8.Позаурочна діяльність учнів ВПУ.
- 9.Планування та організація клубу вихідного дня.
- 10.Індивідуальна робота вихователя з учнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. Підручник для Педагогів. – Київ, вид. "Школяр", 1999. – 385с.
2. Виховна робота в закладах освіти України //Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій з питань організації виховної роботи. ІСД. – К.: 1995, – 135 с.
3. Вишневський О.Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів: ЛОНМІ, 1996.
4. Закон України "Про професійно-технічну освіту", Голос України, №45, 10.03.1998 р.
5. Ігнатенко П.Р. та ін. Виховання громадянина: Психолого-педагогічні і народознавчі аспекти. Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1997.– 252 с.
6. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. Навч. посібник. – К.: Вищ. шк., 1997, – 304 с.
7. Конституція України. – К.: Право, 1996. – 63с.
8. Концепція національного виховання. – "Освіта". – 1994. – 26 жовтня.
9. Концепція професійно-технічної освіти України. – "Освіта". – 1991. – 17травня.
- 10.Макаренко А.С. Избранные произведения. В. 3х. Т. – Редкол.: Н.Д.Ярмаченко (пред.) и др. – Изд.2. испр. – К.: Рад.шк., 1985.
- 11.Мартинюк І.В. Національне виховання: Теорія і методологія. Метод. посібник. – К.: 1995. – 100 с.
- 12.Нові технології виховання: Зб. наук. статей / Відп. ред. С.В. Кириленко. – К.: ІСДО, 1995. – 156с.
- 13.Основи національного виховання. Концептуальні положення (частина І) / За заг.ред. В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.О. Сергійчук. – К.: УВУ. Київ, 1993. – 150 с.
- 14.Положення про професійний навчально-виховний заклад України – К.: Міносвіти України, 1993. – 14 с.
- 15.Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1997. – 512 с.
- 16.Типовий статут державного професійного навчально-виховного закладу України. – К.: Міносвіти України, 1993. – 16с.
- 17.Указ Президента України "Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти України", Освіта 1997, 17 травня.

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ
УКРАЇНИ

*Господина
традиції*

Нагороджується

ЖУК ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ – завідувач лабораторією Львівського науково-практичного центру Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України – за багаторічну плідну працю в системі профтехосвіти, значний внесок у розробку системи позаурочної зайнятості учнів профтехучилищ, вдосконалення діяльності заступників директорів з навчально-виховної роботи, науково-методичної роботи.

Перший заступник

В. О. Зайчук

В.О.Зайчук

м.Київ
1995 р.

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ
УКРАЇНИ

Господарство

Нагороджується

ЖУК ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ - завідувач лабораторією проф-
техпедагогіки Інституту педагогіки і психології профе-
сійної освіти АПН України - за особистий внесок у спра-
ву підготовки та проведення міжнародної науково-прак-
тичної конференції "Науково-методичне забезпечення ді-
яльності сучасної професійної школи".

Заступник Міністра

В.О.Зайчук

наказ Міністерства Освіти України
від 09.06.1994 р. № 188-к

№ 4910
м.Київ

Почесна Грамота

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА ПРОФСПІЛКИ

ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ І НАУКИ

НАГОРОДЖУЄ

ЖУКА ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА –

старшого наукового співробітника відділу
управління та економіки у системі профе-
сійно-технічної освіти, кандидата педаго-
гічних наук за вагомий внесок у розвиток
професійної освіти України та з нагоди
65-річчя від дня народження.

З роси і води!

Голова Львівської обласної ради профспілки працівників освіти і науки

М.Яцейко

Вельмишановний Володимир Явлович !

Колектив Львівського професійно-технічного училища № 58 поліграфістів сердечно вітає Вас із знаменними датами — 60-річчям з дня народження та 40-річчям трудової і педагогічної діяльності.

Відзначаючи цю ювілейну дату, ми висловлюємо щирю подяку за Вашу невтомну працю в галузі профтехосвіти.

Ваш великий практичний досвід, високий фаховий рівень, почуття обов'язку і відповідальності за вирішення проблемних питань з підготовки кадрів притаманні Вашій роботі на профтехосвітнянській ниві, засіяній добром і зігрітій теплом Вашого серця.

Колектив училища з великою шаною і незмірною увагою оглядає Вашу плідну стежину трудового доробку: понад 60 наукових праць та учбових посібників, серед яких монографії, рекомендації, інструкції.

В плині думок та неспокою профтехосвітнянського сьогодення Ви на золотій грані життєвої стежини. Літа принесли Вам визнання і шану, утвердження своїх позицій і творчі шукання.

Ми знаємо Вас як мудру, чуйну, талановиту, працелюбну людину, людину щедрої, чистої душі, широких багатосторонніх інтересів — батька, дідуся, товариша. Людину, яка крокує по житті, продовжуючи славні традиції рідного краю, батьківської землі, не втративши, а здобувши вдячність родини, кохання дружини, любов дітей і онуків, щирість друзів та шану співпрацівників.

Нехай голубинь безхмарного мирного неба, могутність карпатського лісу, щедрість родючої землі, життєдайність джерельної води вселяють Вам міцне здоров'я, невичерпну енергію, творчі дерзання на довгі-довгі роки.

І нехай Бог благословить і укріпить Вас та дарує многії і благії літа.

**З глибокою шаною і повагою за дорученням колективу
Львівського ПТУ № 58 поліграфістів**

Директор

Голова профкому

27.11.1995р.

М. Жидецький

К. Логач

Ц. Жидецький

К. Логач

*ШАНОВНИЙ
ВОЛОДИМИРЕ ПАВЛОВИЧУ!*

Наукові співробітники Львівського науково-практичного центру Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України сердечно вітають Вас, славетного педагога і науковця з Ювілеєм.

Ми знаємо Вас як яскраву особистість, талановитого керівника, який вніс вагомий внесок у розвиток професійно-технічної освіти.

Вас шанують і поважають за щедрість душі, мудрість, доброзичливе ставлення до людей.

Нехай ваш досвід, знання та дотепний гумор завжди зігривають своїм теплом життя нашого Центру і сприяють розвитку професійно-технічної освіти України.

ГРАМОТА

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМІТЕТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
НАГОРОДЖУЄ

ЖУКА Володимира Павловича, завідуючого лабораторією

Львівського науково-практичного центру інституту
педагогіки та психології професійної освіти АПН

України, за довголітню сумлінну працю в системі
професійної освіти, великий вклад у розвиток її
педагогічної науки на Львівщині, науково-методичне

забезпечення навчально-виховного процесу та з
нагоди 60-річчя від дня народження.

Заступник начальника
управління освіти,
голова комітету професійної освіти
Львівської обласної державної адміністрації

Я. Камінецький

27.11.1995

ЗМІСТ

Частина перша.

Лицар добра і любові.....	5
---------------------------	---

Тарас Жук

Стежиною добра і людяності.....	6
---------------------------------	---

Тетяна Якимович

Володимир Жук: спогади про людину, педагога, науковця	23
---	----

Надія Заячківська

NON EST DISCIPULUS SUPER MAGISTRUM	25
--	----

Юрій Жидецький

Лицар Любові та Добра	29
-----------------------------	----

Богдан Костів

Спогади про учителя	30
---------------------------	----

Богдан Камінський

Спогади про друга, наставника, вчителя В.П.Жука	33
---	----

Олександра Палка

Дар вселяти віру... ..	35
------------------------	----

Степан Саган

Світлої пам'яті людини	36
------------------------------	----

Ігор Бегей

Штрихи до портрета людини із великої літери.....	39
--	----

Лідія Чорній

Спогади про Володимира Павловича Жука	41
---	----

Григорій Васянович

Яким я його знав	43
------------------------	----

Ірина Козловська

Останній лист Володимирі Павловичу.....	45
---	----

Частина друга.

Фундатор професійно-технічної освіти Львівщини	47
--	----

Ярослав Камінецький

Володимирі Жуку	48
-----------------------	----

Нелля Ничкало

Десятилітні цикли науково-педагогічної діяльності Володимира Жука	49
--	----

Богдан Клим

Володимир Павлович Жук – постать суспільно значуща	61
--	----

Галина Субтельна

Роздуми про гарну, мудру людину – педагога й організатора Педагогічної науки В.П.Жука	66
--	----

Ярослав Камінецький, Андрій Литвин

Володимир Павлович Жук – педагог нашого часу	73
--	----

Галина Дегтярьова	
З вірою в майбутнє профтехосвіти	76
Лідія Сліпчишин	
Упровадження ідей В.П.Жука у позаурочну діяльність учнів в мовах вищого професійного училища	80
Любов Куровська	
Впровадження ідеї громадянського виховання В.П.Жука в професійно-технічних навчальних закладах	83
Лариса Кубська	
Інформаційна забезпеченість діяльності заступника директора ПТНЗ з навчально-виховної роботи.....	85
Віктор Козоглодюк	
Інтеграція науки та практики в організації позаурочної діяльності учнів ПТНЗ.....	88
Михайло Копельчак	
Талановитий організатор профтехосвітньої науки (Слово про Володимира Павловича Жука)	91
Частина третя.	
Наукова школа Володимира Жука	94
Частина четверта.	
Вибрані наукові праці В.П.Жука.....	102
Додатки (світлини та нагороди).....	149

***** ДЛѦ НОТАТОК *****

Упорядники

Тарас Жук, Ірина Козловська, Лідія Сліпчишин

Добром зогріте серце: Володимир Жук

Комп'ютерна верстка

Олег Стечкевич

Коректура

Світлана Вдович

Видавництво "Сполом", 79008 Україна, м. Львів, вул. Краківська, 9

Тел./факс (032) 297-55-47. E-mail: spolom@sc.net.ua

Свідоцтво держреєстру: серія ДК, №2038 від 02.02.2005р.

Підписано до друку 22.1.2010 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Аріал.

Ум. друк. арк. 9,3. Наклад 200 прим. Зам. №1198.

Друк ФОП Корпан Б.І.

Львівська обл., Пустомитівський р-н., с.Давидів, вул.Чорновола, 18

Тел. (032) 243-68-49. Код ДРФО 1948318017.

Свідоцтво про державну реєстрацію В02 №635667 від 13.09.2007 р.